

แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดอุดรดิตร



นางสาวปิยะพร คงพะวะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Development Guidelines of the Young Smart Farmer in Uttaradit
Province



Miss. PIYAPORN KONGPUA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล	นางสาวปิยะพร คงพะวะ
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้วิจัย นางสาวปิยะพร คงพัวะ รหัสนักศึกษา 2659001446

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ

อยู่ประเสริฐ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและสภาพ การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ 3) ทักษะ การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 4) ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ 5) ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 6) แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ที่ผ่านการประเมินเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างปี 2557 - 2566 จำนวน 338 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวน 153 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ และคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 10 คน เพื่อทำการ สอนหากกลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 38 ปีสถานภาพโสด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้น ปริญญาตรี อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 164,418 บาท/ปี จำนวนแรงงานภาคเกษตรใน ครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน และมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง 2) ความเห็นด้วยต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ใน ระดับปานกลาง โดยเฉพาะทักษะด้านการจัดการ 4) ระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความรู้ด้านการจัดการการผลิต ส่วนระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะแหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์ 5) ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการสนับสนุน ส่วนระดับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการตลาด จุดแข็ง เกษตรกรมีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย จุดอ่อน สินค้ามีจำกัด ผลิต ได้ไม่เพียงพอ โอกาส ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน อุปสรรค การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและ ไม่ต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ คือ ผลิตสินค้าที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภคควรมีการสร้างการแข่งขันด้านการรวมกลุ่มและเสริมสร้างเครือข่าย ส่งเสริมนโยบายที่ต่อเนื่องและ สอดคล้องกับความชำนาญของเกษตรกร และการรวมกลุ่มผู้ผลิต เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองราคา

คำสำคัญ เกษตรกรรุ่นใหม่ ศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ แนวทางการพัฒนา

Thesis title: Development Guidelines of the Young Smart Farmer in Uttaradit Province

Researcher: Miss. PIYAPORN KONGPUA; ID: 2659001446;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Associate Professor Bumpen Keowan;(2) Associate Professor Doctor Benchamas Yooprasert ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, economic, and agricultural work conditions of young smart farmers 2) opinions toward the appropriateness of development process in young smart farmers 3) agricultural work skills of young smart farmers 4) knowledge and knowledge resources of young smart farmers 5) problems, suggestions, internal environment, and external environment 6) development guidelines in young smart farmers. This research was a mixed methods research. The population of this study was 338 young smart farmers in the area of Uttaradit province who passed the evaluation and became Young Smart Farmers of Uttaradit provincial office of agriculture between the year 2014 – 2023. The sample size of 153 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.06. Sampling data were collected by using interview form. Statistics applied in data analysis were such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. 10 young smart farmers were selected for focus group. Data were collected by using data classification. The internal SWOT environment and external environment conditions were analyzed. The results of the research found that 1) most of the farmers were female with the average age of 38 years old and were single. Majority of them graduated with bachelor degree. Their main occupation was farmers. The average income from agricultural sector was 164,418 Baht/year, the average labor in the household from agricultural sector was 2 people, and owned their own land. 2) The opinions toward the appropriateness of young smart farmer development process were at the high level especially on the aspect of learning exchange process. 3) The level of skills of young smart farmers were at the moderate level especially on the management skill. 4) The level of knowledge of young smart farmers were at the moderate level especially on the knowledge regarding production management. For the level of knowledge resource accessibility of young smart farmers, it was at the moderate level especially on the knowledge resource from online media. 5) The level of opinions toward the problems in the development of young smart farmers, they were at the moderate level especially on the issue of support. Regarding the level of opinion toward the suggestion in the development of young smart farmer, it was at the high level especially on marketing. The strength was that the farmers did various types of agricultural activities. The weaknesses were on the limitation of products and insufficient production. The opportunity included the receiving of support extension from the governmental and private sectors. The threat was the lack of continuous extension or support. The guideline in young smart farmer development included the aspect of product variety in response to the needs of the consumers, the strength creation regarding group formation and network building, continuous policy extension and the concordance with the expertise of farmers, and the producer group formation to create the power of price negotiation.

Keywords : Young smart farmer, Young smart farmer potential, Development Guideline

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ ชี้แนวทางที่เป็นประโยชน์ และให้การสนับสนุนการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ และศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต เวชกิจ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำงานทำให้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีเนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และ สหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และอำนวยความสะดวก ในทุกด้านตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วง ไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ให้ความ ร่วมมือในการให้ข้อมูล เพื่อนปริญาโท รุ่นที่ 25 ตลอดจนทุกคนในครอบครัว ที่ให้กำลังใจ และคอย สนับสนุน ช่วยเหลือ ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ บรรลุผลสำเร็จ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป



นางสาวปิยะพร คงพัวะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	6
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	9
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	11
แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร	
ที่เกี่ยวกับ Young Smart Farmer	12

บริบทของจังหวัดอุดรดิตถ์.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	41
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพเศรษฐกิจ และการทำการเกษตร.....	41
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่	50
ตอนที่ 3 ทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่	54
ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	57
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่	63
ตอนที่ 6 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่.....	73
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปผลการวิจัย.....	78
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะ	90
บรรณานุกรม.....	93
ภาคผนวก.....	96
แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย.....	97

ประเด็นการสนทนากลุ่ม.....	108
ตารางสรุปผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามโครงการวิจัย.....	113
ประวัติผู้วิจัย.....	122



สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต 2563/2564.....	23
ตารางที่ 2.2 ข้อมูลการปศุสัตว์ของจังหวัด ปี 2564.....	24
ตารางที่ 2.3 ข้อมูลการเพาะเลี้ยงประมง ข้อมูลผลผลิตสัตว์น้ำ แยกรายชนิดสัตว์น้ำ ปี พ.ศ. 2564.....	24
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	42
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม.....	43
ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ.....	45
ตารางที่ 4.4 การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	48
ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่.....	50
ตารางที่ 4.6 สรุประดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่.....	53
ตารางที่ 4.7 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	54
ตารางที่ 4.8 สรุประดับความคิดเห็นต่อระดับทักษะในด้านต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	56
ตารางที่ 4.9 ความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	57
ตารางที่ 4.10 สรุประดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	60
ตารางที่ 4.11 แหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	60
ตารางที่ 4.12 สรุปลงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	63
ตารางที่ 4.13 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่.....	64
ตารางที่ 4.14 สรุประดับความเห็นต่อปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	67
ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่.....	68
ตารางที่ 4.16 สรุประดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่.....	72
ตารางที่ 4.17 สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่.....	74

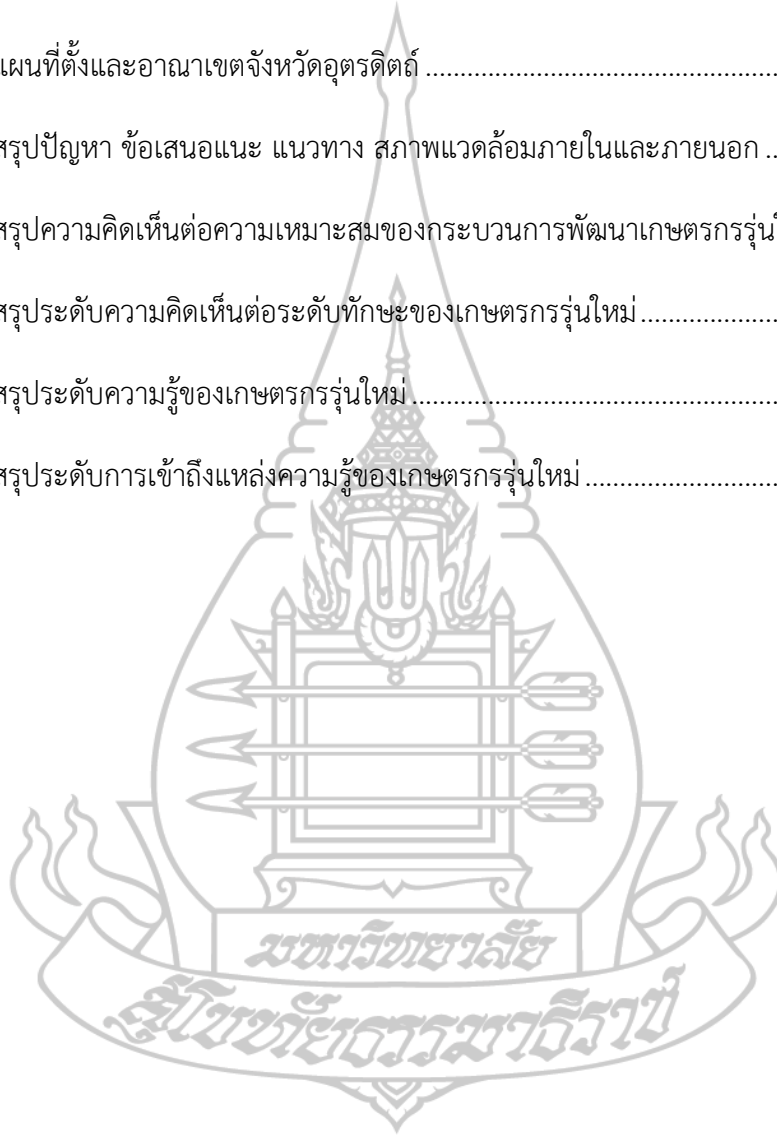
ตารางที่ 4.18 สิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่..... 74



สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดอุดรดิตถ์	16
ภาพที่ 4.1 สรุปปัญหา ข้อเสนอแนะ แนวทาง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก	77
ภาพที่ 5.1 สรุปความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่	80
ภาพที่ 5.2 สรุประดับความคิดเห็นต่อระดับทักษะของเกษตรกรรมใหม่.....	81
ภาพที่ 5.3 สรุประดับความรู้ของเกษตรกรรมใหม่.....	81
ภาพที่ 5.4 สรุประดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรมใหม่.....	82



บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมประกอบกับในช่วงที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ภาคการเกษตรได้ทำหน้าที่ในการบรรเทาความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในแง่การรักษาระดับและเพิ่มมูลค่าของผลผลิตในภาคเศรษฐกิจได้บ้างทดแทนกับการสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการขาดรายได้ในสาขาบริการท่องเที่ยวซึ่งได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง อีกทั้งยังช่วยรองรับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการหยุดการจ้างงานอย่างเฉียบพลันและสูญเสียรายได้ที่จำเป็นต่อการครองชีพ ที่ได้หันหน้ากลับไปสู่การหารายได้และการจ้างงานในภาคเกษตรทดแทนในลักษณะของแรงงานคืนถิ่นจำนวนหนึ่ง (สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข, 2562) ด้วยโครงสร้างประชากรของโลกในระยะ 5 - 10 ปีข้างหน้า จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การสหประชาชาติคาดว่าประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นเป็น 1.5 พันล้านคนภายใน ปี 2593 ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 และกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Aged Society) ตั้งแต่ปี 2564 โดยผลที่ตามมาจากการเป็นสังคมผู้สูงอายุ คือ แรงงานลดลง เกิดการเคลื่อนย้าย แรงงานต่างด้าวมากขึ้น การลงทุนและการออมน้อยลง รายได้ประชาชาติลดลง และรัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณด้านสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุมากขึ้น อีกทั้งอาจเกิดปัญหาสังคมตามมา ในส่วนของภาคเกษตรไทย ในปี 2563 หัวหน้าครัวเรือนเกษตรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 44.0 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรทั้งหมด และการที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น กำลังแรงงานภาคเกษตร ลดลง ประสิทธิภาพการผลิตลดลง นอกจากนี้ อายุเฉลี่ยของเกษตรกรส่วนใหญ่ที่อยู่ในช่วงสูงวัย มีผลอย่างมาก ต่อการตัดสินใจ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การเข้าถึงและยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนการปรับตัวให้ เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อทดแทนแรงงานภาคการเกษตร โดยได้ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มาตั้งแต่ ปี 2551 มุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเป็นรายบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหาร จัดการ ธุรกิจ และการใช้ระบบสารสนเทศ โดยจังหวัดอุดรธานีได้เริ่มอบรมพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ตั้งแต่ปี 2557

มีการดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่อง โดยเน้นหนักกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายให้เกษตรกร เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืนและมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้จัดการเรียนรู้การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกร ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยนำ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่เป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกกระดับ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการจัดหลักสูตร กระบวนการ สถานที่และวิทยากรที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับการระบาดของของ โควิด-19 ทำให้การพัฒนาเกษตรกรในบางปีขาดความต่อเนื่อง ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการ สร้างเครือข่าย ระหว่าง Young Smart Farmer ในแต่ละรุ่น จึงทำให้กลุ่ม Young Smart Farmer ของ จังหวัดอุดรดิษฐ์ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ส่งผลให้จังหวัดอุดรดิษฐ์ขาดแคลนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็น Young Smart Farmer หรือเกษตรกรตัวอย่างที่เป็นคนรุ่นใหม่ ที่จะเป็นต้นแบบให้กับคนรุ่นใหม่ใน พื้นที่จังหวัดอุดรดิษฐ์ให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิษฐ์ เพื่อศึกษาสภาพ พื้นฐานส่วนบุคคลทางสังคม และเศรษฐกิจ ความรู้และแหล่งความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนา สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางการ ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิษฐ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพเศรษฐกิจและการทำ การเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

2.3 เพื่อศึกษาทักษะการทำงานเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

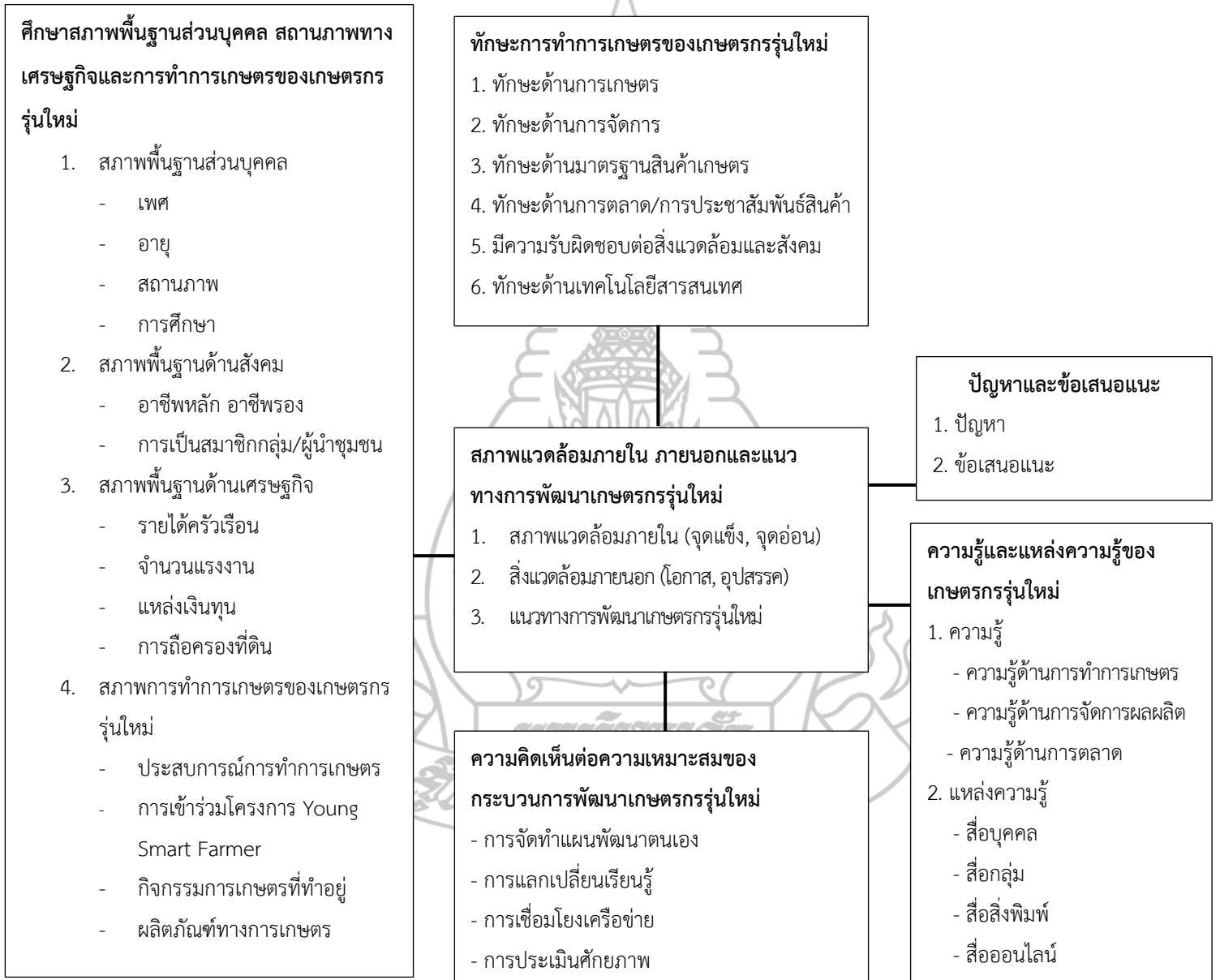
2.4 เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

2.5 เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

2.6 เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ผ่านการประเมินเป็น Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ ศึกษาความรู้และแหล่งความรู้ทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ และศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน 2567 โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม ถึง เดือนมีนาคม 2567

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกรรุ่นใหม่ หรือ Young Smart Farmer (YSF) หมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 17 – 45 ปี ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรหรือเริ่มต้นทำการเกษตร มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร และผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์

5.2 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ประกอบด้วย การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประเมินศักยภาพ

5.3 ทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น ทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

5.4 ความรู้ด้านการเกษตร หมายถึง ระดับความรู้ที่เกษตรกรรุ่นใหม่มีและใช้ในการทำการเกษตรไม่ว่าจะเป็น ความรู้ด้านการพืช ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง ความรู้เรื่องดิน ความรู้ด้าน

การจัดการผลผลิต จนถึงความรู้ด้านการตลาด อาจเกิดจากประสบการณ์ของเกษตรกรเอง หรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่น แล้วนำมาปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ

5.5 แหล่งความรู้ หมายถึง แหล่งความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ การเข้าถึงแหล่งความรู้ แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเกิดการพัฒนา

5.6 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนา หมายถึง ความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีต่อการจัดกระบวนการพัฒนาโครงการอบรมหลักสูตรเพิ่มศักยภาพ Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี ในด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประเมินศักยภาพ

5.7 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง แนวการปฏิบัติที่จะใช้พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อไปในอนาคต ทั้งด้านการจัดทำแผนพัฒนา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านช่องทางต่างๆ การสร้างเครือข่าย การมีบทบาททางสังคม การฝึกความเป็นผู้นำ การประชาสัมพันธ์ผลงานเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบ ตลอดจนการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

5.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หมายถึง ความคิดเห็นต่อปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการและภาคเอกชนอื่นๆ ในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานีได้

6.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ทราบถึงปัญหา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นและความต้องการส่งเสริมของเกษตรกรที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประกอบการดำเนินการหลักสูตรพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี ต่อไปได้

6.3 เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถนำไปเป็นแนวทางหรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของตนเองได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์” ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งเอกสารวิชาการ ตำรา บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
3. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
4. แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับ Young Smart Farmer
5. บริบทของจังหวัดอุดรดิตถ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ประกอบด้วย ความหมายของการพัฒนา และแนวความคิด โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

1.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา (Development) พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้แปลคำว่า “การ” หมายถึง งาน สิ่งหรือเรื่องที่ทำ และแปลคำว่า “พัฒนา” หมายถึง ทำให้เจริญ ดังนั้น “การพัฒนา” จึงหมายถึง “การทำให้เจริญ” ซึ่งอาจจะอธิบายความหมายแบบกว้าง ๆ ได้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

สมคิด บางโม (2553, น.13) ได้กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการทุกอย่างที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่เจริญขึ้น ดีขึ้น เป็นประโยชน์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตัวคน ระบบงาน องค์กร สถาน ที่ ทฤษฎี ความรู้ สึกนิกคิด ฯลฯ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2557, น.42-43) ให้ความหมายการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปทิศทางที่ดีกว่าเดิมเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้น ได้มีการกำหนดไว้ก่อนและครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและด้าน

จิตใจ หรืออาจแบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาในแง่ที่เป็นกระบวนการ (process) จะประกอบด้วยหลายขั้นตอน (stages) ที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยง (relation or linkage) และสอดคล้องกัน การพัฒนายังเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (continuing process) คือ หลังจากดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมหนึ่งผ่านไปแล้ว ก็จะนำไปสู่การเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาอีกเรื่องอื่นต่อ ๆ ไปอีก

1.2 แนวคิดการพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2556, น.8-15) สรุปแนวความคิดของการพัฒนา 4 ประการ คือ

1.2.1 การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการวางแผนการพัฒนา หมายถึง กระบวนการ เคลื่อนย้ายจาก “การด้อยพัฒนา (under development)” ให้หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งจะแสวงหาและบรรลุถึงได้อย่างแท้จริงโดยวิธี “การวางแผนเพื่อการพัฒนา” (planning for development)” กล่าวคือ การพัฒนาเป็นการปรับปรุงเงื่อนไขที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆ ในระบบสังคมเงื่อนไขซึ่งทำให้ภาวะการด้อยพัฒนาเป็นอยู่ตลอดไปในขณะที่การวางแผนเป็นการค้นหาระบบที่ประสานงานกันขึ้นมาตามหลักการแห่งเหตุและผลเป็นระบบของมาตรการทางนโยบายซึ่งสามารถทำให้เกิดการพัฒนา การพัฒนาจึงเป็นการวางแผนเพื่อหามาตรการให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่ไม่พึงปรารถนา

1.2.2 การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ การพัฒนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวนหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นความพยายามที่ตั้งใจกระทำเพื่อเปลี่ยนโครงสร้างสังคมของประชากรเป้าหมายโดยโครงการที่วางขึ้นเพื่อให้บุคลากรเฉพาะชุดหนึ่งปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลตามเป้าหมายด้วยกลวิธีการทำงานพัฒนาต่างๆ และโครงการดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับขนาดของหน่วยสังคมเป้าหมาย แม้ว่าประชาชนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มจะได้รับผลจากการพัฒนาแต่โดยทั่วไปแล้วโครงการพัฒนามักจะมุ่งถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อสังคมโดยรวม จะเห็นได้ว่าตามนัยดังกล่าวการพัฒนาครอบคลุมแนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมตามแผนการและโครงการที่กำหนดขึ้น

1.2.3 การพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยี การพัฒนามีลักษณะของการปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตและการแข่งขันทางสังคม ฉะนั้นการพัฒนาจึงครอบคลุมไม่เพียงแต่การปรับตัวในระบบสังคม แต่ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมไปสู่ รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของรูปแบบอื่น บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงนี้คือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของระบบอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งเป็นผลตามมา การพัฒนาจึงเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสังคมประเพณีนิยมหรือสังคมหัวเลี้ยวหัวต่อ (ช่วงเปลี่ยนผ่าน) ไปเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยนักคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมทางเทคนิค

1.2.4 สมมติฐานของการพัฒนา อย่างไรก็ตาม การพัฒนานอกจากจะมีความหมายดังที่กล่าวมาแล้วยังมีความหมายในลักษณะต่างๆ กันไปอีก ในที่นี้จะขอเสนอสมมติฐานพื้นฐานบางประการของการพัฒนา ดังนี้

1) การพัฒนาเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม (a Value Concept) คือ ขึ้นอยู่กับการประเมินคุณค่าของมนุษย์ โดยที่มนุษย์แต่ละคนมีค่านิยมที่ไม่มีมาตรฐานเดียวกันจึงต้องมีการเปรียบเทียบกัน เมื่อเปรียบเทียบแล้วสิ่งที่ไม่ดีก็ต้องมีการปรับปรุง (improvement) การพัฒนาจึงมีความหมายที่เป็นไปตามค่านิยมที่ใช้ในการพิจารณา (value judgments) (Seer, 1970: 1-2) แก่นแท้ของค่านิยมทางการพัฒนา (the core development values) ของสังคมมนุษย์ในโลกทุกวันนี้ ได้แก่ ความเป็นธรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ (social and economic justice) อิสรภาพทางการเมือง ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (political freedom both in a national and international context) ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและความสะดวกสบายทางวัตถุ (economic prosperity and material comfort) ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ (healthy life) และประชาชนที่ “รู้แจ้ง” หรือมีการศึกษาดี (“enlightened” or educated persons)

2) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม (a Social Structural Change) เพื่อให้บรรลุถึงค่านิยมทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น สังคมต้องเปลี่ยนโครงสร้างไปในทางที่ให้โอกาสในการทำงาน เพื่อให้การบรรลุผลตามค่านิยมทางการพัฒนามีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อเพิ่มหรือประกันความเป็นไปได้ดังกล่าว

3) การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรและการกระจายทรัพยากรของสังคม ลักษณะของโครงสร้างสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนา คือ การจัดสรรทรัพยากร หรือระบบการกระจายทรัพยากรของสังคม (resource allocation or the distributive system of society) เพราะแก่นแท้ของค่านิยมทางการพัฒนาข้างต้นทั้งหมดเกี่ยวข้องกับการกระจายทรัพยากรของสังคม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (structural change) จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรของสังคมนั่นเอง

4) การพัฒนาขึ้นอยู่กับผู้นำทางการเมือง ปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมหรือขัดขวางกระบวนการพัฒนา คือ ภาวะผู้นำทางการเมือง (political leadership) ผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะมีอำนาจในการควบคุมพลังในสังคม และมีอำนาจในการตัดสินใจ (greater control over force in society and over decision-making) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความขัดแย้งทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาได้

โดยสรุปแล้วการพัฒนาเป็นกระบวนการที่หันมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปทิศทางที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า เห็นความสำคัญของมนุษย์

มากกว่าผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสังคมการปกครอง และการเมือง อาจเกิดจากการผสมผสานการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปรับตัวทำให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้า มีกระบวนการติดต่อ โดยผู้นำจะมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสัมพันธ์ เชื่อมโยง สอดคล้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง นำไปสู่การดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร และวิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

2.1 ความหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.4-12) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร อยู่พอดี กินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชนบท ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.5) ได้ให้ความหมายการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรไปแนะนำ เผยแพร่ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรแล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

กรมส่งเสริมการเกษตร (2559, น.18) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการให้การศึกษาอบรม เพื่อบริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร ครอบครัว ชุมชน และ กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ พัฒนาการผลิตและชีวิตความเป็นอยู่อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่าการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปสู่เป้าหมาย โดยบุคคลเป้าหมายเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.4-38 ถึง 4-47) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า

วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร มีวิธีการส่งเสริม 5 วิธี ได้แก่

2.2.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์ แบบรายบุคคล หรือแบบบุคคลต่อบุคคล โดยกลุ่มบุคคลและแบบมวลชน

2.2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงวัตถุประสงค์หรือตัวสารเป็นเกณฑ์ โดยการเลือกส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว การเลือกเรื่องส่งเสริมหลายๆ เรื่อง และการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน

2.2.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงเจ้าหน้าที่หรือผู้ส่งสารเป็นเกณฑ์ โดยการใช้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความรู้แบบกว้าง การใช้ทีมนักวิชาการ การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานและการใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน

2.2.4 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงตามช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยการใช้สื่อคำพูด สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพ สื่อเสียง และสื่อกิจกรรม

2.2.5 วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ แบบในชุมชนชนบทและแบบในชุมชนเมือง

วัลลภ พรหมทอง (2541, น.28-31) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

1. วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual method) เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ ได้แก่ การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร (Farmer and home visit) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office calls) การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone calls) การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว (Personal letter) และการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal contact)

2. วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group method) การส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคลจะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริมจากชั้นสนใจ (Interest) ไปสู่การทดลองทำดู (Trial) และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับ (Adoption) เลยก็ได้ การส่งเสริมแบบกลุ่มที่นิยมใช้มาก ได้แก่ การประชุมกลุ่ม (Group meeting) การฝึกอบรม (Training) การสาธิต (Demonstration) และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field trip of study tour)

3. การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass method) การส่งเสริมแบบมวลชนโดยสื่อสารมวลชน (Mass media) จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (Innovations) ให้ประชาชนได้ทราบว่าได้มีสิ่งนั้น ๆ สื่อสารมวลชนที่นำมาใช้ได้ดีในการส่งเสริม ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์และฟิล์ม สตรีป และการจัดนิทรรศการ

สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และองค์ประกอบต่างๆ การเลือกวิธีการส่งเสริมควรพิจารณาให้เหมาะสมกับผู้รับสารและความต้องการของผู้รับการส่งเสริมด้วย จึงจะทำให้การส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ประกอบด้วย ความหมายของความคิดเห็น และประเภทของความคิดเห็น โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

3.1 ความหมายของความคิดเห็น

ชิตารัตน์ ปลื้มจิตร อ่างถึงใน จำลอง เงินดี (2534, น.2) ให้ความหมายของความคิดเห็น (Opinion) ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติความคิดเห็นนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สันเหตุและวัดได้ แต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคตินั้น

สุโท เจริญสุข อ่างถึงใน สุทธิการต์ ชูทอง (2551, น.6) ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ ที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาเป็นความรู้สึก แต่ไม่ได้ลึกซึ้งเท่าทัศนคติ

3.2 ประเภทของความคิดเห็น

กวิสรา สุวรรณบุตร (2551, น. 10) กล่าวว่า ความคิดเห็น มี 2 ประการด้วยกัน คือ

1) ความคิดเห็นเชิงบวกสุด – เชิงลบสุด (Extreme Opinion) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลง ทิศทางลบสุด ได้แก่ ความรังเกียจ ความคิดเห็นนี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงยาก

2) ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive contents) การมีความเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับเห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

ชิตารัตน์ ปลื้มจิตร (2551, น.6-10) กล่าวว่า ความคิดเห็นมี 2 ประเภทด้วยกัน คือ ความคิดเห็นที่สามารถบอกทิศทางได้ว่าสิ่งไหนรักมากที่สุด สิ่งไหนเกลียดมากที่สุด กับความคิดเห็นที่ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ และความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ ซึ่งในการวิจัยนี้ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประเมินศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่

4. แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่เกี่ยวกับ Young Smart Farmer

แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวกับ Young Smart Farmer ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวกับ Young Smart Farmer โดยมีนักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer

แนวคิดเกี่ยวกับ Young Smart Farmer ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer และหลักการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยมีการกล่าวไว้ ดังนี้

การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีขีดความสามารถด้านการเกษตร สามารถ ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะต้องมีศักยภาพสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตร จนเป็นผู้นำทางการเกษตรใน ท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับ

การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ดำเนินการโดย ยึดหลักการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยตัวเกษตรกรเอง มีการให้ความสำคัญ กับการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยมีเกษตรกรรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงและนำผลที่ได้จากการจัด กระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง มีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสาน ระหว่างเกษตรกรใหม่กับพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบเฉพาะกิจ จากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษา ดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ยังเน้นหนักในกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง องค์กรความรู้ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด เพื่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองเป็น Young

Smart Farmer นำไปสู่การเป็นผู้นำด้านการเกษตรในอนาคต ตลอดจนการสร้าง ความเข้มแข็งของ กลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้การพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ได้มีการดำเนินงาน ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพ ของเจ้าหน้าที่ มีเป้าหมายหลักในการเพิ่มทักษะให้ เจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นเพื่อนคูคิด ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนอง ความต้องการ ความจำเป็น และความเหมาะสมของ เกษตรกร ซึ่งอาศัยความร่วมมือ จากหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง โดยการนำระบบส่งเสริมการเกษตรที่เรียกว่า MRCF คือ การใช้ข้อมูลแผนที่ (Mapping) การติดต่อสื่อสาร และเข้าถึงข้อมูลจากระยะไกล (Remote Sensing) การจัดเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Community Participation) และการเข้าทำงานในพื้นที่ แบบเฉพาะเจาะจง (Specific Field Service) มาใช้ในการจัดกระบวนการพัฒนา

4.2 นโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวกับ Young Smart Farmer

กรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีความรอบรู้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร สามารถ บริหารจัดการการผลิต การตลาด โดยยึดรูปแบบตลาดนำการผลิต มีทักษะในการบริหารจัดการ กิจการ พร้อมปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบเพื่อยกระดับ เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการเกษตรชั้นนำ เป็นอีกแนวทางในการสร้างแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการ เกษตรเชิงธุรกิจ จึงเป็นเรื่องที่กรมส่งเสริมการเกษตรให้ความสำคัญ โดยเกษตรกรต้องสามารถ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” เปลี่ยนแปลงจากการเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการผลิตสินค้าเกษตรด้วยการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีและ นวัตกรรม ในการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดต้นทุนด้านแรงงาน และลดต้นทุนด้านการผลิต มีการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ตลอดจนสามารถเพิ่ม มูลค่าสินค้าเกษตร รวมถึงพัฒนาจนเข้าสู่มาตรฐานการรับรองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สู่การ ยกระดับเพื่อการส่งออก สร้างผู้นำด้านเกษตรที่เป็นเกษตรกรชั้นนำ เพื่อเป็นกำลังสำคัญของภาคเกษตร ในอนาคต อีกทั้งเกษตรกรจะต้องรู้จักการรวมกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระบบ ธุรกิจการเกษตร เป็นการยกระดับรายได้ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น มีรายได้ที่มั่นคง สามารถเป็นต้นแบบขยายผล สู่เกษตรกรในพื้นที่ และชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer มาตั้งแต่ปี 2557

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มาตั้งแต่ ปี 2551 มุ่งเน้น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเป็นรายบุคคลในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การบริหาร จัดการธุรกิจ และการใช้ระบบสารสนเทศ ต่อมาในปี 2557 มีการดำเนินการ

พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุระหว่าง 17 – 45 ปี มุ่งเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยพัฒนาให้มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดสินค้าเกษตร รวมทั้ง ยังได้รับการพัฒนาต่อยอดจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย สถาบันการเงิน และองค์กรอิสระอย่างต่อเนื่อง เน้นหนักกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างเครือข่าย โดยให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” บนหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็น “ผู้จัดการเรียนรู้” การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกร ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบ อาชีพเกษตรกรรม โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จนเป็นเกษตรกรมืออาชีพที่เป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกๆระดับ ประกอบด้วยกระบวนการหลัก ดังนี้

4.2.1 การจัดทำแผนชีวิต เป็นการปรับแนวคิดและสร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร

4.2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรกับ บุคคลต้นแบบ การศึกษาดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์

4.2.3 การเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นการเน้นหนักในกระบวนการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงองค์ความรู้ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตร ตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด

4.2.4 การประเมินศักยภาพ เป็นการประเมินคุณสมบัติของ Young Smart Farmer ประกอบด้วย คุณสมบัติด้านรายได้และคุณสมบัติพื้นฐาน 6 ข้อ ได้แก่

- 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่
- 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ
- 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด
- 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค
- 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
- 6) มีความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความสามารถด้านการเกษตร ที่จะสามารถทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุได้ในอนาคต และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะต้องมีศักยภาพในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด สินค้าเกษตร สามารถเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่น และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับได้ โดยยึดหลักการพัฒนาศักยภาพด้วยตัวเกษตรกรเอง โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรเป็น “ศูนย์กลางการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ก่อให้เกิดรายได้ที่มั่นคง สามารถพึ่งพาตนเอง และลดความเหลื่อมล้ำในระดับเศรษฐกิจฐานรากต่อไป

5. บริบทของจังหวัดอุดรดิตถ์

บริบทของจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านกายภาพ ข้อมูลด้านการเกษตร ข้อมูลด้านการปกครอง และข้อมูลประชากร โดยมีกรกล่าวไว้ ดังนี้

5.1 ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดอุดรดิตถ์

5.1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

อุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง เป็นประตูขึ้นสู่ดินแดนล้านนา ตะวันออก เป็นเมืองก่อนประวัติศาสตร์ ตัวเมืองเดิมชื่อ บางโพธิ์อิฐ ได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2476 “อุดรดิตถ์” หมายถึง เมืองท่าแห่งทิศเหนือ เป็นเมืองด่านานแม่มาลัยแล และเมืองถิ่นกำเนิดของวีรบุรุษกู้ชาติ “พระยาพิชัยดาบหัก” ทหารเอกสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 491 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 485 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดกับ จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดกับ จังหวัดพิษณุโลก และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเขตชายแดนยาวประมาณ 145 กิโลเมตร
ทิศตะวันตก	ติดกับ จังหวัดสุโขทัย



ภาพที่ 2.1 แผนที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ (ที่มา: <https://orgweb.ldd.go.th/utt>)

5.1.2 สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำนาน บริเวณสองฝั่งของแม่น้ำนาน และลำน้ำสาขาที่ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำนาน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม อยู่ในเขต อำเภอตรอน พิชัย และบางส่วนของ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ลับแล และอำเภอทองแสนขัน (ประมาณ 20% ของพื้นที่ทั้งหมด)

ที่ราบระหว่างหุบเขาและเชิงเขา บริเวณที่อยู่ต่อเนื่องจากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำทางด้านเหนือและด้านตะวันออกของจังหวัด ประกอบด้วยที่ราบแคบๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวคลองตรอน แม่น้ำปาด คลองแม่พ่อง ห้วยน้ำไคร้ และลำธารสายต่างๆ สลับกับภูมิประเทศเป็นเขาอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ลับแล น้ำปาด ฟากท่า ท่าปลาและอำเภอบ้านโคก (ประมาณ 20% ของพื้นที่ทั้งหมด)

เขตภูเขาและที่สูง อยู่ในบริเวณทางด้านเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอลับแล น้ำปาด ฟากท่า ท่าปลา และอำเภอบ้านโคก (ประมาณ 60% ของพื้นที่ทั้งหมด)

5.1.3 การใช้พื้นที่

พื้นที่ทั้งหมด 7,838 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,899,120 ไร่ เป็นอันดับที่ 11 ของ 17 จังหวัดภาคเหนือ : อันดับที่ 25 ของประเทศ

การใช้ที่ดิน

- 1) พื้นที่ป่าไม้ 2,740,786 ไร่ หรือร้อยละ 55.94 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 2) พื้นที่การเกษตร 1,248,372 ไร่ หรือร้อยละ 25.48 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 3) พื้นที่ชุมชน สิ่งปลูกสร้าง และอื่นๆ 858,692 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.35 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 4) พื้นที่แหล่งน้ำ 51,270 ไร่ หรือร้อยละ 1.05 ของพื้นที่ทั้งหมด

5.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอุตรดิตถ์มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้นสลับร้อนแห้งแล้ง หรือฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู เพราะได้รับอิทธิพลจากกระแสลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ มีความชื้นและความร้อนสูง ในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด อุณหภูมิเฉลี่ย 35 องศาเซลเซียส อากาศเย็นสบายในฤดูหนาวและมีฝนตกชุกในฤดูฝน

1) ฤดูกาล

ฤดูฝน เป็นฤดูที่เริ่มลงมือเพาะปลูกพืชเมืองร้อน จะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมและไป สิ้นสุดฤดูในเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนด้านที่ต้นลมจะได้รับปริมาณฝนมากกว่าด้านปลายลม ซึ่งฝนที่ตกอยู่นั้นเป็นลักษณะของฝนภูเขา พื้นที่หน้าเขาจะได้รับฝนมากกว่าด้านหลังเขา ฝนที่ตกเป็นฝนจากมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากอ่าวเบงกอลกับฝนจากพายุดีเปรสชันที่พัดจากทะเลจีนใต้

ฤดูหนาว เป็นฤดูของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมและสิ้นสุด ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูหนาวในภาคเหนือมีลักษณะเห็นเด่นชัดกว่าภาคกลาง และภาคใต้ เพราะอยู่ใกล้แนว เคลื่อนที่ของอากาศหนาวเย็นที่เคลื่อนที่จากเขตความกดอากาศสูงในไซบีเรียและผ่านประเทศจีน

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์และไปสิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ในเดือนกุมภาพันธ์มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มอ่อนกำลังลง ทำให้ลมตะวันออกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้ มีกำลังแรงขึ้น เป็นผลให้เกิดพายุฤดูร้อนขึ้นในภาคเหนือเป็นครั้งคราว ในเดือนมีนาคมและเมษายนอุณหภูมิในภาคเหนือขึ้นสูงมาก

5.1.5 ข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจ

จังหวัดอุตรดิตถ์มีผลผลิตสาขาที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของจังหวัดคือ สาขาการเกษตร รองลงไป คือ การอุตสาหกรรมการประมง และการพาณิชย์

พืชเศรษฐกิจของจังหวัดที่สำคัญคือ ลางสาด มีการปลูกมากที่สุดในประเทศ นอกจากนี้ ก็มีทุเรียน เงาะ มังคุด สับปะรด ลำไย ส่วนพืชไร่ที่เป็นพืชเศรษฐกิจคือ ข้าว อ้อย ข้าวโพด กระเทียม ถั่วต่าง ๆ และยาสูบ เป็นต้น มีพื้นที่ปลูกอ้อยมากเพราะมีโรงงานน้ำตาล และมีโรงงาน

ผลิตภัณฑ์ลูกดาวกระปอง รวมทั้ง มีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนหลายอย่างเช่น การทำไม้กวาด ตองกง การทอผ้า การจักสาน เครื่องใช้ไม้ไผ่ การทำเครื่องปั้นดินเผา การตีเหล็กทำเครื่องใช้ เกษตรกรรมและทำมีด เป็นต้น สภาพความคล่องตัวของเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมือง อุดรดิตต์อำเภอลับแล อำเภอฟิชัย มีธนาคารพาณิชย์ให้บริการอยู่หลายแห่ง จากสภาพทั่วไปแล้ว จังหวัดอุดรดิตต์ มีค่าครองชีพของประชากรอยู่ในระดับปานกลาง

5.1.6 ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ

จังหวัดอุดรดิตต์มีทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์มีทรัพยากรแร่ธาตุหลายชนิด เช่น แร่พลวง เหล็ก ทองแดง ยิปซัม โยหิน ดินขาวทัลค์ แต่ยังไม่ได้นำไปใช้ในทางเศรษฐกิจ และมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำน่านไหลผ่านเขตจังหวัดเป็นระยะความยาวถึง 160 กิโลเมตร แม่น้ำปาด ห้วยพูล คลองแม่พร่อง ห้วยน้ำพี คลองตรอน ห้วยน้ำลอก นอกจากนั้นมีเขื่อนและฝายกักเก็บน้ำเพื่อการชลประทาน คือ เขื่อนสิริกิติ์ ฝายสมเด็จเจ้า ฝายหลวงลับแล และเป็นฝายกั้นน้ำแห่งแรกของประเทศไทย

5.1.7 แหล่งน้ำสำคัญ

จังหวัดอุดรดิตต์มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลมาจากจังหวัดน่าน เข้ามาทาง อำเภอน้ำปาด และอำเภอน้ำปาด โดยมีแม่น้ำปาด ซึ่งมีต้นน้ำมาจากประเทศลาวและเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดอุดรดิตต์ ไหลผ่าน อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน จากนั้นลำน้ำน่านจะไหลผ่านลงมาทิศตะวันตก เข้าเขตอำเภอน้ำปาด อำเภอน้ำปาด และ ไหลลงผ่านบริเวณที่ราบถึงที่ตั้งจังหวัดอุดรดิตต์แล้วไหลผ่าน อำเภอดรอน อำเภอฟิชัย ไปยังจังหวัด พิษณุโลกเนื่องจากแม่น้ำน่านมักจะเปลี่ยนทางเดินของน้ำในอดีตบ่อยๆ จึงทำให้เกิดร่องรอยของทางน้ำเดิมอยู่เกิดเป็นหนองบึงเล็กๆ ซึ่งจะเห็นได้ชัดในบริเวณที่เป็นราบจาก อำเภอน้ำปาด อำเภอดรอน และอำเภอฟิชัย

นอกจากนี้ยังมีคลอง ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำน่าน เช่น คลองตรอน ซึ่งไหลผ่านพื้นที่บริเวณ อำเภอดรอนจากทิศตะวันออกมาทางทิศตะวันตก คลองแม่พร่องไหลมาจากทิศเหนือของอำเภอลับแล ลงมาทางทิศใต้ นอกจากนี้ยังมีคลองน้ำริด คลองน้ำหมัน และลำห้วยที่เกิดจากภูเขาต่าง ๆ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ ในปัจจุบันนี้ ราษฎรได้อาศัยน้ำในแม่น้ำน่าน คลองตรอน และน้ำปาด มาใช้ประโยชน์ในทางเกษตรกรรม และใช้ในครอบครัว เพราะมีน้ำอยู่ตลอดปี ส่วนลำห้วยต่าง ๆ จะมีน้ำเฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีหนองและบึงต่าง ๆ เช่น บึงมาย บึงกะโล่ บึงหล่ม บึงช่อ บึงสีกัด และหนองต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากร่องรอยของแม่น้ำในอดีตที่เปลี่ยนทิศทางเดิม ของน้ำซึ่งสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง แต่ก็มีปริมาณน้ำไม่มากนัก ราษฎรยังใช้น้ำบาดาลบริโภคและ ใช้ในการเกษตรบ้างเล็กน้อย ระดับน้ำใต้ดินเฉลี่ยลึกประมาณ 3-5 เมตรเนื่องจากแม่น้ำน่านมีความสำคัญรองจาก แม่น้ำปิงของภาคเหนือ ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาเช่นเดียวกัน ในปัจจุบันนี้มีการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ขึ้นที่

อำเภอท่าปลา และมีเขื่อนทดน้ำเป็นทอด ๆ จึงนับว่าโครงการลำน้ำน่านมีความสำคัญในด้านเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก แหล่งน้ำ ที่สำคัญแบ่งของจังหวัดแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) แหล่งน้ำผิวดิน

แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญของจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นแหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่สำคัญ ดังนี้

(1) แม่น้ำน่าน ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอปัว-อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ไหลผ่านเข้ามาจังหวัด อุตรดิตถ์ที่อำเภอท่าปลา ลงมาทางใต้ของจังหวัด โดยไหลผ่านอำเภอเมือง อำเภอตรอนและอำเภอพิชัยไปสู่จังหวัด พิชณุโลก รวมความยาวของแม่น้ำที่ไหลผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ประมาณ 160 กิโลเมตร แม่น้ำสายนี้เปรียบเสมือน เส้นโลหิตใหญ่ของประชาชนในจังหวัด ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากแม่น้ำน่านเป็นหลักในการเกษตรกรรมและ การบริโภค ซึ่งกรมชลประทานได้ก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ปิดกั้นแม่น้ำ อำเภอท่าปลา เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการ เกษตรกรรมและผลิตกระแสไฟฟ้า ปัจจุบันเขื่อนอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต

ก. แม่น้ำปาด ต้นกำเนิดของแม่น้ำปาดคือภูเขาทุ่งแล้ง ซึ่งเป็นภูเขาที่แบ่งเขตระหว่าง ประเทศไทยกับ สปป.ลาว ลำน้ำปาดไหลผ่านตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก อำเภอปากท่า และไหลผ่านอำเภอ น้ำปาดไปบรรจบแม่น้ำน่าน ที่บ้านปากปาด อำเภอน้ำปาด บริเวณท้ายน้ำเขื่อนสิริกิติ์ ความยาวลำน้ำประมาณ 160.65 กิโลเมตร

ข. คลองตรอน ต้นน้ำเกิดในภูเมียง ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด ไหลผ่านอำเภอตรอน ลงสู่แม่น้ำน่านที่บ้านแก่ง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน ความยาวลำน้ำประมาณ 125.50 กิโลเมตร

ค. คลองฝาง เกิดจากเขาขุนฝาง บ้านเหล่าป่าสา ตำบลผาจุก ไปบรรจบแม่น้ำน่าน ที่บ้านปากฝาง ตำบลจี้วังงาม อำเภอเมือง

ง. คลองน้ำริด ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาพลึง อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ ไหลผ่าน บ้านปางต้นฝิ่งมาบรรจบกับห้วยแม่เฉยที่ผาตั้ง แล้วไหลผ่านบ้านด่านนาขาม และบ้านน้ำริด ลงสู่แม่น้ำน่านที่ตอนเหนือ ของมณฑลทหารบกที่ 35 อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

จ. คลองโพ เกิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอลับแล ไหลผ่านบ้านม่อนดินแดง ตำบล ท่าเสาไปบรรจบแม่น้ำน่านที่วัดกลางธรรมสาคร

ฉ. ห้วยแม่พูล-คลองแม่พร่อง ต้นน้ำเกิดจากตำบลแม่พูลไหลผ่านตำบลแม่พูล มาบรรจบคลองแม่พร่องที่ตำบลฝายหลวง แล้วไหลผ่านตำบลทุ่งยั้ง ตำบลไผ่ล้อม ลงบึงมายังเขตตอนใต้ของอำเภอ ลับแลติดกับอำเภอตรอนและอำเภอพิชัย

ช. คลองละมุง เป็นคลองระบายน้ำจากบึงมายและบริเวณทุ่ง

สามขา กับคลองต่าง ๆ ในเขตอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ลงสู่คลองละมุง ไหลลงสู่แม่น้ำน่าน ที่บ้านปากคลอง ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย ความยาวคลองละมุงประมาณ 35 กิโลเมตร

2) น้ำชลประทาน

แหล่งน้ำชลประทานที่สำคัญ คือ

2.1) เขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งก่อสร้างขึ้นตามโครงการพัฒนากลุ่มแม่น้ำน่าน โดยสร้างปิดกั้น แม่น้ำน่านที่บริเวณตำบลผาเสียด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นเขื่อนดินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และเป็นเขื่อนเอนกประสงค์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการผลิตกระแสไฟฟ้าและการชลประทานเขื่อนสิริกิติ์เนื้อที่ประมาณ 284.8 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 178,000 ไร่ เก็บน้ำได้สูงสุด 9,510 ล้านลูกบาศก์เมตร สร้างเสร็จเมื่อ ปี 2515

2.2) อ่างเก็บน้ำคลองตรอน ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยแมง ตำบลน้ำไคร้ อำเภอน้ำปาด เป็นเขื่อน ดินแกนดินเหนียว สันเขื่อนกว้าง 9.00 เมตร ยาว 220 เมตร สูง 48 เมตร มีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 265 ตารางกิโลเมตร เก็บกักน้ำได้สูงสุด 59 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งก่อสร้างโดยกรมชลประทานในปี พ.ศ. 2537 - 2540

2.3) อ่างเก็บน้ำห้วยแม่เฉย ตั้งอยู่ที่บ้านม่อนหัวฝาย ตำบลบ้านด่านนาขาม อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นเขื่อนดินแกนดิน สันเขื่อนกว้าง 9.00 เมตร ความยาวสันเขื่อน 343.50 เมตร ความสูงสันเขื่อน 35.00 เมตร เก็บกักน้ำได้สูงสุด 4.00 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งก่อสร้างโดยกรมชลประทานในปี พ.ศ.2453 - 2556

2.4) อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำร้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่บ้านกัวเคียน หมู่ที่ 12 ตำบลจริม อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นเขื่อนดินแบบแบ่งส่วน ความยาวสันเขื่อน 440.00 เมตร ความสูง สันเขื่อน 55.00 เมตร ความกว้าง 9 เมตร เก็บกักน้ำได้สูงสุด 73.30 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งก่อสร้างโดย กรมชลประทานในปี พ.ศ.2556-2563

2.5) เขื่อนทดน้ำผาจุก ตั้งอยู่ที่บ้านผาจุก ตำบลบ้านด่าน อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัด อุตรดิตถ์ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กและประตูบานเหล็กโค้ง จำนวน 7 ช่อง บานขาด 12.5x11.50 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุด 3,344 ล้านลูกบาศก์เมตร/วินาที

5.2 ข้อมูลด้านการเกษตร

5.2.1 จังหวัดอุตรดิตถ์มีพื้นที่ 7,838.59 ตารางกิโลเมตร หรือ 4,899,120 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 1,249,902 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.51% ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นพื้นที่นาข้าว 681,400 ไร่ พืชไร่ 315,808 ไร่ สวนไม้ผล/ไม้ยืนต้น 153,646 ไร่ สวนผัก/ไม้ดอก/ไม้ประดับ 12,689 ไร่ และพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 86,359 ไร่ โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน 103,534 ไร่ และพื้นที่เกษตรกรรมนอกเขตชลประทาน 241,860 ไร่

5.1.2 สถานการณ์ด้านทรัพยากรการผลิตและแนวโน้ม

- 1) ปริมาณน้ำภาพรวมจังหวัด 4,584.57 ล้าน ลบ.ม.
 - ปริมาณน้ำกักเก็บ 4,630.15 ล้าน ลบ.ม.
 - ปริมาณน้ำใช้การ 1,772.48 ล้าน ลบ.ม. (เขื่อนสิริกิติ์ อ่างเก็บน้ำคลองตรอน อ่างเก็บน้ำห้วยแม่แฝด อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำรี)
- 2) ปริมาณน้ำฝนสะสม
 - ปี 2563 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2563 ปริมาณน้ำฝน รวม 1,280.50 มม.
 - ปี 2564 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 30 พฤศจิกายน 2564 ปริมาณน้ำฝน รวม 1,482.90 มม.
- 3) ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดจำแนก 3 ด้าน
 - อุปโภคบริโภค 20.23 ล้าน ลบ.ม. (ข้อมูลจาก ปภ.)
 - ระบบนิเวศน์ 40.56 ล้าน ลบ.ม. (ในเขตพื้นที่ชลประทาน)
 - เกษตรกรรม 237.07 ล้าน ลบ.ม. (ในเขตพื้นที่ชลประทาน)
- 4) การใช้ประโยชน์และความเหมาะสมของดินเพื่อการเพาะปลูก (Agri-Map analytic)
 - พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 976,083 ไร่
 - พื้นที่ทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม 89,569 ไร่ ประกอบด้วย
 1. ข้าว พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 658,258 ไร่
พื้นที่ทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม 65,028 ไร่
 2. ข้าวโพด พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 120,242 ไร่
พื้นที่ทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม 23,313 ไร่
 3. อ้อย พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 162,419 ไร่
พื้นที่ทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม 908 ไร่
 4. มันสำปะหลัง พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม 35,164 ไร่
พื้นที่ทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม 320 ไร่

5.2 ข้อมูลด้านการปกครอง

5.2.1 การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดอุดรดิตถ์แบ่งพื้นที่เพื่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็น 9 อำเภอ 67 ตำบล 613 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอดังนี้ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์, อำเภอพิชัย, อำเภอตรอน, อำเภอลับแล, อำเภอท่าปลา, อำเภอน้ำปาด, อำเภอฟากท่า, อำเภอบ้านโคก และอำเภอทองแสนขัน

การแบ่งเขตการบริหารราชการ 3 ระดับ คือ

- 1) ส่วนราชการบริหารส่วนกลาง ที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค จำนวน 60 หน่วยงาน
- 2) ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาค จำนวน 33 หน่วยงาน
- 3) ส่วนราชการบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 80 แห่ง ประกอบด้วย
 - (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง
 - (2) เทศบาลเมืองฯ จำนวน 1 แห่ง
 - (3) เทศบาลตำบล จำนวน 25 แห่ง
 - (4) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 53 แห่ง

5.2.2 ข้อมูลประชากร

จำนวนประชากรของจังหวัดอุดรดิตถ์ ณ เดือนมิถุนายน 2564 มีทั้งสิ้น 447,366 คน (ข้อมูลจากที่ทำการปกครองจังหวัดอุดรดิตถ์) แยกเป็นชาย 218,091 คน หรือร้อยละ 48.75 หญิง 229,275 คน หรือร้อยละ 51.24 ความหนาแน่นเฉลี่ย 54 คน ต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์โดยมี ความหนาแน่น 192 คน ต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอที่มีความหนาแน่นของ ประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอ พากท่า 14 คน ต่อตารางกิโลเมตร ประชากรทะเบียนราษฎร เนื่องจากประชากรสำรวจเป็นประชากรที่มีชื่ออยู่ตามทะเบียนบ้าน ในเขตรับผิดชอบและอยู่จริง และเป็นประชากรที่มาอาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบแต่ทะเบียนบ้านอยู่นอกเขตรับผิดชอบ ส่วนประชากรทะเบียนราษฎรเป็นประชากร ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตรับผิดชอบ ทั้งตัวอยู่จริงและตัวไม่อยู่ จึงทำให้ข้อมูลมีจำนวนแตกต่างกัน

5.2.3 ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ

- 1) ด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต 2563/2564

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต 2563/2564

ชนิดพืช	จำนวนเกษตรกร (ราย)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตต่อ ไร่(กก.)	ผลผลิต (ตัน)	ราคา เฉลี่ย/กก (บาท)	มูลค่า (ล้านบาท)
ข้าวนาปี ๖๓/๖๔ (รอบที่ ๑)	๔๗,๐๖๙	๖๑๔,๔๒๕.๐๐	๖๑๔,๑๑๕.๐๐	๖๑๕.๐๐	๓๗๗,๖๘๐.๗๓	๗.๕๐	๒,๘๓๔.๐๓
ข้าวนาปรัง ๖๓/๖๔ (รอบที่ ๒)	๑๔,๕๖๖	๒๗๐,๒๘๓.๐๐	๒๖๙,๘๖๘.๐๐	๖๔๐.๐๐	๑๗๒,๖๑๙.๐๐	๘.๗๐	๑,๕๐๑.๗๘
ข้าวกึ่งน้ำ ๖๓/๖๔ (รุ่น ๑)	๑๒,๑๕๗	๑๕๕,๙๗๒.๐๐	๑๕๕,๘๓๔.๐๐	๖๖๒.๐๐	๑๐๓,๑๕๙.๐๐	๕.๘๐	๕๙๘.๓๒
ข้าวกึ่งน้ำ ๖๓/๖๔ (รุ่น ๒)	๓,๙๔๑	๒๔,๘๒๕.๐๐	๒๔,๘๒๕.๐๐	๗๐๖.๐๐	๑๗,๕๓๑.๐๐	๗.๐๐	๑๒๒.๗๑
ทุเรียนหมอนทอง	๔,๘๗๙	๓๒,๗๔๔.๐๐	๒๕,๔๙๗.๐๐	๑,๒๗๐.๐๐	๓๒,๓๘๑.๑๙	๙๕.๐๐	๓,๐๗๖.๒๑
ทุเรียนหลงลับแล	๘๗๔	๒,๗๙๔.๐๐	๒,๐๒๖.๐๐	๑,๒๐๐.๐๐	๒,๔๓๑.๒๐	๓๕๐.๐๐	๘๕๐.๙๒
ทุเรียนหินลับแล	๓๙๕	๕๙๒.๐๐	๒๖๖.๐๐	๘๕๐.๐๐	๒๒๖.๑๐	๔๕๐.๐๐	๑๐๑.๗๕
ทุเรียนพื้นเมือง	๑,๒๗๙	๑๐,๖๕๓.๐๐	๗,๕๘๔.๐๐	๑,๐๐๐.๐๐	๗,๕๘๔.๐๐	๕๕.๐๐	๔๑๗.๑๒
ลองกอง	๖,๕๓๕	๒๗,๑๕๐.๐๐	๒๕,๕๖๖.๐๐	๔๑๙.๐๐	๑๐,๖๖๙.๐๐	๓๐.๐๐	๓๒๐.๐๗
ลำไย	๕,๒๓๖	๗,๙๕๒.๐๐	๗,๙๕๒.๐๐	๕๖๐.๐๐	๔,๔๔๗.๕๒	๒๐.๐๐	๘๘.๙๕
สับปะรด	๙๙๔	๒๐,๗๙๐.๐๐	๑๘,๗๗๘.๐๐	๓,๒๕๐.๐๐	๖๑,๐๒๘.๕๐	๑๕.๐๐	๙๑๕.๔๓
เงาะโรงเรียน	๓๖๐	๑,๔๒๐.๐๐	๑,๐๔๔.๐๐	๑๗๘.๐๐	๑๘๖.๐๐	๒๕.๐๐	๔.๖๕
มะม่วงหิมพานต์	๕,๔๔๓	๓๖,๘๖๙.๐๐	๓๑,๒๖๒.๐๐	๒๕๐.๐๐	๗,๘๒๓.๐๐	๔๐.๐๐	๓๑๒.๒๒
มะขามหวาน	๒,๘๐๒	๒๐,๘๗๗.๒๕	๑๗,๖๙๖.๒๕	๕๕๐.๐๐	๙,๗๓๒.๙๔	๗๐.๐๐	๖๘๑.๓๑
มะปรางหวาน	๒๘๗	๕๙๘.๐๐	๕๒๗.๐๐	๕๕๐.๐๐	๒๘๙.๘๕	๓๕.๐๐	๑๐.๑๔
มะยงชิด	๖๖๔	๑,๙๘๖.๐๐	๑,๕๒๑.๐๐	๑,๐๐๐.๐๐	๑,๕๒๑.๐๐	๗๐.๐๐	๑๐๖.๔๗
มังคุด	๔๗๕	๖๗๕.๐๐	๔๖๒.๐๐	๖๘๐.๐๐	๓๑๔.๑๖	๒๕.๐๐	๗.๘๕
กล้วยน้ำว้า	๑,๔๕๗	๗,๕๕๔.๐๐	๗,๕๕๔.๔๗	๒,๐๒๕.๐๐	๑๕,๒๙๗.๘๐	๘.๐๐	๑๒๒.๓๘
มะม่วงโชคอนันต์	๑,๔๑๒	๕,๗๔๗.๐๐	๕,๒๖๑.๐๐	๑,๑๖๕.๐๐	๖,๑๒๓.๐๗	๔.๐๐	๒๔.๕๒
มะม่วงน้ำดอกไม้	๒๒๕	๑,๒๘๓.๐๐	๑,๑๔๕.๐๐	๙๖๕.๐๐	๑,๑๐๔.๓๓	๑๔.๐๐	๑๕.๔๗
มะม่วงเขียวเสวย	๒๑๔	๖๘๐.๐๐	๖๖๙.๐๐	๕๔๐.๐๐	๖๒๘.๘๖	๑๒.๐๐	๗.๕๕
มะม่วงอื่นๆ	๑,๐๙๗	๑,๑๑๕.๐๐	๙๕๐.๐๐	๙๐๐.๐๐	๘๕๕.๐๐	๑๐.๐๐	๘.๕๕
ลำไย	๘๗๙	๒,๕๕๑	๒,๔๔๑	๑๘๘.๐๐	๔๕๘.๐๐	๑๕.๐๐	๖.๘๗
หอมแดง	๒๗๐	๓,๐๕๖.๐๐	๓,๐๕๖.๐๐	๒,๑๐๐.๐๐	๖,๔๑๗.๖๐	๑๐.๐๐	๖๔.๑๘
หอมแบ่ง	๘๒๕	๒,๖๗๒.๐๐	๒,๑๑๔.๐๐	๒,๒๐๐.๐๐	๔,๖๙๔.๘๐	๑๕.๐๐	๗๐.๔๒
กระเทียม	๗๕	๖๒๘.๐๐	๖๒๘.๐๐	๘๐๐.๐๐	๕๐๒.๕๐	๓๕.๐๐	๑๗.๕๘
ถั่วเขียวผิวมัน	๖๔๖	๕,๖๘๖.๗๖	๕,๖๘๖.๗๖	๒๕๐.๐๐	๑,๔๒๑.๖๙	๒๗.๐๐	๓๘.๓๙
ถั่วลิสง	๖๔๓	๓,๐๕๘.๐๐	๓,๐๕๘.๐๐	๒๕๐.๐๐	๗๖๔.๕๐	๑๕.๐๐	๑๑.๔๗
ถั่วเหลือง	๓๖๐	๑,๒๐๘.๐๐	๑,๒๐๓.๐๐	๒๑๙.๐๐	๒๖๔.๐๐	๑๓.๐๐	๓.๔๓
กระเทียม	๕๕	๒๕๐.๐๐	๒๕๐.๐๐	๘๒๐.๐๐	๒๐๕.๐๐	๑๕.๐๐	๓.๐๘
หอมแดง	๑๕๕	๒,๘๐๐.๐๐	๒,๘๐๐.๐๐	๒,๒๐๐.๐๐	๖,๑๖๐.๐๐	๘.๐๐	๔๙.๒๘
หอมแบ่ง	๕๒๕	๒,๘๒๗.๐๐	๒,๘๒๗.๐๐	๒,๕๐๐.๐๐	๗,๐๖๗.๕๐	๑๒.๐๐	๘๔.๘๑
มันสำปะหลัง	๓,๗๙๘	๒๘,๕๗๘	๒๗,๔๗๒	๓,๑๙๖.๐๐	๘๗,๗๙๙.๐๐	๒.๕๐	๒๑๙.๔๙
อ้อยโรงงาน	๓,๔๙๑	๙๖,๑๔๐.๐๐	๙๖,๑๔๐.๐๐	๑๐,๔๐๐.๐๐	๙๙๙,๘๕๖.๐๐	๐.๙๒	๙๑๙.๘๗
ยางพารา	๑,๙๘๑	๓๑,๒๗๓.๐๐	๒๒,๘๓๙.๐๐	๑๕๐.๐๐	๓,๔๒๕.๘๕	๔๐.๐๐	๑๓๗.๐๓
ปาล์มน้ำมัน	๒๔๐	๔,๗๙๙.๐๐	๔,๖๙๙.๐๐	๑,๐๕๐.๐๐	๔,๙๓๓.๙๕	๖.๐๐	๒๙.๖๐
รวม	๑๒๕,๘๖๔	๑,๔๓๒,๔๕๐	๑,๓๙๙,๕๕๒	๔๖,๖๙๘	๑,๙๕๗,๖๑๐.๑๓		๑๓,๗๘๙.๕๙

(ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ข้อมูล ณ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565)

2) ด้านการปศุสัตว์ของจังหวัด ปี 2564

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลการปศุสัตว์ของจังหวัด ปี 2564

ชนิดสัตว์	จำนวนเกษตรกร (ราย)	จำนวนสัตว์ ตัว	ข้อมูลการผลิต		ราคาเฉลี่ย บาท/หน่วย	มูลค่า ผลผลิต	หมายเหตุ
			จำนวน	หน่วยนับ			
โค	3,884	48,550	49,550	ตัว/ปี	36,000 บาท/ตัว	1,783,800,000	90 บาท/กิโลกรัม
กระบือ	1,988	23,855	23,855	ตัว/ปี	50,000 บาท/ตัว	1,192,750,000	100 บาท/กิโลกรัม
สุกรขุน	990	54,820	54,820	ตัว/ปี	9,000 บาท/ตัว	493,380,000	90 บาท/กิโลกรัม
ไก่พื้นเมือง	30,285	1,209,078	1,209,078	ตัว/ปี	160 บาท/ตัว	193,452,480	80 บาท/กิโลกรัม
ไก่เนื้อ	40	596,500	596,500	ตัว/ปี	76 บาท/ตัว	37,734,000	35 บาท/กิโลกรัม
ไก่ไข่	39	2,000,000	576,000,000	ฟอง/ปี	2.80 บาท/ฟอง	1,612,800,000	2.80 บาท/ฟอง
เป็ดไล่ทุ่ง	21	81,959	23,604,192	ฟอง/ปี	3.2 บาท/ฟอง	75,533,414	3.2 บาท/ฟอง
แพะ	65	2,326	2,326	ตัว/ปี	3,600 บาท/ตัว	8,373,600	120 บาท/กิโลกรัม
แกะ	8	175	175	ตัว/ปี	4,500 บาท/ตัว	787,500	150 บาท/กิโลกรัม

(ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี ข้อมูล ณ วันที่ 29 มีนาคม 2565)

3) ด้านการเพาะเลี้ยงประมง ข้อมูลผลผลิตสัตว์น้ำ แยกรายชนิดสัตว์น้ำ

ปี พ.ศ. 2564

ตารางที่ 2.3 ข้อมูลการเพาะเลี้ยงประมง ข้อมูลผลผลิตสัตว์น้ำ แยกรายชนิดสัตว์น้ำ ปี พ.ศ. 2564

ชนิดสัตว์น้ำ	จำนวนเกษตรกร (ราย)	จำนวนฟาร์ม	เนื้อที่เลี้ยง (ไร่)	จำนวนหน่วยเลี้ยง	กำลังผลิตเฉลี่ยต่อปี (ตัน)
ปลากดหลวง	249	249	4.94	879	648.54
ปลากดคัง	17	17	0.16	28	2.58
ปลากาดำ	4	4	1.75	7	0.42
ปลาจาระเม็ดน้ำจืด	43	43	11.11	59	1.85
ปลาจีน	50	50	17.57	77	12.66
ปลาช่อน	112	116	27.28	145	19.92
ปลาดุก	1,436	1,442	580.28	2,166	463.96
ปลาคูบักอูย	18	18	19.40	33	11.97
ปลาตะเพียน	2,870	2,880	1,151.82	3,758	298.22
ปลาทับทิม/นิลแดง	362	361	318.20	3,230	2,162.15
ปลาเทโพ	7	7	6.38	10	1.90
ปลานวลจันทร์เทศ	151	151	28.89	197	9.58
ปลาน้ำจืดอื่นๆ	17	17	12.70	40	3.56
ปลานิล	4,890	4,898	3,285.60	8,585	3,435.95
ปลาไน	601	601	129.97	866	45.86
ปลาบึก	30	30	19.53	46	5.37
ปลาชี่สกเทศ	312	311	83.63	463	15.35
ปลาชี่สกไทย	83	83	37.47	116	2.86
ปลาแรด	72	72	26.14	119	3.85
ปลาสด	30	30	11.89	54	2.59
ปลาสร้อย	427	426	69.09	721	71.48
ปลาหมอเทศ	58	58	27.69	84	7.65
ปลาหมอไทย	49	51	70.27	82	39.64
ผลรวม			5,941.75	21,764	7,267.89

(ที่มา: สำนักงานประมงจังหวัดอุดรธานี ข้อมูล ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2565)

4) ข้อมูลเกษตรปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์

จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด จำนวน 4,899,120 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร จำนวน 1,249,902 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.51 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ จำนวน 956 ไร่ และพื้นที่การทำเกษตรปลอดภัย จำนวน 25,766.32 ไร่ รวมทั้ง 27,699.32 ไร่ รายละเอียด ดังนี้การทำเกษตรอินทรีย์พื้นที่รวม 956 ไร่ 80 แปลง เกษตรกร 73 ราย และการทำเกษตรปลอดภัยประกอบด้วย พื้นที่รวม 25,766.32 ไร่ 2,476 แปลง เกษตรกร 2,122 ราย

5) ข้อมูลสินค้าเกษตรที่ได้รับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) (สำนักงาน

พาณิชย์จังหวัดอุดรธานี วันที่ 30 ธันวาคม 2565)

จังหวัดอุดรธานี ได้รับการขึ้นทะเบียนรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) จำนวน 3 สินค้า ได้แก่

(1) สับปะรดห้วยมุ่น ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ที่ขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI

จำนวน 71 ราย ขออนุญาตวันที่ 1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2566

(2) ทูเรียนหลงลับแลอุดรธานี ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ที่ขอใช้ตราสัญลักษณ์

GI จำนวน 125 ราย ขออนุญาตวันที่ 1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2566

(3) ทูเรียนหลินลับแลอุดรธานี ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ที่ขอใช้ตราสัญลักษณ์

GI จำนวน 30 ราย ขออนุญาตวันที่ 1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2566

6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา และสำรวจเอกสาร มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

6.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สถานภาพทาง เศรษฐกิจและการทำการเกษตร

6.1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

1) เพศ

พชรพลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 48) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย คือ ร้อยละ 68.0 สอดคล้องกับอิธดา วงษ์กุดเสาะ (2561, น. 42) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.0 เป็นเพศชาย และมาลีรัตน์ โส๊ะอ้น (2562, น. 52) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.8 เป็นเพศชาย

2) อายุ

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 26.5 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี สอดคล้องกับจิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 35 ปี และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.3 มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี

3) สถานภาพ

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.5 มีสถานภาพสมรส สอดคล้องกับมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 60.0 มีสถานภาพสมรส ซึ่งแตกต่างจากจิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 74.0 มีสถานภาพโสด

4) การศึกษา

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.0 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) แตกต่างจากจิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 68.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 29.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

6.1.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม

1) อาชีพหลัก

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 ประกอบอาชีพทำการเกษตร

2) อาชีพรอง

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.5 ประกอบอาชีพรอง คือ รับจ้างทั่วไป

3) การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 57) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0 เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร สอดคล้องกับจิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 43) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 80.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 53) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 87 เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร

4) ตำแหน่งทางสังคม

มาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 53) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 74 ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในสังคม

6.1.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

1) รายได้ครัวเรือน

- รายได้ภาคการเกษตร พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 55)

พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ 57.0 มีรายได้ภาคเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 180,000 บาทต่อปี สอดคล้องกับมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.3 มีรายได้ภาคเกษตร ระหว่าง 100,001 – 250,000 บาทต่อปี ซึ่งแตกต่างจากธิดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 49) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 66.0 มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาท

- รายได้นอกภาคการเกษตร พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 55)

พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0 มีรายได้นอกภาคเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับอักรินทร์ ธนันต์ชัยเลิศ (2564, น. 71) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรในจังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่า 30,001 บาทต่อปี

2) จำนวนแรงงาน

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 50) พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 49.5 มีแรงงานในครอบครัว จำนวน 2 คน สอดคล้องกับธิดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 49) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 30.0 มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร จำนวน 2 คน

3) แหล่งเงินทุน

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 55) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรมส่วนใหญ่ร้อยละ 56.5 ใช้เงินทุนของตนเองและกู้ยืมเงิน สอดคล้องกับธิดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 49) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 78.0 ใช้แหล่งสินเชื่อของตนเองและมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 69.2 มีแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรมใช้เงินทุนของตนเอง

4) การถือครองที่ดิน

พชรวลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 52) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.5 มีพื้นที่เป็นของตนเอง สอดคล้องกับธิดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเองและมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.7 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง

6.1.4 การทำการเกษตร

1) ประสบการณ์การทำการเกษตร

ธิดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 46.0 มีประสบการณ์การทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี สอดคล้องกับมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 40.0 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร 3 - 8 ปี

2) *กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่*

พชรวัลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 58) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.5 ทำนา ซึ่งไม่สอดคล้องกับฉิรดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 49) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ ทุกคนปลูกพืชผัก และไม่สอดคล้องกับมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.8 ทำสวนและไม้ผล

3) *ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร*

อัครินทร์ ธนันต์ชัยเลิศ (2564, น. 84) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 10.3 มีผลิตภัณฑ์เป็นปุ๋ย

6.2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกร

มาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 76) พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีความ คิดเห็นต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30)

6.3 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

1) *สื่อบุคคล*

ฉิรดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 45) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้านการเกษตรในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่รัฐ มีค่าเฉลี่ย 4.58 แตกต่างจากมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 71) พบว่า สื่อบุคคลของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร อยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.04)

2) *สื่อกลุ่ม*

ฉิรดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 46) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ได้รับข้อมูล ข่าวสารด้านการเกษตรในระดับมากที่สุด จากการอบรม/สาธิต มีค่าเฉลี่ย 4.40 แตกต่างจากมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 71) พบว่า สื่อกลุ่มของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้าน การเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11)

3) *สื่อออนไลน์*

มาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 71) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ได้รับความรู้ จากแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรระดับมาก จำนวน 3 แหล่ง ได้แก่ ยูทูป (ค่าเฉลี่ย 3.73) เฟสบุ๊ก (ค่าเฉลี่ย 3.63) ไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.41)

6.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

6.4.1 *ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่*

มาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 96) พบว่า ในภาพรวม เกษตรกรรุ่นใหม่มีความ

คิดเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90) โดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้ ในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่สูง (ค่าเฉลี่ย 3.47) สภาพแวดล้อมพื้นที่ทำการเกษตรไม่เอื้ออำนวย (ค่าเฉลี่ย 3.43) ไม่มีทุนในการพัฒนาการเกษตรของตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.42)

นลทวรรณ มากหลาย (2557, น. 86-87) พบว่า เห็นว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักเกษตรกรรุ่นใหม่ในชุมชน และปัญหาการปลูกฝังให้ลูกหลานทำการเกษตร และเกษตรกรรุ่นใหม่สองในสามเกษตรกรรุ่นใหม่สองในสาม ยังเห็นว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นที่รู้จักเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีปัญหาหน่วยงานร่วมบูรณาการในการอบรม การเข้าพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ การเอาใจใส่ ทำให้เกษตรกรรุ่นพ่อแม่ ปู่ ย่า ตายาย ไม่เห็นความสำคัญของการทำการเกษตร และเห็นว่าปัญหาการไม่ได้เป็นเจ้าของฟาร์ม เจ้าของกิจการตัวจริง จะทำให้ไม่สามารถตัดสินใจพัฒนา ลงมือทำกิจกรรมการเกษตรที่ได้รับอบรมมาได้จากสภาพปัญหาข้างต้น อาจเกิดจากสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ยังมิได้รวมตัวกันนำผลผลิต ผลิตภัณฑ์ไป ประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้ประสานการจัดพื้นที่การจัดแสดงผลงาน ในโอกาสต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ในพื้นที่มีภารกิจงานตามนโยบายเร่งด่วนมาก ทำให้ไม่สามารถติดตามผลกิจกรรมของสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ได้อย่างทั่วถึง

6.4.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ธีรดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 77) พบว่า แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ควรเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่เป็นการต่อยอดให้พัฒนาสู่ผู้ประกอบการเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีการบริหารจัดการการเกษตร อย่างสร้างสรรค์ พึ่งพาตนเองได้ เกื้อกูลชุมชนและสังคม ภายใต้การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้าด้วยกัน สามารถเป็นต้นแบบทั้งด้านแนวคิดและการทำการเกษตรแบบยั่งยืน

พชรพลย์ เอี่ยมอารมณ์ (2557, น. 95) พบว่า การแลกเปลี่ยนความรู้ ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนกันเท่าที่ควร เกษตรกรรุ่นใหม่บางคนยังไม่กล้าแสดงออกระยะเวลาฝึกอบรมสั้นเกินไป การเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเรียนแต่ด้านทฤษฎี ยังขาดการฝึกปฏิบัติจริงการเชื่อมโยงเครือข่ายยังไม่ต่อเนื่อง มีปัญหาเกี่ยวกับการที่เกษตรกรรุ่นใหม่บางรายไม่มีอีเมลล์ (e-mail), Line, เฟสบุ๊ก(facebook) บางครั้งไม่สามารถติดต่อกันได้ เนื่องจากในบางพื้นที่ไม่มีคลื่นโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และเกษตรกรรุ่นใหม่ขาดความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ และการใช้อินเทอร์เน็ต

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทั้งแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สถานภาพทาง เศรษฐกิจและการทำการเกษตร ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนา ทักษะการทำการเกษตร ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกร มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรรุ่นใหม่ และส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของ

เกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อให้ทราบปัจจัยพื้นฐาน ความต้องการ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ เพื่อใช้ปรับปรุงพัฒนากระบวนการอบรม กิจกรรม และหลักสูตรในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็นเกษตรกรต้นแบบต่อไป



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัย ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ที่ผ่านการประเมินเป็น Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างปี 2557 - 2566 จำนวน 338 ราย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์

1) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.06 ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

แทนค่า $N = 338$

$e = 0.06$

$$n = \frac{338}{1 + (338 (0.06)^2)} \\ = 152.47$$

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n) = 153

ดังนั้น ใช้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ที่ผ่านการประเมินเป็น Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างปี 2557 - 2566 ในการวิจัยครั้งนี้ 153 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.27 ของจำนวนประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัย

2) การสุ่มตัวอย่าง การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับสลากจากรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านการประเมินเป็น Young Smart Farmer สุ่มตัวแทนให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบ 153 ราย

1.2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม ทำการคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรรุ่นใหม่ จากคณะทำงานผู้ประสานงานเครือข่าย Young Smart Farmer จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 10 คน เพื่อทำการสนทนากลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยเรื่องนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยลักษณะคำถามชนิด ปลายปิดและปลายเปิด โดยมีรูปแบบและเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 5 ส่วน ปรากฏตามภาคผนวก ข ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการทำการเกษตร ประกอบด้วยสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา สภาพพื้นฐานด้านสังคม ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ผู้นำชุมชน สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ครัวเรือน จำนวนแรงงาน แหล่งเงินทุน การถือครองที่ดิน การทำการเกษตร ได้แก่ ประสิทธิภาพ การทำการเกษตร กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเกษตร ช่องทางจำหน่ายผลผลิต

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย ประเด็น การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประเมินศักยภาพ เป็นคำถามแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ออกเป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) คือ

1	=	น้อยที่สุด
2	=	น้อย
3	=	ปานกลาง
4	=	มาก
5	=	มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วยประเด็น

ทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/ การประชาสัมพันธ์สินค้า มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นคำถามแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งระดับทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ออกเป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) คือ

- | | | |
|---|---|------------|
| 1 | = | น้อยที่สุด |
| 2 | = | น้อย |
| 3 | = | ปานกลาง |
| 4 | = | มาก |
| 5 | = | มากที่สุด |

ส่วนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ความรู้ของเกษตรกร

ประกอบด้วยประเด็น ความรู้ด้านการทำการเกษตร ความรู้ด้านการจัดการผลผลิต และความรู้ด้านการตลาด โดยเป็นคำถามแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งระดับความรู้ทางของเกษตรกร ออกเป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) ส่วนแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วยประเด็น สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ เป็นคำถามแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ออกเป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) คือ

- | | | |
|---|---|------------|
| 1 | = | น้อยที่สุด |
| 2 | = | น้อย |
| 3 | = | ปานกลาง |
| 4 | = | มาก |
| 5 | = | มากที่สุด |

ส่วนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปัญหาในการ

พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วยประเด็น ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการสนับสนุน ซึ่งแบ่งระดับปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ออกเป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วยประเด็น ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต ด้านการตลาดและด้านการสนับสนุน เป็นคำถามแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งระดับข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ออกเป็นการให้สเกลคำตอบ 5 ระดับ (Likert's scale) คือ

- | | | |
|---|---|------------|
| 1 | = | น้อยที่สุด |
| 2 | = | น้อย |
| 3 | = | ปานกลาง |

4 = มาก

5 = มากที่สุด

1) ประเด็นการสนทนากลุ่มผู้แทนเกษตรกรรุ่นใหม่ แบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย การผลิต การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย งบประมาณ การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ นโยบายจากภาครัฐ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและทรัพยากร และการตลาด

ส่วนที่ 2 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกร ต่อเจ้าหน้าที่ และต่อกรมส่งเสริมการเกษตร และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

- 1) ทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และจัดทำเครื่องมือวิจัยฉบับร่าง เขียนคำถามฉบับร่างตามกรอบตัวแปรของเครื่องมือที่กำหนดประเด็น จัดเรียงหัวข้อและรายละเอียดคำถาม วิธีการตรวจนับผลการประเมินและสรุปผลการตอบ จัดทำคำชี้แจงในการตอบข้อความ
- 3) นำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็น และตรวจแก้ไขเนื้อหาและการใช้ภาษา พิจารณาความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์
- 4) แก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้ถูกต้อง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปทดสอบหาความเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์ และนำมาปรับปรุงเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยต่อไป

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การหาค่าความตรง (Validity)

การหาความเข้ากันของแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้การวิจัยมีความสมบูรณ์เหมาะสม โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความเหมาะสม ให้คำแนะนำ แนวทางแก้ไข และทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) โดยมีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

ปราณี หล้าเบ็ญสะ (2559, น.2) การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาที่ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ด้วยวิธีของ Rovinelli และ Hambelton โดยใช้สูตร ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์/เนื้อหานั้น

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์/เนื้อหานั้น

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์/เนื้อหานั้น

แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3 คน ขึ้นไป หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง -1 ถึง +1

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่า ข้อคำถามข้อนั้นนำไปใช้ได้ แต่ถ้าค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงใหม่

โดยผลการหาค่าความตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) ตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตัดสินค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มีค่าเท่ากับ 0.99 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหา และข้อคำถามข้อนั้นสามารถนำไปใช้ได้

2.3.2 การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญไปทดลองสอบถามประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเที่ยง ตามวิธีการของ Cronbach's alpha ได้ค่าความเที่ยง ดังนี้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.767

ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.792

ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.951

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.850

ไพบุรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ (2561, น. 48) อธิบายว่าโดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ค่าความเที่ยงของเครื่องมือวิจัยควรมีค่าสูงกว่า 0.700 ดังนั้นจึงสรุปผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) มีค่าสูงกว่า 0.700 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วยคำชี้แจง เนื้อหาคำถาม เพื่อจะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์จากเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 153 ราย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ในระหว่างเดือนมกราคม 2567 ถึง เดือนมีนาคม 2567 แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ มีการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยแจ้งรายละเอียดการวิจัยและนัดหมายสถานที่ วัน เวลา เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์แก่เกษตรกร

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย เพื่อให้ทราบรายละเอียด วัตถุประสงค์ ที่มาของงานวิจัย

3.3 ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแก่เกษตรกร แจ้งข้อคำถาม ปัญหา วิธีการต่างๆ เกี่ยวกับการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามตามแบบสัมภาษณ์

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อทำการตรวจสอบความบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ หากข้อมูลไม่สมบูรณ์นำมาทำการสัมภาษณ์ข้อมูลใหม่เพิ่มเติมจากเกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบรายละเอียดของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาบันทึกข้อมูลลงรหัสแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและการทำการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ เพื่อแปลผล ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นต่อกระบวนการระดับน้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นต่อกระบวนการระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นต่อกระบวนการระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นต่อกระบวนการระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นต่อกระบวนการระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่

ระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ เพื่อแปลผล ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีทักษะระดับน้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีทักษะระดับน้อย
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีทักษะระดับปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีทักษะระดับมาก
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีทักษะระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

ระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ เพื่อแปลผล ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีระดับความรู้น้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีระดับความรู้น้อย
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีระดับความรู้ปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีระดับความรู้มาก
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีระดับความรู้มากที่สุด

แหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ เพื่อแปลผล ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \end{aligned}$$

$$= 0.80$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่น้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่น้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้มากที่สุด

ตอนที่ 5 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ เพื่อแปลผล ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีระดับปัญหาน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีระดับปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีระดับปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีระดับปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีระดับปัญหามากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) การแปลความหมายระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ เพื่อแปลผล ซึ่งได้จากการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะมากที่สุด

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่

ตอนที่ 1 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

ตอนที่ 2 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง จุดอ่อน) สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส อุปสรรค)

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) สภาพแวดล้อม ภายนอก (โอกาสและอุปสรรค)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาเป็น 5 ตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม เศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรมรุ่นใหม่

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

ตอนที่ 3 ทักษะการทำการเกษตรของเกษตรกรรมรุ่นใหม่

ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ในการทำการเกษตรของเกษตรกรรมรุ่นใหม่

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

ตอนที่ 6 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพเศรษฐกิจและการทำการเกษตร

ผลการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพเศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ปรากฏตามตารางที่ 4.1 ถึงตารางที่ 4.4 ดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรรุ่นใหม่

n =153

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	ชาย	63	41.2
	หญิง	90	58.8
2.	อายุ (ปี)		
	น้อยกว่า 31	25	16.3
	31 - 35	25	16.3
	36 - 40	34	22.2
	41 - 45	61	39.9
	มากกว่า 45	8	5.2
	ต่ำสุด = 17 ปี สูงสุด = 48 ปี		
	ค่าเฉลี่ย 37.95 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.448		
3.	สถานภาพ		
	โสด	78	51.0
	สมรส	71	46.4
	หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย	4	2.6
4.	ระดับการศึกษา		
	มัธยมศึกษาตอนต้น	1	0.7
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	58	37.9
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	18	11.8
	ปริญญาตรี	68	44.4
	สูงกว่าปริญญาตรี	8	5.2

จากตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรรุ่นใหม่ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

เพศ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 58.8 เป็นเพศหญิง รองลงมาร้อยละ 41.2 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 39.9 มีอายุระหว่าง 41 - 45 ปี รองลงมาร้อยละ 22.2 มีอายุระหว่าง 36 - 40 ปี ร้อยละ 16.3 มีอายุน้อยกว่า 31 ปี และมีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี ร้อยละ 5.2 มีอายุมากกว่า 45 ปี โดยเกษตรกรรุ่นใหม่อายุน้อยที่สุด 17 ปี และมากที่สุด 48 ปี มีอายุเฉลี่ย 37.95 ปี

สถานภาพ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 51.0 มีสถานภาพโสด รองลงมาร้อยละ 46.4 มีสถานภาพสมรส และร้อยละ 2.6 มีสถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่าเกษตรกรร้อยละ 44.4 จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 37.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ร้อยละ 11.8 จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 5.2 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และร้อยละ 0.7 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามลำดับ

1.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านสังคม ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร สถานภาพทางสังคม/การเป็นผู้นำชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม

สภาพพื้นฐานด้านสังคม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อาชีพหลัก			n=153
	เกษตรกรรวม	136	88.9
	ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	1	0.6
	พนักงานบริษัทเอกชน	3	2.0
	ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า	11	7.2
	อื่นๆ (นักเรียน)	2	1.3
2. อาชีพรอง			
	ไม่มีอาชีพรอง	104	68.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=153

สภาพพื้นฐานด้านสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีอาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	49	32.0
เกษตรกรรม	15	9.8
ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า	28	18.3
รับจ้างทั่วไป	6	3.9
3. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร		
ไม่เป็น	38	23.5
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	117	76.5
1) กลุ่มแปลงใหญ่	14	9.2
2) วิสาหกิจชุมชน	16	10.5
3) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	6	3.9
4) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	69	45.1
5) สหกรณ์การเกษตร	49	32.0
4. ตำแหน่งทางสังคม		
ไม่เป็น	142	92.8
เป็น ตำแหน่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	11	7.2
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	4	2.6
สมาชิกสภาเทศบาล	1	0.7
อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน	3	2.0
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	4	2.6

จากตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

อาชีพหลัก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 88.9 มีอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาร้อยละ 7.2 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า ร้อยละ 2.0 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 1.3 และร้อยละ 0.6 มีอาชีพอื่นๆ (นักเรียน) และข้าราชการ/พนักงานของรัฐตามลำดับ

อาชีพรอง พบว่าเกษตรกรร้อยละ 68.0 ไม่มีอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 18.3 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า ร้อยละ 9.8 และร้อยละ 3.9 มีอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ตามลำดับ

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 23.5 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร และร้อยละ 76.5 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรร้อยละ 45.1 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. รองลงมาร้อยละ 32.0 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 10.5 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 9.2 เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ร้อยละ 5.9 และร้อยละ 3.9 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตามลำดับ

สถานภาพทางสังคม/การเป็นผู้นำชุมชน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 92.8 ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน และร้อยละ 7.2 เป็นผู้นำชุมชน

1.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาสภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน แหล่งเงินทุน และการถือครองที่ดิน รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ

n=153

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. รายได้ครัวเรือน (บาท/ปี)		
รายได้ภาคการเกษตร		
น้อยกว่า 50,000	27	17.6
50,001 – 100,000	52	34.0
100,001 – 150,000	18	11.8
150,001 – 200,000	12	7.8
มากกว่า 200,000	44	28.8

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=153

สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำสุด = 20,000 บาท/ปี สูงสุด = 1,000,000 บาท/ปี ค่าเฉลี่ย 164,418.30 บาท/ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 159,521.060		
รายได้นอกภาคการเกษตร	1	0.0
ไม่มี	130	85.0
มี	23	15.0
1) ธนาคาร	83	54.2
2) สหกรณ์	58	37.9
3) หน่วยงานรัฐ	8	5.2
4) หน่วยงานเอกชน	4	2.6
4. การถือครองที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ของตนเอง	108	70.6
เช่า	31	20.3
อาศัยผู้อื่นทำ (ไม่มีค่าเช่า)	14	9.2

จากตารางที่ 4.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ ปรัชญาผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

รายได้ครัวเรือน

1) **รายได้ภาคการเกษตร** พบว่าเกษตรกรร้อยละ 32.0 มีรายได้ภาคการเกษตร 68,001 – 100,000 บาท/ปี รองลงมาร้อยละ 28.8 มีรายได้ภาคการเกษตรมากกว่า 200,000 บาท/ปี ร้อยละ 19.6 มีรายได้ทางการเกษตร น้อยกว่า 68,000 บาท/ปี ร้อยละ 11.8 และร้อยละ 7.8 มีรายได้ภาคการเกษตร 100,001 – 150,000 บาท/ปี และ 150,001 – 200,000 บาท/ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้ภาคการเกษตรน้อยที่สุด 20,000 บาท/ปี และมากที่สุด 1,000,000 บาท/ปี มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 164,418.30 บาท/ปี

2) **รายได้นอกภาคการเกษตร** พบว่าเกษตรกรร้อยละ 85.6 มีรายได้นอกภาคการเกษตร

น้อยกว่า 6,000 บาท/ปี รองลงมาร้อยละ 5.2 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่า 120,000 บาท/ปี ร้อยละ 4.6 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 60,001 – 120,000 บาท/ปี ร้อยละ 3.3 และร้อยละ 1.3 มีรายได้นอกภาคการเกษตร 48,001 – 60,000 บาท/ปี และ 6,001 – 48,000 บาท/ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยที่สุด 0 บาท/ปี และมากที่สุด 250,000 บาท/ปี มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 17,359.48 บาท/ปี

จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 39.9 มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน 2 คน รองลงมาร้อยละ 29.4 มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 18.3 มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 9.2 และร้อยละ 3.3 มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน 4 คน และมีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน 5 คน ตามลำดับ โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน และมากที่สุด 5 คน มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน

แหล่งเงินทุน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 40.5 ใช้เงินทุนของตัวเอง และร้อยละ 84.3 มีการกู้ยืมเงินทุน โดยแบ่งเป็น ร้อยละ 54.2 มีการกู้ยืมเงินทุนจากธนาคาร รองลงมาร้อยละ 37.9 มีการกู้ยืมเงินทุนจากสหกรณ์ ร้อยละ 5.2 มีการกู้ยืมเงินทุนจากหน่วยงานรัฐ ร้อยละ 2.6 มีการกู้ยืมเงินทุนจากหน่วยงานเอกชน และไม่มีการกู้ยืมเงินทุนจากนอกระบบ/นายทุน

การถือครองที่ดิน พบว่าเกษตรกรร้อยละ 70.6 มีที่ดินเป็นของตัวเอง รองลงมาร้อยละ 20.3 และร้อยละ 9.2 มีการเช่าที่ดิน และอาศัยผู้อื่นทำ (ไม่มีค่าเช่า) ตามลำดับ

1.4 การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำการเกษตร กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ประสบการณ์การทำการเกษตร (ปี)		
น้อยกว่า 3 ปี	47	30.7
3 – 5 ปี	37	24.2
5 – 7 ปี	28	18.3
7 – 9 ปี	3	2.0
มากกว่า 9 ปี	38	24.8
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 29 ปี		
ค่าเฉลี่ย 6.78 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.966		
2. เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว (ปี)		
1	33	21.6
2	35	22.9
3	34	22.2
4	33	21.6
มากกว่า 4 ปี	18	11.8
ต่ำสุด = 1 ปี สูงสุด = 6 ปี		
ค่าเฉลี่ย 2.86 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.448		
3. กิจกรรมทางการเกษตรที่ทำอยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ปลูกพืช	147	96.1
เลี้ยงสัตว์	26	17.0
ประมง	20	13.1
การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร/อื่นๆ	27	17.6

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=153

การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร		
ผักสด	56	36.6
อาหารแปรรูป	27	17.6
อาหารปรุงสุก	16	10.5
ผลไม้สด	66	43.1
ผลไม้แปรรูป	29	19.0
เนื้อสัตว์	28	18.3
อื่นๆ (ข้าวสาร, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, มะม่วงหิมพานต์, กล้วย, ยางพารา, แยม, ไข่แปรรูป, ปุ๋ยอัดเม็ด)	88	57.5

จากตารางที่ 4.4 การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประสบการณ์การทำการเกษตร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 30.7 มีประสบการณ์การทำการเกษตรน้อยกว่า 3 ปี รองลงมา ร้อยละ 24.8 มีประสบการณ์การทำการเกษตร มากกว่า 9 ปี ร้อยละ 24.2 มีประสบการณ์การทำการเกษตร 3 – 5 ปี ร้อยละ 18.3 และร้อยละ 2.0 มีประสบการณ์การทำการเกษตร 5 – 7 ปี และมีประสบการณ์การทำการเกษตร 7 – 9 ปี ตามลำดับ มีประสบการณ์การทำการเกษตรต่ำสุด 1 ปี และมีประสบการณ์การทำการเกษตรมากที่สุด 29 ปี มีประสบการณ์การทำการเกษตรเฉลี่ย 7 ปี

จำนวนปีที่เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer พบว่าเกษตรกรร้อยละ 22.9 เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว 2 ปี รองลงมา ร้อยละ 22.2 เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว 3 ปี ร้อยละ 21.6 เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว 1 ปี และ 4 ปี และร้อยละ 11.8 เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้วมากกว่า 4 ปี เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้วต่ำที่สุด 1 ปี และเข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้วสูงที่สุด 6 ปี เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้วเฉลี่ย 3 ปี

กิจกรรมทางการเกษตรที่ทำอยู่ พบว่าเกษตรกรร้อยละ 96.1 มีกิจกรรมปลูกพืช รองลงมาร้อยละ 17.6 มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร/อื่นๆ ร้อยละ 17.0 และร้อยละ 13.1 มีกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ และประมง ตามลำดับ

ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พบว่าเกษตรกรร้อยละ 57.5 มีผลิตภัณฑ์อื่นๆ (ข้าวสาร, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, มะม่วงหิมพานต์, อ้อย, ยางพารา, แผลง, ไม้แปรรูป, ปุยอัดเม็ด) รองลงมาร้อยละ 43.1 มีผลิตภัณฑ์เป็นผลไม้สด ร้อยละ 36.6 มีผลิตภัณฑ์เป็นผักสด ร้อยละ 19.0 มีผลิตภัณฑ์เป็นผลไม้แปรรูป ร้อยละ 18.3 มีผลิตภัณฑ์เป็นเนื้อสัตว์ ร้อยละ 17.6 และร้อยละ 10.5 มีผลิตภัณฑ์เป็นอาหารแปรรูป และอาหารปรุงสุก ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประเมินศักยภาพ รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

กระบวนการ	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1. การจัดทำแผนพัฒนา ตนเอง						3.67 (0.652)	มาก	
1.1 วิเคราะห์ตนเอง	0 (0.0)	3 (2.0)	54 (35.3)	72 (47.1)	24 (15.7)	3.76 (0.732)	มาก	3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=153

กระบวนการ	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1.2 ปรับแนวคิด	0 (0.0)	4 (2.6)	54 (35.3)	73 (47.7)	22 (14.4)	3.74 (0.732)	มาก	4
1.3 สร้างแรงจูงใจ	0 (0.0)	0 (0.0)	51 (33.3)	86 (56.2)	16 (10.5)	3.77 (0.623)	มาก	2
1.4 จัดทำแผนที่ กิจกรรม (แผนการผลิต/ การตลาด)	0 (0.0)	0 (0.0)	54 (35.5)	79 (51.6)	20 (13.1)	3.78 (0.661)	มาก	1
1.5 แผนการผลิต รายบุคคล (IFPP)	0 (0.0)	6 (3.9)	78 (51.0)	64 (41.8)	5 (3.3)	3.44 (0.627)	มาก	6
1.6 แผนพัฒนา กิจกรรมการเกษตรในเชิง ธุรกิจเกษตร	0 (0.0)	1 (0.7)	70 (45.8)	80 (52.3)	2 (1.3)	3.54 (0.538)	มาก	5
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้						3.84 (0.688)	มาก	
2.1 การจัดกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ ผสมผสานระหว่างเกษตรกร รุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง	0 (0.0)	0 (0.0)	74 (48.4)	64 (41.8)	15 (9.8)	3.61 (0.660)	มาก	4
2.2 การศึกษาดูงาน	0 (0.0)	0 (0.0)	60 (39.2)	69 (45.1)	24 (15.7)	3.76 (0.705)	มาก	3
2.3 การเรียนรู้จาก บุคคลต้นแบบ	0 (0.0)	0 (0.0)	46 (30.1)	73 (47.7)	34 (22.2)	3.92 (0.721)	มาก	2

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=153

กระบวนการ	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
2.4 การลงมือฝึกปฏิบัติ จริง	0 (0.0)	0 (0.0)	21 (13.7)	64 (41.8)	68 (44.4)	4.31 (0.700)	มากที่สุด	1
2.5 การเรียนรู้ผ่านสื่อ สารสนเทศและสื่อออนไลน์	0 (0.0)	0 (0.0)	77 (50.3)	62 (40.5)	14 (9.2)	3.59 (0.654)	มาก	5
3. การเชื่อมโยงเครือข่าย						3.82 (0.662)	มาก	
3.1 การมีส่วนร่วม	0 (0.0)	0 (0.0)	61 (39.9)	76 (49.7)	16 (10.5)	3.71 (0.648)	มาก	3
3.2 การแลกเปลี่ยน เรียนรู้	0 (0.0)	0 (0.0)	50 (32.7)	84 (54.9)	19 (12.4)	3.80 (0.642)	มาก	2
3.3 การสร้างเครือข่าย	0 (0.0)	0 (0.0)	41 (26.8)	79 (51.6)	33 (21.6)	3.95 (0.696)	มาก	1
4. การประเมินศักยภาพ						3.62 (0.693)	มาก	
4.1 มีรายได้รวมทางการ เกษตรไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี	0 (0.0)	9 (5.9)	77 (50.3)	59 (38.6)	8 (5.2)	3.43 (0.686)	มาก	2
4.2 มีคุณสมบัติพื้นฐาน ครบ 6 ข้อ	0 (0.0)	0 (0.0)	41 (26.8)	78 (51.0)	34 (22.2)	3.95 (0.701)	มาก	1
เฉลี่ยรวมทั้งหมด						3.74	มาก	

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการแยกออกเป็นแต่ละกระบวนการ พบว่า

1. การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง เป็นกระบวนการที่เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ จัดทำแผนที่กิจกรรม (แผนการผลิต/การตลาด) (ค่าเฉลี่ย 3.78) สร้างแรงจูงใจ (ค่าเฉลี่ย 3.77) วิเคราะห์ตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.76) ปรับแนวคิด (ค่าเฉลี่ย 3.74) แผนพัฒนากิจกรรมการเกษตรในเชิงธุรกิจเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.54) และแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) (ค่าเฉลี่ย 3.44)

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การลงมือฝึกปฏิบัติจริง (ค่าเฉลี่ย 4.31) และมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 3.92) การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.76) การจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง (ค่าเฉลี่ย 3.61) และการเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.59)

3. การเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นกระบวนการที่เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ การสร้างเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 3.95) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.80) และการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.71)

4. การประเมินศักยภาพ เป็นกระบวนการที่เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ มีคุณสมบัติพื้นฐานครบ 6 ข้อ (ค่าเฉลี่ย 3.95) และมีรายได้รวมทางการเกษตรไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี (ค่าเฉลี่ย 3.43)

ตารางที่ 4.6 สรุประดับความคิดเห็นต่อกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

กระบวนการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง	3.67	0.652	มาก	3
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.84	0.688	มาก	1
3. การเชื่อมโยงเครือข่าย	3.82	0.662	มาก	2
4. การประเมินศักยภาพ	3.62	0.693	มาก	4
เฉลี่ยรวม	3.74	0.674	มาก	

ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่

ทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

ทักษะ	ความคิดเห็นต่อระดับทักษะ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. ทักษะด้านการเกษตร					2.86	ปานกลาง		
					(0.630)			
1.1. การปลูกพืช	0 (0.0)	1 (0.7)	72 (47.1)	67 (43.8)	13 (8.5)	3.60 (0.652)	มาก	1
1.2. การเลี้ยงสัตว์								
1.2.1. สัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ	0 (0.0)	64 (41.8)	79 (51.6)	9 (5.9)	1 (0.7)	2.65 (0.621)	ปานกลาง	6
1.2.2. สัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ สุกร	0 (0.0)	75 (49.0)	73 (47.7)	4 (2.6)	1 (0.7)	2.55 (0.584)	น้อย	7
1.2.3. สัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด ห่าน นก	0 (0.0)	59 (38.6)	86 (56.2)	8 (5.2)	0 (0.0)	2.67 (0.574)	ปานกลาง	5
1.2.4. สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา	0 (0.0)	56 (36.6)	86 (56.2)	11 (7.2)	0 (0.0)	2.71 (0.595)	ปานกลาง	4
1.2.5. แมลง	12 (7.8)	75 (79.0)	59 (38.6)	4 (2.6)	3 (2.0)	2.42 (0.758)	น้อย	8
1.3. พันธุ์กรรม/การเลือกสายพันธุ์	0 (0.0)	14 (9.2)	96 (62.7)	43 (28.1)	0 (0.0)	3.19 (0.582)	ปานกลาง	2
1.4. การใช้เครื่องจักรกล	0 (0.0)	24 (15.7)	84 (54.9)	44 (28.8)	1 (0.7)	3.14 (0.673)	ปานกลาง	3

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=153

ทักษะ	ความคิดเห็นต่อระดับทักษะ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
2. ทักษะด้านการจัดการ						3.29 (0.736)	ปานกลาง	
2.1. ดิน	0 (0.0)	12 (7.8)	87 (56.9)	46 (30.1)	8 (5.2)	3.33 (0.696)	ปานกลาง	4
2.2. น้ำ	0 (0.0)	6 (3.9)	88 (57.5)	51 (33.3)	8 (5.2)	3.40 (0.652)	ปานกลาง	2
2.3. พันธุ์กรรม/การเลือก สายพันธุ์	0 (0.0)	19 (12.4)	88 (57.5)	41 (26.8)	5 (3.3)	3.21 (0.694)	ปานกลาง	6
2.4. ด้านผลผลิต	0 (0.0)	5 (3.3)	105 (68.6)	35 (22.9)	8 (5.2)	3.30 (0.619)	ปานกลาง	5
2.5. การเก็บรักษา	0 (0.0)	4 (2.6)	97 (63.4)	45 (29.4)	7 (4.6)	3.36 (0.614)	ปานกลาง	3
2.6. การแปรรูป	5 (3.3)	28 (18.3)	75 (49.0)	31 (20.3)	14 (9.2)	3.14 (0.932)	ปานกลาง	7
2.7. บรรจุภัณฑ์	5 (3.3)	29 (19.0)	74 (48.4)	31 (20.3)	14 (9.2)	3.13 (0.937)	ปานกลาง	8
2.8. การตลาด/การ กระจายสินค้า	0 (0.0)	7 (4.6)	89 (58.2)	41 (26.8)	16 (10.5)	3.43 (0.741)	มาก	1
2. ทักษะด้านมาตรฐาน สินค้าเกษตร	0 (0.0)	12 (7.8)	104 (68.0)	33 (21.6)	4 (2.6)	3.19 (0.604)	ปานกลาง	
3. ทักษะด้านการตลาด/การ ประชาสัมพันธ์สินค้า	0 (0.0)	12 (7.8)	104 (68.0)	33 (21.6)	4 (2.6)	3.19 (0.604)	ปานกลาง	
4. ทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ	0 (0.0)	12 (7.8)	104 (68.0)	33 (21.6)	4 (2.6)	3.19 (0.604)	ปานกลาง	
รวมเฉลี่ย						3.26 (0.700)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการศึกษาแสดงระดับความคิดเห็นต่อระดับทักษะในด้านต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) เมื่อพิจารณาทักษะแยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า

1. ทักษะด้านการเกษตร เป็นด้านที่เกษตรกรมีระดับทักษะอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ การปลูกพืช (ค่าเฉลี่ย 3.60) อยู่ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ พันธุ์กรรม/การเลือกสายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.19) การใช้เครื่องจักรกล (ค่าเฉลี่ย 3.14) การเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา (ค่าเฉลี่ย 2.71) การเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด ห่าน นก (ค่าเฉลี่ย 2.67) การเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ (ค่าเฉลี่ย 2.65) และอยู่ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ สุกร (ค่าเฉลี่ย 2.55) และการเลี้ยงแมลง (ค่าเฉลี่ย 2.42)
2. ทักษะด้านการจัดการ เป็นด้านที่เกษตรกรมีระดับทักษะอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ ทักษะด้านการตลาด/การกระจายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.43) และอีก 7 ประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ทักษะด้านการจัดการน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.40) ทักษะด้านการเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.36) ทักษะด้านการจัดการดิน (ค่าเฉลี่ย 3.33) ทักษะด้านผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.30) ทักษะด้านพันธุ์กรรม/การเลือกสายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.21) ทักษะด้านการแปรรูป (ค่าเฉลี่ย 3.14) และทักษะด้านบรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.13)
3. ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร เป็นด้านที่เกษตรกรมีระดับทักษะอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19)
4. ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า เป็นด้านที่เกษตรกรมีระดับทักษะอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19)
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นด้านที่เกษตรกรมีระดับทักษะอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19)

ตารางที่ 4.8 สรุประดับความคิดเห็นต่อระดับทักษะในด้านต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

ทักษะ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ทักษะด้านการเกษตร	2.86	0.630	ปานกลาง	5
2. ทักษะด้านการจัดการ	3.29	0.736	ปานกลาง	1
3. ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร	3.19	0.604	ปานกลาง	2
4. ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า	3.19	0.604	ปานกลาง	2
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.19	0.604	ปานกลาง	2
เฉลี่ยรวม	3.14	0.636	ปานกลาง	

ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย ความรู้และแหล่งความรู้ด้านการทำการเกษตร ความรู้และแหล่งความรู้ด้านการจัดการผลผลิต ความรู้และแหล่งความรู้ด้านการตลาด การวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียดดังตารางที่ 4.9 และ 4.11

ตารางที่ 4.9 ความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

ความรู้	ระดับความรู้ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1. ความรู้ด้านการทำการเกษตร						2.90 (0.683)	ปานกลาง	
1.1. ความรู้ด้านพืช						3.41 (0.531)	มาก	
1.1.1. การปลูกพืช	0 (0.0)	1 (0.7)	91 (59.5)	59 (38.6)	2 (1.3)	3.41 (0.531)	มาก	1
1.1.2. การดูแลรักษา	0 (0.0)	1 (0.7)	91 (59.5)	59 (38.6)	2 (1.3)	3.41 (0.531)	มาก	1
1.1.3. โรคและแมลง	0 (0.0)	1 (0.7)	91 (59.5)	59 (38.6)	2 (1.3)	3.41 (0.531)	มาก	1
ศัตรูพืช								
1.1.4. การจัดการ	0 (0.0)	1 (0.7)	91 (59.5)	59 (38.6)	2 (1.3)	3.41 (0.531)	มาก	1
แปลง								
1.2. ความรู้ด้านปศุสัตว์/ประมง						2.53 (0.723)	น้อย	
1.2.1. การเลี้ยงสัตว์	3 (2.0)	61 (39.9)	76 (49.7)	9 (5.9)	4 (2.6)	2.67 (0.733)	ปานกลาง	1
1.2.2. การดูแล	3 (2.0)	69 (45.1)	69 (45.1)	9 (5.9)	3 (2.0)	2.61 (0.719)	ปานกลาง	2

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=153

ความรู้	ระดับความรู้ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1.1.1. โรคที่สำคัญ และการรักษา	12 (7.8)	73 (47.7)	62 (40.5)	6 (3.9)	0 (0.0)	2.41 (0.692)	น้อย	3
1.1.2. การจัดการ ฟาร์ม	13 (8.5)	74 (48.4)	59 (38.6)	5 (3.3)	2 (1.3)	2.41 (0.747)	น้อย	3
1.2. ความรู้เรื่องดิน						2.95 (0.640)	ปานกลาง	
1.2.1. การจัดการดิน	0 (0.0)	12 (7.8)	85 (55.6)	46 (30.1)	10 (6.5)	3.35 (0.721)	ปานกลาง	1
1.2.2. การวิเคราะห์ ดินก่อนปลูก	0 (0.0)	38 (24.8)	90 (58.8)	25 (16.3)	0 (0.0)	2.92 (0.638)	ปานกลาง	3
1.2.3. การปลูกพืชที่ เหมาะสมกับชุดดิน	2 (1.3)	47 (30.7)	95 (62.1)	9 (5.9)	0 (0.0)	2.73 (0.588)	ปานกลาง	5
1.2.4. การใช้ปุ๋ย	1 (0.7)	29 (19.0)	99 (64.7)	23 (15.0)	1 (0.7)	2.96 (0.627)	ปานกลาง	2
1.2.5. ธาตุอาหารพืช	2 (1.3)	43 (28.1)	93 (60.8)	15 (9.8)	0 (0.0)	2.79 (0.625)	ปานกลาง	4
2. ความรู้ด้านการจัดการผลผลิต						3.24 (0.686)	ปานกลาง	
2.1. การแปรรูป	0 (0.0)	25 (16.3)	88 (57.5)	29 (19.0)	11 (7.2)	3.17 (0.785)	ปานกลาง	4
2.2. การตัดแต่งผลผลิต	3 (2.0)	78 (51.0)	59 (38.6)	13 (8.5)	0 (0.0)	3.54 (0.679)	มาก	1
2.3. การเก็บรักษา	0 (0.0)	10 (6.5)	84 (54.9)	54 (35.3)	5 (3.3)	3.35 (0.654)	ปานกลาง	2

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=153

ความรู้	ระดับความรู้ (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
2.4. บรรจุภัณฑ์	3 (2.0)	39 (25.5)	96 (62.7)	12 (7.8)	3 (2.0)	2.28 (0.680)	น้อย	5
2.5. การตลาด/การ กระจายสินค้า	0 (0.0)	8 (5.2)	96 (62.7)	43 (28.1)	6 (3.9)	3.31 (0.631)	ปานกลาง	3
3. ความรู้ด้านการตลาด						3.10 (0.751)	ปานกลาง	
3.1. การตลาดออฟไลน์	0 (0.0)	11 (7.2)	86 (56.2)	48 (31.4)	8 (5.2)	3.35 (0.691)	ปานกลาง	1
3.2. การตลาดออนไลน์	0 (0.0)	29 (19.0)	88 (57.5)	27 (17.6)	9 (5.9)	3.10 (0.771)	ปานกลาง	2
3.3. การประชาสัมพันธ์ สินค้า	0 (0.0)	41 (26.8)	84 (54.9)	20 (8)	0 (0.00)	2.97 (0.782)	ปานกลาง	4
3.4. การกระจายสินค้า	0 (0.00)	38 (24.8)	86 (56.2)	22 (14.4)	7 (4.6)	2.99 (0.761)	ปานกลาง	3
รวมเฉลี่ย						2.95 (0.700)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.9 ระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการศึกษาแสดงระดับความรู้ในด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.95) เมื่อพิจารณาระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ แยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า

1. ระดับความรู้ด้านการทำการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.90) โดยมีความรู้ด้านพืชอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41) รองลงมาเป็นความรู้เรื่องดินอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.95) และความรู้ด้านปศุสัตว์/ประมงอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.53)

2. ระดับความรู้ด้านการจัดการการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) โดยมี 1 ประเด็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้ในการตัดแต่งผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.54) อยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ในการเก็บรักษา (ค่าเฉลี่ย 3.35) การตลาด/การกระจายสินค้า และการแปรรูป (ค่าเฉลี่ย 3.31 และ 3.17 ตามลำดับ) และอยู่ในระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 2.28)

3. ระดับความรู้ด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) โดยทั้ง 4 ประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการตลาดออฟไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.35) ความรู้เกี่ยวกับการตลาดออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 3.10) ความรู้เกี่ยวกับการกระจายสินค้า และการประชาสัมพันธ์สินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.99 และ 2.97 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.10 สรุประดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

ความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ความรู้ด้านการทำการเกษตร	2.90	0.683	ปานกลาง	3
2. ความรู้ด้านการจัดการการผลิต	3.24	0.686	ปานกลาง	1
3. ความรู้ด้านการตลาด	3.10	0.751	ปานกลาง	2
เฉลี่ยรวม	2.95	0.700	ปานกลาง	

ตารางที่ 4.11 แหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

แหล่งความรู้	ระดับการเข้าถึงข้อมูล (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล						3.18	ปานกลาง	
						(0.698)		
1.1 เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร	0	2	91	49	11	3.45	มาก	2
	(0.0)	(1.3)	(59.5)	(32.0)	(7.2)	(0.648)		

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=153

แหล่งความรู้	ระดับการเข้าถึงข้อมูล (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1.2 เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัย/ภาคเอกชน	0 (0.0)	29 (19.0)	87 (56.9)	27 (17.6)	10 (6.5)	3.12 (0.786)	ปานกลาง	3
1.3 เจ้าหน้าที่ อบต./ เทศบาล	0 (0.0)	42 (27.5)	94 (61.4)	14 (9.2)	3 (2.0)	2.86 (0.653)	ปานกลาง	4
1.4 ผู้นำท้องถิ่น	0 (0.0)	41 (26.8)	95 (62.1)	14 (9.2)	3 (2.0)	2.86 (0.649)	ปานกลาง	4
1.5 ญาติ พี่น้อง เพื่อน เกษตรกร	0 (0.0)	8 (5.2)	61 (39.9)	67 (43.8)	17 (11.1)	3.61 (0.754)	มาก	1
2. สื่อกลุ่ม						3.21 (0.850)	ปานกลาง	
2.1 การอบรม	0 (0.0)	13 (8.5)	67 (43.8)	48 (31.4)	25 (16.3)	3.56 (0.865)	มาก	1
2.2 การสัมมนา	0 (0.0)	36 (23.5)	82 (53.6)	22 (14.4)	13 (8.5)	3.08 (0.847)	ปานกลาง	2
2.3 การศึกษาดูงาน/ ทัศนศึกษา	0 (0.0)	45 (29.4)	73 (47.7)	26 (17.0)	9 (5.9)	2.99 (0.839)	ปานกลาง	3
3. สื่อสิ่งพิมพ์						2.86 (0.796)	ปานกลาง	
3.1 หนังสือ	0 (0.0)	29 (19.0)	77 (50.3)	34 (22.2)	13 (8.5)	3.20 (0.846)	ปานกลาง	1
3.2 วารสาร	0 (0.0)	40 (26.1)	73 (47.7)	29 (19.0)	11 (7.2)	3.07 (0.859)	ปานกลาง	2
3.3 เอกสารแผ่นพับ	4 (2.6)	67 (43.8)	67 (43.8)	14 (9.2)	1 (0.7)	2.61 (0.717)	ปานกลาง	3

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=153

แหล่งความรู้	ระดับการเข้าถึงข้อมูล (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3.4 ป้ายประชาสัมพันธ์	8 (5.2)	70 (45.8)	58 (37.9)	17 (11.1)	0 (0.0)	2.55 (0.760)	น้อย	4
4. สื่อออนไลน์						3.89 (0.830)	มาก	
4.1 เว็บไซต์ (Website)	0 (0.0)	3 (2.0)	69 (45.1)	52 (34.0)	29 (19.0)	3.70 (0.795)	มาก	4
4.2 เฟสบุ๊ก (Facebook)	0 (0.0)	2 (1.3)	49 (32.0)	50 (32.7)	52 (34.0)	3.99 (0.847)	มาก	1
4.3 ไลน์ (Line)	0 (0.0)	2 (1.3)	51 (33.3)	54 (35.3)	46 (30.1)	3.94 (0.829)	มาก	2
4.4 ยูทูบ (Youtube)	0 (0.0)	2 (1.3)	54 (35.3)	49 (32.0)	48 (31.4)	3.93 (0.848)	มาก	3
รวมเฉลี่ย						3.28 (0.784)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.11 แหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการศึกษาแสดงระดับการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งความรู้ในด้านต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) เมื่อพิจารณาระดับการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งความรู้ในด้านต่างๆ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ แยกออกเป็นแต่ละด้านพบว่า

1. สื่อบุคคล มีการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.18) โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการเข้าถึงข้อมูลในระดับมาก จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ มีญาติ พี่น้อง เพื่อนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.61 และ 3.45 ตามลำดับ) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย/ภาคเอกชน เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล และผู้นำท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.12, 2.86 และ 2.86 ตามลำดับ)

2. สื่อกลุ่ม มีการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการเข้าถึงมีการเข้าถึงข้อมูลในระดับมาก จำนวน 1 แหล่ง ได้แก่ การอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.56) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 แหล่ง ได้แก่ การสัมมนา และการศึกษาดูงาน/ทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.08 และ 2.99 ตามลำดับ)

3. สื่อสิ่งพิมพ์ มีการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.86) โดยเกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงมีการเข้าถึงข้อมูลในระดับปานกลาง จำนวน 3 แหล่ง ได้แก่ หนังสือ วารสาร และแผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.20, 3.07 และ 2.61 ตามลำดับ) และอยู่ในระดับน้อย 1 แหล่ง ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 2.55)

4. สื่อออนไลน์ มีการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการเข้าถึงมีการเข้าถึงข้อมูลในระดับมากที่สุด 4 แหล่ง ได้แก่ เฟสบุ๊ก (Facebook) (ค่าเฉลี่ย 3.99) ไลน์ (Line) (ค่าเฉลี่ย 3.94) ยูทูบ (Youtube) (ค่าเฉลี่ย 3.93) และเว็บไซต์ (Website) (ค่าเฉลี่ย 3.70) ตารางที่ 4.12 สรุปแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

แหล่งความรู้	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. สื่อบุคคล	3.18	0.698	ปานกลาง	3
2. สื่อกลุ่ม	3.21	0.850	ปานกลาง	2
3. สื่อสิ่งพิมพ์	2.86	0.796	ปานกลาง	4
4. สื่อออนไลน์	3.89	0.830	มาก	1
เฉลี่ยรวม	3.28	0.784	ปานกลาง	

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

5.1 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุน ตามรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1. ด้านความรู้						2.89	ปานกลาง	
					(0.734)			
1.1. องค์ความรู้ในการผลิต	1 (0.7)	58 (37.9)	80 (52.3)	13 (8.5)	1 (0.7)	2.71 (0.658)	ปานกลาง	5
1.2. ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่	9 (5.9)	33 (21.6)	87 (56.9)	22 (14.4)	2 (1.3)	2.84 (0.790)	ปานกลาง	3
1.3. ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด	1 (0.7)	19 (12.4)	87 (56.9)	37 (24.2)	9 (5.9)	3.22 (0.763)	ปานกลาง	1
1.4. แหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองยังมีไม่เพียงพอ	0 (0.0)	60 (39.2)	72 (47.1)	20 (13.1)	1 (0.7)	2.75 (0.700)	ปานกลาง	4
1.5. องค์ความรู้ที่นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องเก่าไม่ทันสมัย	0 (0.0)	42 (27.5)	83 (54.2)	22 (14.4)	6 (3.9)	2.95 (0.759)	ปานกลาง	2
2. ด้านกระบวนการ						2.71	ปานกลาง	
					(0.628)			
2.1. หลักสูตรยังไม่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	0 (0.0)	49 (32.0)	90 (58.8)	14 (9.2)	0 (0.0)	2.77 (0.601)	ปานกลาง	2
2.2. วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ถ่ายทอดได้ยังไม่ครบถ้วน	0 (0.0)	96 (62.7)	57 (37.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	2.37 (0.485)	น้อย	4

n=153

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

n=153

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
2.3. สถานที่จัดอบรม และศึกษาดูงานยังไม่ เหมาะสม	0 (0.0)	59 (38.6)	79 (51.6)	15 (9.8)	0 (0.0)	2.71 (0.635)	ปานกลาง	3
2.4. ช่วงเวลาและ ระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดูงานไม่เหมาะสม	0 (0.0)	44 (28.8)	70 (45.8)	35 (22.9)	4 (2.6)	2.99 (0.791)	ปานกลาง	1
3. ด้านการผลิต						2.83 (0.748)	ปานกลาง	
3.1. การผลิตยังไม่ได้ มาตรฐาน	3 (2.0)	56 (36.6)	78 (51.0)	14 (9.2)	2 (1.3)	2.71 (0.713)	ปานกลาง	3
3.2. ขาดการบูรณาการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	0 (0.0)	62 (40.5)	60 (39.2)	22 (14.4)	9 (5.9)	2.86 (0.877)	ปานกลาง	2
3.3. ไม่มีเทคโนโลยีที่ เหมาะสมและทันสมัย	0 (0.0)	39 (25.5)	87 (56.9)	23 (17.6)	0 (0.0)	2.92 (0.654)	ปานกลาง	1
4. ด้านการตลาด						2.82 (0.656)	ปานกลาง	
4.1. แหล่งจำหน่าย สินค้าไม่แน่นอน	2 (1.3)	66 (43.1)	58 (37.9)	27 (17.6)	0 (0.0)	2.72 (0.765)	ปานกลาง	4
4.2. สินค้าของกลุ่มยัง ไม่เป็นที่รู้จัก	0 (0.0)	63 (41.2)	68 (44.4)	22 (14.4)	0 (0.0)	2.73 (0.698)	ปานกลาง	3
4.3. ขาดตลาดในการ รองรับผลผลิต	0 (0.0)	37 (24.2)	99 (64.7)	17 (11.1)	0 (0.0)	2.87 (0.581)	ปานกลาง	2
4.4. ขาดการ ประชาสัมพันธ์สินค้า	0 (0.0)	28 (18.3)	102 (66.7)	23 (15.0)	0 (0.0)	2.97 (0.578)	ปานกลาง	1
5. ด้านการสนับสนุน						2.96 (0.624)	ปานกลาง	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

n=153

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
5.1. ขาดการเชื่อมโยง เครือข่ายและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้	0	56	73	24	0	2.79 (0.694)	ปานกลาง	3
5.2. การพัฒนาที่ไม่ ต่อเนื่องและไม่จริงจัง	0	12	97	44	0	3.21 (0.570)	ปานกลาง	1
5.3. ปัจจัยการผลิตที่ไม่ ตรงตามความต้องการของ กลุ่มเกษตรกร	0	62	75	16	0	2.70 (0.650)	ปานกลาง	4
5.4. การรวมกลุ่มที่ไม่ เข้มแข็ง	0	16	98	39	0	3.15 (0.582)	ปานกลาง	2
รวมเฉลี่ย						2.85 (0.677)	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.13 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการศึกษาระดับความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในภาพรวมมีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.85) เมื่อพิจารณาระดับความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในด้านต่างๆ แยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า

1. ด้านความรู้ มีระดับความเห็นต่อปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.18) โดยมีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ทั้ง 5 ประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด (ค่าเฉลี่ย 3.22) องค์ความรู้ที่นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องเก่า ไม่ทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 2.95) ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ (ค่าเฉลี่ย 2.84) แหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึง และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองยังมีไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.75) และองค์ความรู้ในการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.71)
2. ด้านกระบวนการ มีระดับความเห็นต่อปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย

2.71) โดยมีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดูงานไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.99) หลักสูตรยังไม่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 2.77) และสถานที่จัดอบรมและศึกษาดูงานยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 0.71) และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น คือ วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ถ่ายทอดได้ยังไม่ครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย 2.37)

3. ด้านการผลิต มีระดับความเห็นต่อปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.83) โดยมีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 2.92) ขาดการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 2.86) และการผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 2.71)

4. ด้านการตลาด มีระดับความเห็นต่อปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.83) โดยมีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้า (ค่าเฉลี่ย 2.97) ขาดตลาดในการรองรับผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.87) สินค้าของกลุ่มยังไม่เป็นที่รู้จัก (ค่าเฉลี่ย 2.73) และแหล่งจำหน่ายสินค้าไม่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 2.72)

5. ด้านการสนับสนุน ระดับความเห็นต่อปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.96) โดยมีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจัง (ค่าเฉลี่ย 3.21) การรวมกลุ่มที่ไม่เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 3.15) ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.79) และปัจจัยการผลิตที่ไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.70)

ตารางที่ 4.14 สรุประดับความเห็นต่อปัญหาของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

ปัญหา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านความรู้	2.89	0.734	ปานกลาง	2
2. ด้านกระบวนการ	2.71	0.628	ปานกลาง	5
3. ด้านการผลิต	2.83	0.748	ปานกลาง	3
4. ด้านการตลาด	2.82	0.656	ปานกลาง	4
5. ด้านการสนับสนุน	2.96	0.624	ปานกลาง	1
เฉลี่ยรวม	2.85	0.677	ปานกลาง	

5.1.1 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

- ร่วมกัน
- 1) ขาดการบริหารจัดการเวลา
 - 2) ไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม
 - 3) ระยะทางระหว่างอำเภอที่ไกลกัน เป็นอุปสรรคในการรวมกลุ่มหรือทำกิจกรรม
 - 4) สินค้าไม่มีความแปลกใหม่ ทำให้บางช่วงเกิดสินค้าล้นตลาด
 - 5) ขาดการประชาสัมพันธ์ตัวสินค้า ทำให้ไม่เป็นที่รู้จัก
 - 6) ขาดองค์ความรู้ที่จะนำมาพัฒนากิจกรรมการเกษตรของตนเอง
 - 7) การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมยังไม่ทั่วถึง
 - 8) ขาดแคลนเงินทุน และดอกเบี้ยของสถาบันการเงินสูง

5.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุน ตามรายละเอียดดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

n=153

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1. ด้านความรู้						3.57 (0.808)	มาก	
1.1. มีการให้ความรู้ด้าน การผลิตอย่างสม่ำเสมอ	0 (0.0)	4 (2.6)	77 (50.3)	50 (32.7)	22 (14.4)	3.59 (0.765)	มาก	3
1.2. มีการให้ความรู้ด้าน เทคโนโลยีสมัยใหม่	0 (0.0)	14 (9.2)	85 (55.6)	36 (23.5)	18 (11.8)	3.38 (0.811)	ปานกลาง	4

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=153

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1.3. มีการให้ความรู้ด้าน การตลาดและการต่อยอด	0 (0.0)	6 (3.9)	56 (36.6)	67 (43.8)	24 (15.7)	3.71 (0.775)	มาก	2
1.4. มีแหล่งเรียนรู้ที่ สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วย ตนเอง	0 (0.0)	29 (19.0)	71 (46.4)	32 (20.9)	21 (13.7)	3.29 (0.931)	ปานกลาง	5
1.5. มีการถ่ายทอดองค์ ความรู้ที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ	0 (0.0)	2 (1.3)	49 (32.0)	69 (45.1)	33 (21.6)	3.87 (0.758)	มาก	1
2. ด้านกระบวนการ						2.68 (0.800)	ปานกลาง	
2.1. มีการปรับหลักสูตรให้ ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	1 (0.7)	53 (34.6)	71 (46.4)	18 (11.8)	10 (6.5)	2.89 (0.863)	ปานกลาง	1
2.2. วิทยากรในการ ถ่ายทอดความรู้ควรมีความ เชี่ยวชาญ ถ่ายทอดได้ครบถ้วน เข้าใจ	24 (15.7)	72 (47.1)	44 (28.8)	10 (6.5)	3 (2.0)	2.32 (0.886)	น้อย	4
2.3. สถานที่จัดอบรมและ ศึกษาดูงานมีความเหมาะสม	0 (0.0)	63 (41.2)	77 (50.3)	10 (6.5)	3 (2.0)	2.69 (0.681)	ปานกลาง	3
2.4. ช่วงเวลาและระยะ เวลาในการจัดอบรม ศึกษาดู งานมีความเหมาะสม	0 (0.0)	55 (35.9)	76 (49.7)	16 (10.5)	6 (3.9)	2.82 (0.770)	ปานกลาง	2
3. ด้านการผลิต						3.71 (0.799)	มาก	
3.1 มีการส่งเสริมการผลิตให้ ได้มาตรฐาน	0 (0.0)	10 (6.5)	70 (45.8)	55 (35.9)	18 (11.8)	3.53 (0.787)	มาก	3

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=153

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการในการ ส่งเสริมกลุ่ม	0 (0.0)	3 (2.0)	49 (32.0)	56 (36.6)	45 (29.4)	3.93 (0.833)	มาก	1
3.3 สนับสนุนเทคโนโลยีที่ เหมาะสมและทันสมัย	0 (0.0)	3 (2.0)	71 (46.4)	53 (34.6)	26 (17.0)	3.67 (0.778)	มาก	2
4. ด้านการตลาด						4.01 (0.739)	มาก	
4.1 มีแหล่งจำหน่ายสินค้าใน นามกลุ่ม YSF ของจังหวัด อุดรดิตต์ เพื่อเพิ่มช่องทางการ จำหน่าย	0 (0.0)	0 (0.0)	28 (18.3)	73 (47.7)	52 (34.0)	4.16 (0.708)	มาก	1
4.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์ สินค้าของกลุ่มโดยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น	0 (0.0)	0 (0.0)	32 (20.9)	68 (44.4)	53 (34.6)	4.14 (0.735)	มาก	2
4.3 ส่งเสริมให้มีช่องทางการ จำหน่ายที่หลากหลาย	0 (0.0)	0 (0.0)	57 (37.3)	63 (41.2)	33 (21.6)	3.84 (0.753)	มาก	4
4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยทำการตลาดที่หลากหลาย และต่อเนื่อง	0 (0.0)	0 (0.0)	52 (34.0)	64 (41.8)	37 (24.2)	3.90 (0.759)	มาก	3
5. ด้านการสนับสนุน						3.97 (0.786)	มาก	
5.1 มีการสนับสนุนการ รวมกลุ่มในนาม YSF อุดรดิตต์	0 (0.0)	0 (0.0)	35 (22.9)	58 (37.9)	60 (39.2)	4.16 (0.773)	มาก	1
5.2 สร้างความเข้มแข็งให้กับ กลุ่มเกษตรกรและสร้างเครือข่าย ระหว่างกลุ่ม	0 (0.0)	0 (0.0)	35 (22.9)	68 (44.4)	50 (32.7)	4.10 (0.741)	มาก	2

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n=153

ประเด็น	ระดับความเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
5.3 ควรมีการติดตามเยี่ยม เยียนอย่างสม่ำเสมอ	0 (0.0)	0 (0.0)	63 (41.2)	61 (39.9)	29 (19.0)	3.78 (0.745)	มาก	4
5.4 มีการสนับสนุนและ จัดหาปัจจัยการผลิตที่ตรงตาม ความต้องการของกลุ่มเกษตรกร	0 (0.0)	7 (4.6)	53 (34.6)	53 (33.3)	42 (27.5)	3.84 (0.884)	มาก	3
รวมเฉลี่ย						3.58 (0.787)	มาก	

จากตารางที่ 4.15 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการศึกษาระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในภาพรวมมีความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58) เมื่อพิจารณาระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ในด้านต่างๆ แยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า

1. ด้านความรู้ ระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) โดยมีความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.87) มีการให้ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด (ค่าเฉลี่ย 3.71) และมีการให้ความรู้ด้านการผลิตอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.59) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น คือ มีการให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ (ค่าเฉลี่ย 3.38) และมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.29)

2. ด้านกระบวนการ ระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.68) โดยมีความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ มีการปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 2.89) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดูงานมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.82) และสถานที่จัดอบรมและ

ศึกษาดูงานมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.69) และอยู่ในระดับน้อย จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ วิทยาการในการถ่ายทอดความรู้ควรมีความเชี่ยวชาญ ถ่ายทอดได้ครบถ้วน เข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 2.32)

3. ด้านการผลิต ระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) โดยมีความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการในการส่งเสริมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.93) สนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 3.67) และมีการส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 3.53)

4. ด้านการตลาด ระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01) โดยมีความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ มีแหล่งจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่ม YSF ของจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 4.16) ควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.14) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยทำการตลาดที่หลากหลายและต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.90) และส่งเสริมให้มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 3.84)

5. ด้านการสนับสนุน ระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) โดยมีความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ มีการสนับสนุนการรวมกลุ่มในนาม YSF อุดรดิตถ์ (ค่าเฉลี่ย 4.16) สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรและสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.10) และมีการสนับสนุนและจัดหาปัจจัยการผลิตที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.84) และควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.78)

ตารางที่ 4.16 สรุประดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะของเกษตรกรรุ่นใหม่

n=153

ปัญหา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านความรู้	3.57	0.808	มาก	4
2. ด้านกระบวนการ	2.68	0.800	ปานกลาง	5
3. ด้านการผลิต	3.71	0.799	มาก	3
4. ด้านการตลาด	4.01	0.739	มาก	1
5. ด้านการสนับสนุน	3.97	0.786	มาก	2
เฉลี่ยรวม	3.58	0.787	มาก	

5.2.1 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

1) ต่อตัวเกษตรกร

- (1) ควรมีการศึกษาหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อมีการพัฒนาและมีนวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น สภาพแวดล้อม
- (2) ควรมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม
- (3) ควรมีการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจ และภูมิใจ เมื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย
- (4) ควรมีการสร้างการยอมรับ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ ที่จะการทำงานร่วมกัน

2) ต่อเจ้าหน้าที่

- (1) ควรมีการเข้าถึงเกษตรกรให้มากขึ้น
- (2) ควรสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
- (3) ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่าย

3) ต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

- (1) ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับกลุ่ม YSF
- (2) สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงานและกลุ่ม YSF
- (3) ควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
- (4) ดำเนินการหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ เป็นที่พึ่งด้านวิชาการให้กับเกษตรกร
- (5) ควรมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการทำงานของเกษตรกร

ตอนที่ 6 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการกลุ่มสนทนากลุ่มตัวแทนเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวม 10 คน เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก โดยใช้ SWOT Analysis ปรากฏผลดังนี้

6.1 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ประกอบด้วย การผลิต การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ประกอบด้วย งบประมาณ การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ นโยบายจากภาครัฐ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและทรัพยากร และการตลาด ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 4.17 สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

สภาพแวดล้อมภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. การผลิต	- มีความชำนาญในการผลิตต่างกัน - เน้นผลผลิตที่มีความปลอดภัย (อินทรีย์,ปลอดสาร) - มีสินค้าอัตลักษณ์	- ผลผลิตน้อยกว่าการเกษตรแบบดั้งเดิม - ต้นทุนการผลิตสูง - สินค้ามีจำกัด ผลิตได้ไม่เพียงพอ - เกษตรกรขาดความเชี่ยวชาญ
2. การตลาด	- มีช่องทางจำหน่ายที่หลากหลาย - สินค้ามีมาตรฐาน	- บรรจุภัณฑ์ไม่น่าสนใจ - ขาดการประชาสัมพันธ์
3. ความเข้มแข็งของกลุ่ม	- มีความสามารถในการรวมกลุ่ม - มีทัศนคติที่ดีในการทำการเกษตร	- ขาดการขับเคลื่อนที่ต่อเนื่อง - ขาดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 4.18 สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส	อุปสรรค
1. งบประมาณ	- การเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย	- ดอกเบี้ยจากสถาบันการเงินสูงเกินไป
2. การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	- มีนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืน - ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร	- ข้อจำกัดในการสนับสนุน - บางกิจกรรมไม่ตรงความต้องการ
3. นโยบายจากภาครัฐ	- มีนโยบายเกี่ยวกับการเกษตรสนับสนุนเกษตรกรทุกปี	- นโยบายมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดทำให้กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส	อุปสรรค
4. เทคโนโลยี	- มีเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต - มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย - มีนวัตกรรมด้านเกษตรอัจฉริยะ ช่วยในการผลิต	- อุปกรณ์ราคาแพง
5. สภาพแวดล้อมและทรัพยากร	- มีสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย - มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย	- การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ - โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด - ระยะทางระหว่างอำเภอที่ห่างไกลกัน
6. การตลาด	- ความต้องการสินค้าของผู้บริโภค - มีการตื่นตัวเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มขึ้น	- การแข่งขันสูง - ความผันผวนของราคาสินค้า

6.2 กลยุทธ์ในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ของเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ สามารถนำมากำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ โดยใช้ TOWS Matrix ปรากฏผลดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก

1. ภาครัฐ เอกชน และเกษตรกรร่วมกันสนับสนุนและส่งเสริมสินค้าอัตลักษณ์
2. ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมช่วยในการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานผลิตสินค้าที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
3. ผลิตสินค้าที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

กลยุทธ์เชิงรับ

1. รวมกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเดียวกัน เพื่อใช้วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีร่วมกัน
2. บริหารจัดการเวลาเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภครวมกลุ่มผู้ผลิตเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองราคา

กลยุทธ์เชิงแก้ไข

1. สสำรวจความต้องการของผู้บริโภค
2. ผลิตสินค้าตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อลดต้นทุนการผลิต
3. เชื่อมโยงกลุ่มและหน่วยงาน เพื่อรวบรวมผลผลิตและพัฒนาสินค้ามีการสร้างความเข้มแข็งด้านการรวมกลุ่มและเสริมสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

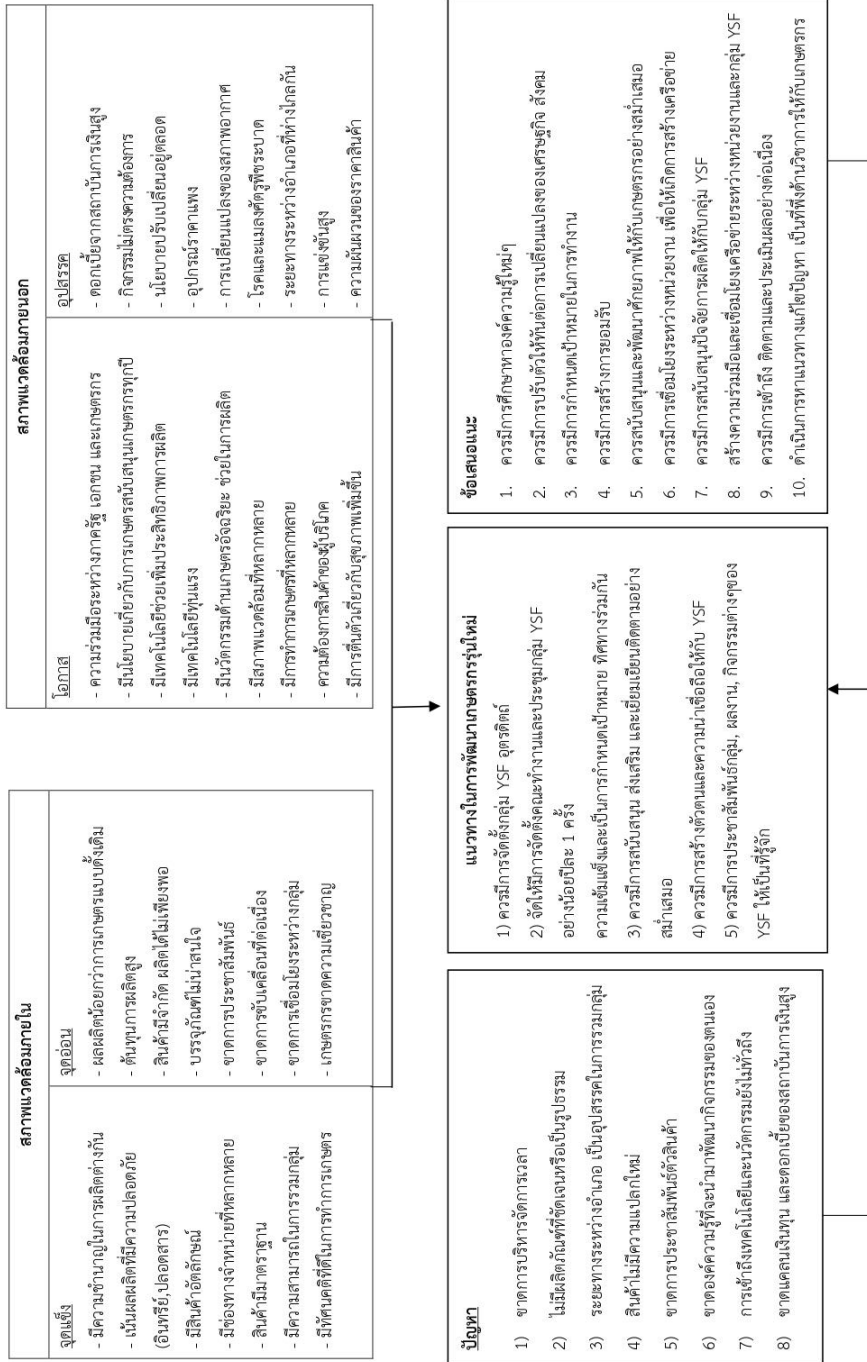
กลยุทธ์เชิงป้องกัน

1. ส่งเสริมนโยบายที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับความชำนาญของเกษตรกร
2. หน่วยงานสำรวจความต้องการของเกษตรกรก่อนสนับสนุน
3. จำหน่ายสินค้าเอง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

6.3 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

- 1) ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม YSF อุดรดิตถ์ เพื่อส่งเสริมผลิตภันท์ในกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างเครือข่าย YSF ในจังหวัดอุดรดิตถ์
- 2) จัดให้มีการจัดตั้งคณะทำงานและประชุมกลุ่ม YSF อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นการกำหนดเป้าหมาย ทิศทางร่วมกัน
- 3) ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม และเยี่ยมเยียนติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการเกษตรของ YSF อย่างต่อเนื่อง
- 4) ควรมีการสร้างตัวตนและความน่าเชื่อถือให้กับ YSF
- 5) ควรมีการประชาสัมพันธ์กลุ่ม, ผลงาน, กิจกรรมต่างๆของ YSF ให้เป็นที่รู้จัก

สรุป การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ ดังภาพที่ 4.1



ภาพที่ 4.1 สรุปปัญหา ข้อเสนอแนะ แนวทาง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา Young Smart Farmer ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ จำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพเศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ 3) ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ 4) ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ 5) ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ที่ผ่านการประเมินเป็น Young Smart Farmer ของสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ระหว่างปี 2557 - 2566 จำนวน 338 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวน 153 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลาก และคัดเลือกผู้แทนเกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวม 10 คน เพื่อทำการสนทนากลุ่ม

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยลักษณะคำถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด โดยมีรูปแบบและเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ก่อนนำ แบบสัมภาษณ์ไปใช้ได้นำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คำแนะนำแก้ไข จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (Index of item objective congruence, IOC) ซึ่งได้ ค่า IOC = 0.99 และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน และนำมาทดสอบความเชื่อถือได้ โดยนำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยค่า Cronbach's alpha ในแต่ละตอนได้ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 0.76 - 0.95 สรุปภาพรวมของค่าสัมประสิทธิ์อัลฟามีค่า เท่ากับ 0.84 ซึ่งแสดงว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ค่าความเที่ยงของเครื่องมือวิจัยที่ควรมีค่าสูงกว่า 0.70 จึงสามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน 153 ราย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ในระหว่างเดือนมกราคม 2567 ถึง เดือน มีนาคม 2567 และการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มผู้แทนเกษตรกรรุ่นใหม่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวนรวม 10 คน

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ส่วนข้อมูลการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก โดยใช้ SWOT Analysis

1.3 ผลการวิจัย

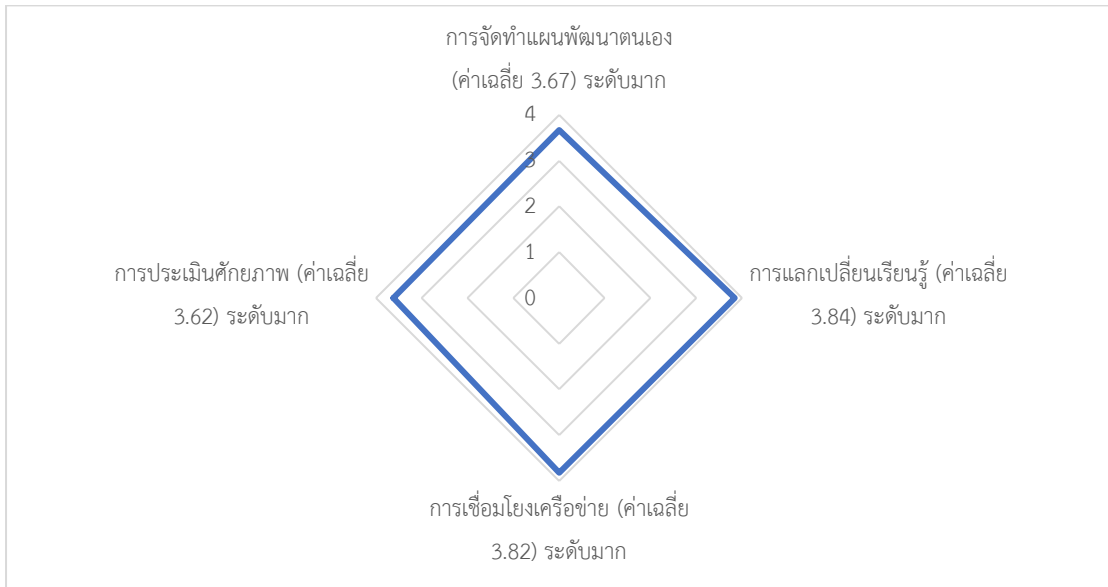
1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคม เศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.8 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 37.95 ปี ร้อยละ 51.0 มีสถานภาพโสด ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ร้อยละ 88.9 มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 7.2 มีอาชีพรอง คือ ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า ร้อยละ 45.1 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ร้อยละ 7.2 เป็นผู้นำชุมชน ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, สมาชิกสภาเทศบาล, อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 164,418 บาท/ปี มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 17,359 บาท/ปี มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ร้อยละ 40.5 ใช้เงินทุนของตัวเอง ร้อยละ 70.6 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย 7 ปี เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้วเฉลี่ย 3 ปี ร้อยละ 96.1 มีกิจกรรมปลูกพืช ร้อยละ 57.5 มีผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ข้าวสาร, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, มะม่วงหิมพานต์, อ้อย, ยางพารา, แมลง, ไม้แปรรูป, ปุ๋ยอัดเม็ด

1.3.2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นว่ากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง และการประเมินศักยภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็น

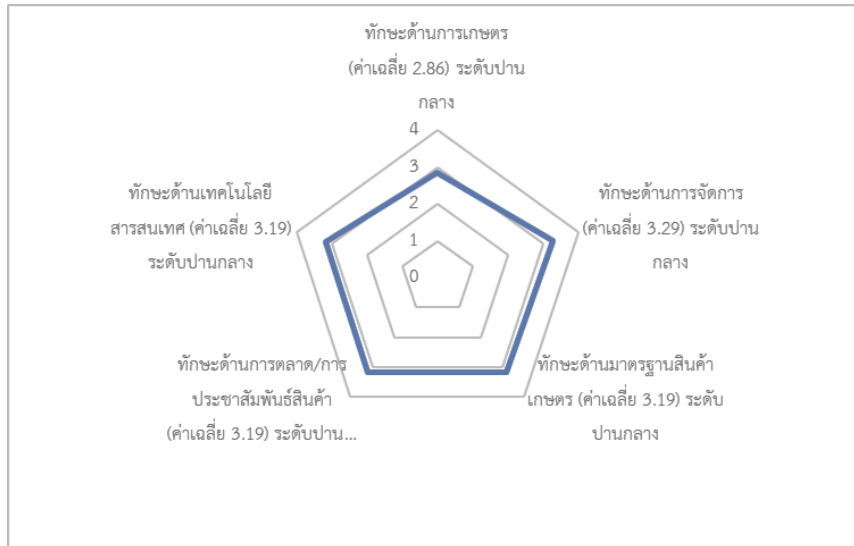
ต่อความเหมาะสมของกระบวนการแยกออกเป็นแต่ละกระบวนการ พบว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสมของกระบวนการมากที่สุด รองลงมาคือ การเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง และการประเมินศักยภาพ ตามลำดับ



ภาพที่ 5.1 สรุปความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

1.3.3 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่

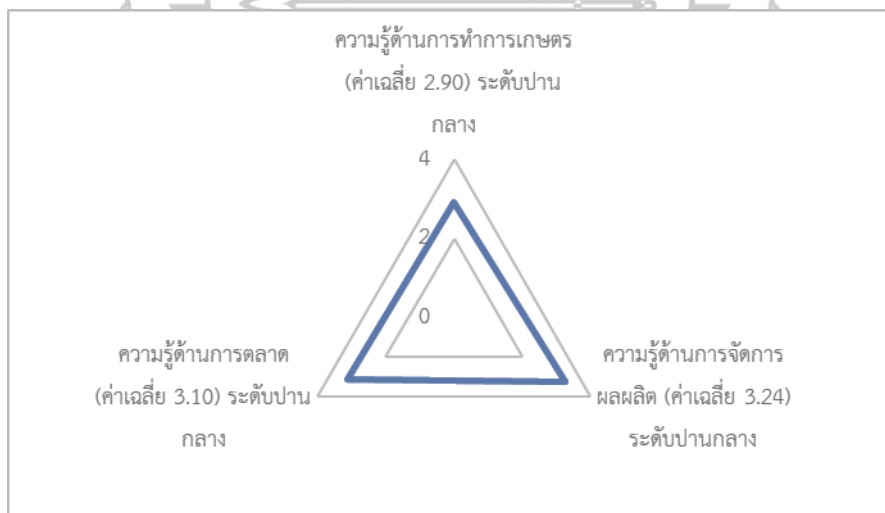
ระดับความคิดเห็นต่อระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านการจัดการ ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่แยกออกเป็นแต่ละทักษะ พบว่า มีทักษะด้านการจัดการมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ



ภาพที่ 5.2 สรุประดับความคิดเห็นต่อระดับทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่

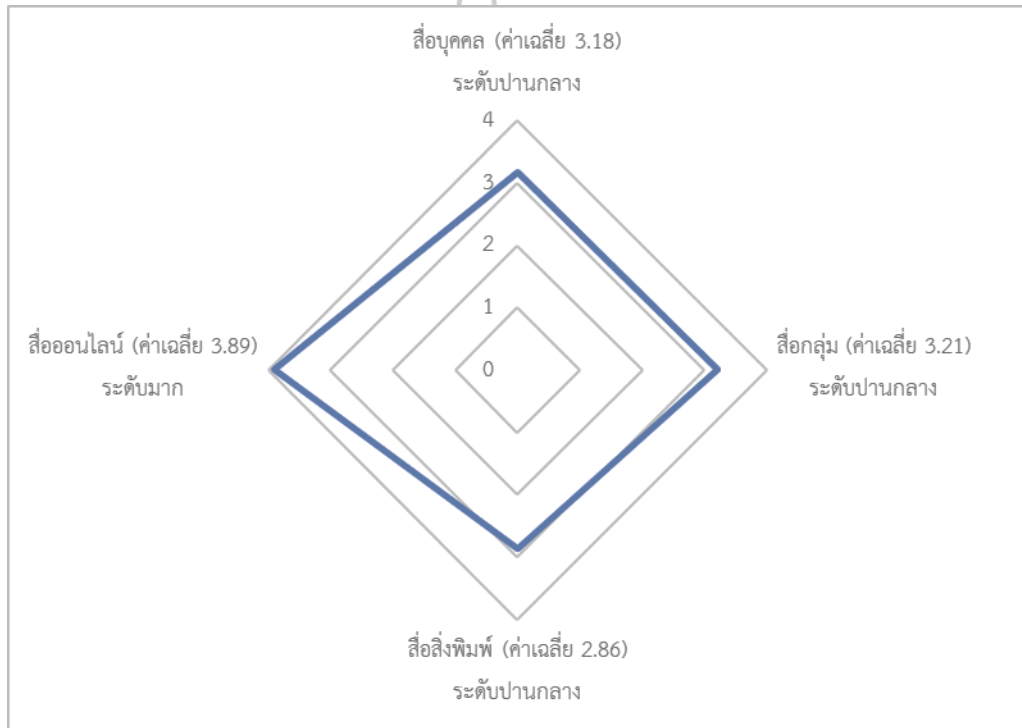
1.3.4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

ระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ด้านการทำการเกษตร ด้านการจัดการผลผลิต ด้านการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาระดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่แยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า มีความรู้ด้านการจัดการผลผลิตมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการผลผลิต และด้านการทำการเกษตร ตามลำดับ



ภาพที่ 5.3 สรุประดับความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

ระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ มีการเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาระดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่แยกออกเป็นแต่ละสื่อ พบว่า มีการเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์มากที่สุด รองลงมา คือ สื่อกลุ่ม สื่อบุคคล และสื่อ สิ่งพิมพ์ ตามลำดับ



ภาพที่ 5.4 สรุประดับการเข้าถึงแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

1.3.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต และด้านการสนับสนุน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่แยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาในด้านการสนับสนุนมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านกระบวนการ ตามลำดับ

ระดับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในด้าน ความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต และด้านการสนับสนุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่แยกออกเป็นแต่ละด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะในด้าน

การตลาดมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน ด้านการผลิต ด้านความรู้ และด้านกระบวนการตามลำดับ

1.3.6 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

1) สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า

1.1) จุดแข็ง มีความชำนาญในการผลิตที่หลากหลาย เกษตรกรมีความชำนาญต่างกัน ทำให้มีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย รวมไปถึงมีสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์หลายชนิด โดยเน้นการผลิตแบบปลอดภัย ทั้งแบบปลอดภัยสารพิษและอินทรีย์

1.2) จุดอ่อน การผลิตแบบปลอดภัย มีข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้ได้ผลผลิตน้อยกว่าการผลิตแบบทั่วไปหรือผลิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้มีสินค้าจำกัด ไม่เพียงพอ และมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นด้วย

1.3) โอกาส มีการเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย สถาบันการเงินหลายแห่งมีสินเชื่อสำหรับเกษตรกรโดยเฉพาะ มีนโยบายจากภาครัฐเกี่ยวกับการเกษตรทุกปี มีการสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืน มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และตัวเกษตรกรเอง ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีระบบเกษตรอัจฉริยะที่สามารถช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นเครื่องทุ่นแรงต่างๆ ให้กับเกษตรกรได้

1.4) อุปสรรค บางกิจกรรมที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งการสนับสนุนยังมีข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้ยังไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร ประกอบกับนโยบายที่ไม่ต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงใหม่ทุกปี ทำให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง อุปสรรคที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีบางอย่างมีราคาสูง และตัวเกษตรกรเองยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี หรือไม่มีเงินทุนมากพอที่จะจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในกิจกรรมการผลิตของตนเอง และดอกเบี้ยจากสถาบันการเงินสูงเกินไป ทำให้เกษตรกรยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีที่จะเข้ามาช่วยทุ่นแรงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในปัจจุบัน ทำให้เกิดโรคและแมลงที่แปลกใหม่ขึ้นและระบาดมากขึ้น ทำให้ตัวเกษตรกรเองต้องหมั่นสังเกตุดูความผิดปกติของแปลงและจัดการแปลงให้ไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรคและแมลง ในปัจจุบันตลาดด้านเกษตรกรรมมีการแข่งขันสูง และราคาสินค้ามีความผันผวนอยู่ตลอด ระยะทางระหว่างอำเภอที่ใกล้เคียงกันมีปัญหาในการขนส่งสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตได้

2) ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

- ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า มีปัญหาที่สำคัญ คือ

เกษตรกรยังขาดการบริหารจัดการเวลาที่ดี ขาดองค์ความรู้ มาตรฐานและเงินทุน ยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าไม่มีความแปลกใหม่ ส่งผลให้บางช่วงมีสินค้าล้นตลาด

- ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า มีข้อเสนอแนะที่สำคัญทั้งต่อตัวเกษตรกรเอง ต่อเจ้าหน้าที่ และต่อกรมส่งเสริมการเกษตร คือ เกษตรกรต้องมีการหาองค์ความรู้ใหม่ๆ พัฒนาตนเองให้ทันยุคทันสมัยมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน สร้างการยอมรับให้เกิดความไว้วางใจเชื่อใจจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ก็ต้องมีการเข้าถึงเกษตรกรมากขึ้น คอยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกร รวมไปถึงการเป็นคนกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน และกรมส่งเสริมการเกษตรควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน มีการติดตามเยี่ยมเยียนและหาแนวทางแก้ไขปัญหา เป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกร

- แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่ามีแนวทางที่สำคัญ คือ ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม สนับสนุน ส่งเสริม และเยี่ยมเยียนติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการเกษตรของ YSF อย่างต่อเนื่อง และสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างเครือข่าย YSF ในจังหวัดอุดรธานี

2. อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

2.1.1 **สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล** เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชิริดา วงษ์กุลเถาะ (2561, น. 42) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.0 เป็นเพศชาย และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระนอง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 35.8 เป็นเพศชาย เนื่องจากปัจจุบันประชากรไทยเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อาจเป็นผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

เกษตรกรรุ่นใหม่มีอายุระหว่าง 41 - 45 ปี และมีอายุเฉลี่ย 38 ปี ไม่สอดคล้องกับ

ผลวิจัยของ ชิริดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 42) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 35 ปี และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 53.3 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อาจเป็นเพราะ ว่าการรับสมัครเกษตรกรรุ่นใหม่ ต้องมีอายุระหว่าง 17-45 ปี ประกอบกับหลังการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประชากรที่ไปทำงานนอกพื้นที่กลับมาทำการเกษตรที่บ้านเกิด และอาจจะเป็นเพราะอาชีพเกษตรกรยังไม่ได้รับความนิยมจากกลุ่มคนอายุน้อยในพื้นที่

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี สอดคล้องกับชิริดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 42) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 68.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 52) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 29.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

2.1.2 สภาพพื้นฐานด้านสังคม พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ เกษตรกร สอดคล้องกับผลวิจัยของเพชรพลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.5 ประกอบอาชีพทำการเกษตร เนื่องจากหนึ่งในคุณสมบัติของเกษตรกรรุ่นใหม่คือ เป็นผู้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับเพชรพลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 57) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0 เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร ชิริดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 43) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 80.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคาร/สหกรณ์การเกษตร และมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 53) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 87 เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรกร เนื่องจากแนวทางการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานในปัจจุบัน เน้นส่งเสริมแบบกลุ่ม จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่รวมตัวกันและเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ มาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 53) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 74 ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในสังคม อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนเพิ่งกลับเข้าพื้นที่มาทำการเกษตร ประกอบกับเกษตรกรรุ่นใหม่มีความตั้งใจในการเรียนรู้และศึกษาทางด้านการทำงานการเกษตร เพื่อนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนากิจกรรมของตนเอง จึงอาจจะยังไม่มีคามสนใจในตำแหน่งทางสังคม

2.1.3 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตร 68,001 – 100,000 บาท/ปี และมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 164,418.30 บาท/ปี สอดคล้องกับเพชรพลัย เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 55) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ 57.0 มีรายได้จากการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 180,000 บาทต่อปี และชิริดา วงษ์กุลเลาะ (2561, น. 49) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 66.0 มีรายได้จากการเกษตรน้อยกว่า 200,000 บาทแต่ไม่สอดคล้องกับมาลีรัตน์

โสะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.3 มีรายได้ภาคเกษตร ระหว่าง 100,001 – 250,000 บาทต่อปี

1) รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนมากมีรายได้นอกภาคการเกษตร ต่ำกว่า 6,000 บาท/ปี สอดคล้องกับพชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 55) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0 มีรายได้นอกภาคเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี ซึ่งและอัครินทร์ ธนันต์ชัยเลิศ (2564, น. 71) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรในจังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 48.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อยกว่า 30,001 บาทต่อปี อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง จึงมีรายได้นอกภาคการเกษตรน้อย

2) จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 39.9 มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน 2 คน และมีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน สอดคล้องกับพชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 50) พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 49.5 มีแรงงานในครอบครัว จำนวน 2 คน สอดคล้องกับจิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 49) พบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 30.0 มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตร จำนวน 2 คน อภิปรายได้ว่าสังคมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีสมาชิกต่อครัวเรือนไม่มาก บางครัวเรือนมีสมาชิกแค่พ่อแม่ และลูก ทำให้จำนวนแรงงานในภาคการเกษตรในครัวเรือนมีน้อยไปด้วย

3) แหล่งเงินทุน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 40.5 ใช้เงินทุนของตัวเอง สอดคล้องกับ จิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, 49) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 78.0 ใช้แหล่งสินเชื่อของตนเองและมาลีรัตน์ โสะอัน (2562, 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 69.2 มีแหล่งเงินทุนที่นำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรมใช้เงินทุนของตนเอง อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่เริ่มต้นทำการเกษตรด้วยตนเองหรือทำกันเองภายในครอบครัว จึงทำแบบศึกษาหาความรู้ไปด้วย และค่อยเป็นค่อยไป จึงเริ่มต้นจากการใช้ทุนของตนเองก่อน

4) การถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตัวเอง สอดคล้องกับ พชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557, น. 52) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.5 มีพื้นที่เป็นของตนเอง สอดคล้องกับจิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 48) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ทุกคนมีที่ดินเป็นของตนเองและมาลีรัตน์ โสะอัน (2562, น. 58) พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.7 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่บางส่วนเพิ่งกลับเข้าพื้นที่มาเริ่มทำการเกษตร จึงเริ่มจากพื้นที่ของตนเองก่อน และหนึ่งในคุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่คือ ต้องได้รับการขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร

2.1.4 การทำการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำการเกษตรน้อยกว่า 3 ปี สอดคล้องกับ จิรดา วงษ์กุดเลาะ (2561, น. 42) พบว่า

เกษตรกรรุ่นใหม่ร้อยละ 46.0 มีประสบการณ์การทำงานเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่คือ เกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีอายุ 17 – 45 ปี และเริ่มต้นทำการเกษตร ทำให้เกษตรกรรุ่นใหม่ยังมีประสบการณ์การทำงานเกษตรยังไม่มาก

การเข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว 2 ปี

กิจกรรมทางการเกษตรที่ทำอยู่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีกิจกรรมปลูกพืชรองลงมาคือ มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร/อื่นๆ อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ได้ง่ายขึ้น รู้จักวิธีการจัดการระบบการผลิต การแปรรูป ต่อยอดผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการทำตลาด เพื่อมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของตนเอง

ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่มีผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ข้าวสาร, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, มะม่วงหิมพานต์, อ้อย, ยางพารา, แผลง, ไม้แปรรูป, ปุยอัดเม็ด เป็นต้น และรองลงมามีผลิตภัณฑ์เป็นผลไม้สด เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่มีกิจกรรมค่อนข้างหลากหลาย ทำให้มีผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ไม่ใช่ผักผลไม้สด ผักผลไม้แปรรูป หรือเนื้อสัตว์

2.2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่มีความเหมาะสม ทั้งในด้านการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประเมินศักยภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นที่เหมาะสมที่สุด คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รองลงมา คือ กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่าย ไม่สอดคล้องกับมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 76) พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) อาจจะเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ได้เห็นจากของจริง ได้แลกเปลี่ยนจากรุ่นพี่ ได้ปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้ตัวเกษตรกรรุ่นใหม่เองมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นวงกว้างมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดแนวคิดหรือปรับปรุงการทำกิจกรรมทางการเกษตรของตนเอง ตลอดจนได้ที่ปรึกษาทางการเกษตรอีกด้วย

2.3 ทักษะการทำงานเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่

จากการศึกษาระดับทักษะการทำงานเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับทักษะในการทำงานเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแต่ละทักษะ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีทักษะด้านการจัดการมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการลงมือทำกิจกรรมทางการเกษตรด้วยตนเอง ไม่ได้จ้างแรงงาน ทำให้ตัวเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีการวาง

แผนการจัดการในด้านต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างไม่ติดขัด จึงอาจเป็นเหตุผลให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับทักษะในด้านการจัดการมากที่สุด

2.4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

1) ด้านความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีระดับความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ด้านการจัดการผลผลิต อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ (2555, น.32) ได้อธิบายไว้ว่า ความรู้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังในตัวคน และความรู้ชัดแจ้ง ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้และการกระบวนการพัฒนา สามารถถึงความรู้ที่ฝังในตัวคนเปลี่ยนเป็นความรู้ชัดแจ้งได้โดยการจัดการความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับบุคคล และความรู้ในด้านการเกษตร สามารถแบ่งออกกว้างได้ เป็น ความรู้ด้านการผลิตพืช ความรู้ด้านการผลิตสัตว์ ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีการเกษตร ความรู้ด้านการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด เป็นต้น

2) ด้านแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งความรู้ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแต่ละแหล่งความรู้ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มากที่สุด ใกล้เคียงกับมาลีรัตน์ โส๊ะอัน (2562, น. 71) พบว่า สื่อออนไลน์ของเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่ได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33) สอดคล้องกับ วิศรุต นันทวิญญู (2563) ในปัจจุบันเป็นยุคสังคมออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนแทบทุกสังคม ทุกวันนี้การที่ชาวบ้านหรือเกษตรกรในทุกภูมิภาคต่างมีความพร้อมในเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมอื่นๆ เช่น Facebook Fanpage นับว่ามีความพร้อมในการเข้าถึงช่องทางที่สะดวก รวดเร็ว และทรงอิทธิพลไม่น้อยต่อการเรียนรู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น อภิปรายได้ว่าจากผลการศึกษาศึกษาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าถึงแหล่งความรู้แบบสื่อออนไลน์ได้มากที่สุด อาจเป็นเพราะเกษตรกรรุ่นใหม่มีความรู้ความสามารถในการค้นหาข้อมูล และศึกษาเรื่องที่สนใจจากระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถค้นหาและศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา จึงเป็นช่องทางที่เกษตรกรรุ่นใหม่ส่วนใหญ่เลือกใช้ในการหาความรู้และข้อมูลต่างๆ

2.5 ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

2.5.1 ความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรรุ่นใหม่มีความเห็นต่อปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นว่าด้านการสนับสนุน มีระดับปัญหามากที่สุด รองลงมาเป็นด้านความรู้ ส่วนประเด็นสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัญหาที่สำคัญ คือ เกษตรกรยังขาดการ

บริหารจัดการเวลาที่ดี ขาดองค์ความรู้ มาตรฐานและเงินทุน ยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์ สินค้าไม่มีความแปลกใหม่ ส่งผลให้บางช่วงมีสินค้าล้นตลาด

2.5.2 ระดับความเห็นต่อข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ พบว่า จากการใช้แบบสัมภาษณ์เกษตรกร แยกเป็น 5 ประเด็น คือ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ด้านการตลาด รองลงมาเป็นด้านการสนับสนุน ส่วนประเด็นสนทนากลุ่ม พบว่า มีข้อเสนอแนะที่สำคัญทั้งต่อตัวเกษตรกรเอง ต่อเจ้าหน้าที่ และต่อกรมส่งเสริมการเกษตร คือเกษตรกรต้องมีการหาองค์ความรู้ใหม่ๆ พัฒนาตนเองให้ทันยุคทันสมัยมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน สร้างการยอมรับให้เกิดความไว้วางใจเชื่อใจจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ก็ต้องมีการเข้าถึงเกษตรกรมากขึ้น คอยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกร รวมไปถึงการเป็นคนกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน และกรมส่งเสริมการเกษตรควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ สร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงาน มีการติดตามเยี่ยมเยียนและหาแนวทางแก้ไขปัญหา เป็นที่พึ่งให้กับเกษตรกร

2.5.3 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก จากประเด็นสนทนากลุ่ม พบว่า

1) จุดแข็ง มีความชำนาญในการผลิตที่หลากหลาย เกษตรกรมีความชำนาญต่างกัน ทำให้มีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย รวมไปถึงมีสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์หลายชนิด โดยเน้นการผลิตแบบปลอดภัย ทั้งแบบปลอดสารพิษและอินทรีย์ อาจจะเป็นเพราะพื้นที่ที่ต่างกัน เกษตรกรจึงมีกิจกรรมทางการเกษตรที่แตกต่างกัน ทำให้เกษตรกรในแต่ละพื้นที่มีความชำนาญในการผลิตที่ต่างกัน และมีสินค้าเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่

2) จุดอ่อน การผลิตแบบปลอดภัย มีข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้ได้ผลผลิตน้อยกว่าการผลิตแบบทั่วไปหรือผลิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้มีสินค้าจำกัด ไม่เพียงพอ และมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นด้วย อาจจะเป็นเพราะเป็นการผลิตแบบปลอดภัย และข้อจำกัดต่างๆที่จะทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย ทำให้ผลผลิตมีต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อย ส่งผลให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค

3) โอกาส มีการเข้าถึงแหล่งทุนได้ง่าย สถาบันการเงินหลายแห่งมีสินเชื่อสำหรับเกษตรกรโดยเฉพาะ มีนโยบายจากภาครัฐเกี่ยวกับการเกษตรทุกปี มีการสนับสนุนการเกษตรแบบยั่งยืน มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และตัวเกษตรกรเอง ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีระบบเกษตรอัจฉริยะที่สามารถช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เป็นเครื่องทุนแรงต่างๆ ให้กับเกษตรกรได้ เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ทำให้เกษตรกรทำการเกษตรได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ สามารถตอบสนองความต้องการ

ของผู้บริโภคได้หลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้รักสุขภาพ ทำให้สินค้าเกษตรจำพวกผัก ผลไม้ ที่ผลิตแบบปลอดภัยเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

4) อุปสรรค บางกิจกรรมที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งการสนับสนุนยังมีข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้ยังไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร ประกอบกับนโยบายที่ไม่ต่อเนื่องและเปลี่ยนใหม่ทุกปี ทำให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง อุปกรณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีบางอย่างมีราคาสูง และตัวเกษตรกรเองยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี หรือไม่มีเงินทุนมากพอที่จะจัดหาเทคโนโลยีมาใช้ในกิจกรรมการผลิตของตนเอง และดอกเบี้ยจากสถาบันการเงินที่สูงเกินไป ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่จะเข้ามาช่วยทุนแรงหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในปัจจุบัน ทำให้เกิดโรคและแมลงที่แปลกใหม่ขึ้น ทำให้ตัวเกษตรกรเองต้องหมั่นสังเกตดูความผิดปกติของแปลงและจัดการแปลงให้ไม่เหมาะสมต่อการระบาดของโรคและแมลง ในปัจจุบันตลาดด้านเกษตรกรรมมีการแข่งขันสูง และราคาสินค้ามีความผันผวนอยู่ตลอด ระยะทางระหว่างอำเภอที่ไกลกัน ส่งผลให้อำเภอที่อยู่ไกลมีปัญหาในการขนส่งสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่ต่างกัน การทำการเกษตรจึงต่างกัน ส่งผลให้แต่ละพื้นที่มีอุปสรรคต่างกันไป เกษตรกรต้องหมั่นสังเกตแปลง และมีการจัดการแปลงอยู่ตลอดเวลา ตลอดจนถึงการจัดการกระบวนการผลิตและวางแผนการผลิต เพื่อให้เกิดการคาดการณ์ล่วงหน้า และรับมือกับอุปสรรคปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

2.5.4 แนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จากประเด็นสนทนากลุ่ม พบว่ามีแนวทางที่สำคัญ คือ ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม สนับสนุน ส่งเสริม และเยี่ยมเยียนติดตามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการเกษตรของ YSF อย่างต่อเนื่อง และสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างเครือข่าย YSF ในจังหวัดอุดรดิตถ์ อาจจะเป็นเพราะว่าในปัจจุบันเครือข่าย YSF ของจังหวัดอุดรดิตถ์ยังไม่มี ความเข้มแข็งพอ ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมไม่เกิดความต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย เพื่อให้มีผู้นำในการดำเนินกิจกรรม มีการสร้างตัวตนและค่านาเชื่อถือให้กับ YSF เพื่อที่จะสามารถขับเคลื่อนกิจกรรม, ประชาสัมพันธ์กลุ่ม, ผลงาน, กิจกรรมต่างๆ ของ YSF ให้เป็นที่รู้จักต่อไปได้

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการประโยชน์ มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรรุ่นใหม่

1) จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ประสบปัญหาตลาดด้านเกษตรกรรม การแข่งขันสูง และราคาสินค้ามีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา เกษตรกรควรมีการวางแผนการผลิต อาจจะเป็น การผลิตนอกฤดูกาล หรือการผลิตให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยต่างๆ เพื่อเป็นการการันตีผลผลิต สามารถทำการตลาดได้หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้รักสุขภาพ หรือห้างสรรพสินค้า การรวมกลุ่ม เพื่อสร้างโอกาสในการต่อรอง เป็นการแก้ไขปัญหาด้านการตลาด รวมไปถึงปัญหาเรื่องราคา สินค้าอีกด้วย

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูง เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต โดยลดการใช้สารเคมี เน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ วัสดุเหลือใช้ และสิ่งของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมักสูตรจากเศษใบไม้กิ่งไม้ที่ได้จากการตัดแต่งกิ่ง การกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีการผสมผสาน การใช้ปุ๋ยพืชสด เช่น พืชตระกูลถั่ว แหนแดง รวมไปถึงมีการรวมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิต อุปกรณ์ต่างๆระหว่างสมาชิกด้วยกัน

3) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่กับทักษะในด้านต่างๆ ทักษะ ต่างๆ มีความสำคัญในการทำกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ ดังนั้นเกษตรกรรุ่นใหม่ควรมี การหาความรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เช่น ทักษะด้านการเกษตร ทักษะด้านมาตรฐานสินค้า เกษตร ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีทักษะ ความรู้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถนำมาพัฒนากิจกรรมด้านการเกษตร ให้เจริญก้าวหน้าตามยุคตามสมัยได้

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) จากการวิจัย พบว่า บางกิจกรรมที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมและ สนับสนุนยังไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการสอบถาม ความต้องการก่อนทำการสนับสนุน เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากกิจกรรมสูงสุด

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้มาก ที่สุด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเน้นการใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์ ติดต่อ ประสานงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์

3) จากการวิจัย พบว่า การติดตามเยี่ยมเยียนยังไม่ต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อเป็นการให้กำลังใจ และช่วยแก้ไข ปัญหาหรือถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆให้กับเกษตรกร

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากการวิจัย พบว่า อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีบางอย่างมีราคาสูง และตัวเกษตรกรเองยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนอุปกรณ์ตามความจำเป็น และสนับสนุนองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับเกษตรกร

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่มีกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้และพัฒนาทักษะทางการผลิตให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดความเชี่ยวชาญในกิจกรรมที่ทำ ตลอดจนการช่วยประชาสัมพันธ์และกระจายสินค้าให้กับเกษตรกร

3) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง หน่วยงานควรมีการสนับสนุน เทคโนโลยี หรือนวัตกรรม ที่ช่วยทุ่นแรงในการทำกิจกรรมทางการเกษตร

3.1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงทุกปี ทำให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนขาดช่วงและไม่ต่อเนื่อง ภาครัฐควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานการดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องทุกปี และมีกิจกรรมสานสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่

2) จากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลชนิดสื่อออนไลน์ได้เป็นอย่างดี หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการผลิตสื่อความรู้หรือประชาสัมพันธ์ ที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร และเผยแพร่ทางช่องทางออนไลน์ต่างๆ

3.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรของ Young Smart Farmer เพื่อเป็นแนวทางและเป็นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรต่อไป

3.2.2 ควรศึกษาถึงปัจจัยในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการต่อไป

3.2.3 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรในพื้นที่ เนื่องจากมีความแตกต่างทางการประกอบกิจกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ต่อไป



บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). การทำงานส่งเสริมการเกษตรกับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). *Young Smart Farmer อนาคตและทิศทางภาคเกษตรไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer*. [แผ่นพับ]. [ม.ป.ท.].
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). คู่มือโครงการตามตัวชี้วัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยใช้ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน โครงการพัฒนาเกษตรกร ปราดเปรื่อง (Smart Farmer).
- ธิดา วงษ์กุดเลาะ. (2561). แนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ. (2556). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรใน ประมวลสาระ ชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพชรวัลย์ เอี่ยมอาภรณ์. (2557). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนัก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นันทิยา ศรีทัดจันทา. (2557). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นลทวรรณ มากหลาย. (2557). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- นิรันทร์ จงวุฒิเวศย์. (2556). แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริม
การเกษตรเพื่อการพัฒนา. หน่วยที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มาลีรัตน์ โส๊ะอัน. (2562). แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ในจังหวัด
ระนอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. *ความหมายของการพัฒนา*. สืบค้นจาก [mgmtsci.stou.ac.th/downloads/
ความหมายของการพัฒนา.pdf](https://mgmtsci.stou.ac.th/downloads/ความหมายของการพัฒนา.pdf)
- วิศรุต นันทวิญญู. (2563.). ข้อเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์สื่อเป็นเครื่องมือถ่ายทอดองค์
ความรู้ทางบัญชี. (วารสารตรวจบัญชีสหกรณ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ธ.ค. 63)). กรมตรวจ
บัญชีสหกรณ์, กรุงเทพฯ
- สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข. (25 พฤษภาคม 2562). บทบาทของภาคการเกษตรต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ
ของไทย. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นจาก
<https://econ.nida.ac.th/2022/05/บทบาทของภาคการเกษตรต่อ/>
- สมคิด บางโม (2553) เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม กรุงเทพฯ:
- สุมิตร สุวรรณ (2554). รัฐบาลแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา. ภาควิชาการพัฒนทรัพยากรมนุษย์และ
ชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์. (2565). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด
อุดรดิตถ์ (พ.ศ. 2566 – 2570) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ 2565.
- สำนักงานจังหวัดอุดรดิตถ์. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). แผนพัฒนาจังหวัดอุดรดิตถ์ (พ.ศ. 2566 – 2570)
ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567.
- สำนักงานจังหวัดอุดรดิตถ์. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). ข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัดอุดรดิตถ์. สืบค้นจาก
<https://www2.uttaradit.go.th/content/general>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (27 กุมภาพันธ์ 2566). สศก.ทางรายได้รายจ่ายเกษตรกรไทย มีเงิน
เหลือเฉลี่ย 9,000 บาท/เดือน. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. สืบค้นจาก
<https://www.prachachat.net/economy/news-1215121>
- อักรินทร์ ธนันต์ชัยเลิศ. (2564). แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นผู้ประกอบการเกษตรใน
จังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.



ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

สุโขทัยวิทยาเขตราชภัฏวชิรเวศน์



ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

มหาวิทยาลัย

ศรีโชนัยธรรมราชา

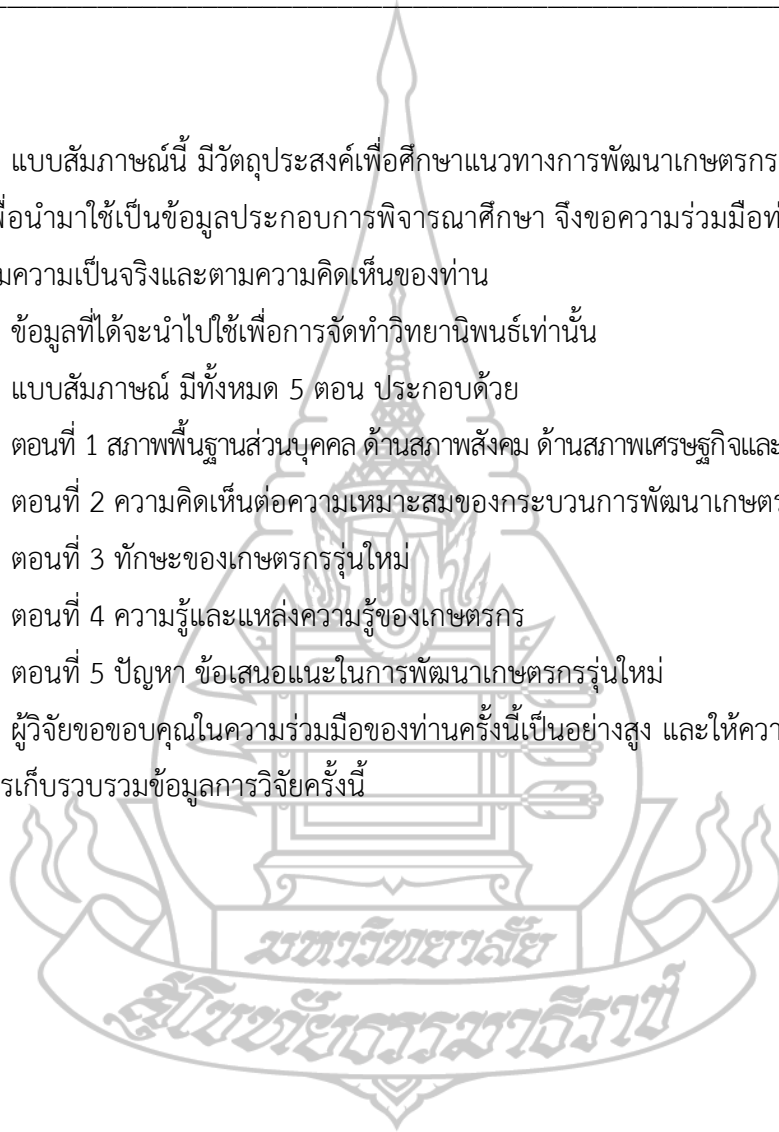
--	--	--

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในจังหวัดอุดรธานี เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา จึงขอความร่วมมือท่านให้ข้อมูลอย่างเที่ยงตรงตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน
2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น
3. แบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 5 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสภาพสังคม ด้านสภาพเศรษฐกิจและการทำการเกษตร
 - ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่
 - ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรรมใหม่
 - ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกร
 - ตอนที่ 5 ปัญหา ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่
4. ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านครั้งนี้เป็นอย่างสูง และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้



ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการทำการเกษตร

คำชี้แจง : ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบฟัง แล้วผู้ตอบทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ต้องการและเติมข้อความหรือตัวเลขลงในช่องว่าง.....ที่กำหนดให้ ตามที่ผู้ตอบคิดว่าตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ โสด สมรส หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย
4. ระดับการศึกษาสูงสุด (ตอบเพียง 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> 1) มัธยมศึกษาตอนต้น	<input type="checkbox"/> 2) มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)
<input type="checkbox"/> 3) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	<input type="checkbox"/> 4) ปริญญาตรี
<input type="checkbox"/> 5) สูงกว่าปริญญาตรี	
5. อาชีพหลัก (ตอบเพียง 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> 1) เกษตรกรรม	<input type="checkbox"/> 2) ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ
<input type="checkbox"/> 3) พนักงานบริษัทเอกชน	<input type="checkbox"/> 4) ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า
<input type="checkbox"/> 5) รับจ้างทั่วไป	<input type="checkbox"/> 6) อื่น ๆ ระบุ.....
6. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

<input type="checkbox"/> 1) ไม่มีอาชีพรอง	<input type="checkbox"/> 2) เกษตรกรรม
<input type="checkbox"/> 3) ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า	<input type="checkbox"/> 4) รับจ้างทั่วไป
<input type="checkbox"/> 5) อื่น ๆ ระบุ.....	
7. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร

<input type="checkbox"/> ไม่เป็น									
<input type="checkbox"/> เป็น	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td><input type="checkbox"/> 1) กลุ่มแปลงใหญ่</td> <td><input type="checkbox"/> 2) วิสาหกิจชุมชน</td> </tr> <tr> <td><input type="checkbox"/> 3) ศพก</td> <td><input type="checkbox"/> 4) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.</td> </tr> <tr> <td><input type="checkbox"/> 5) สหกรณ์การเกษตร</td> <td><input type="checkbox"/> 6) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน</td> </tr> <tr> <td><input type="checkbox"/> 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....</td> <td></td> </tr> </table>	<input type="checkbox"/> 1) กลุ่มแปลงใหญ่	<input type="checkbox"/> 2) วิสาหกิจชุมชน	<input type="checkbox"/> 3) ศพก	<input type="checkbox"/> 4) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	<input type="checkbox"/> 5) สหกรณ์การเกษตร	<input type="checkbox"/> 6) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	<input type="checkbox"/> 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....	
<input type="checkbox"/> 1) กลุ่มแปลงใหญ่	<input type="checkbox"/> 2) วิสาหกิจชุมชน								
<input type="checkbox"/> 3) ศพก	<input type="checkbox"/> 4) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.								
<input type="checkbox"/> 5) สหกรณ์การเกษตร	<input type="checkbox"/> 6) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน								
<input type="checkbox"/> 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....									
8. ตำแหน่งทางสังคม

<input type="checkbox"/> ไม่เป็น	
<input type="checkbox"/> เป็น	ตำแหน่ง.....

9. การถือครองที่ดิน

- 1) ของตนเอง 2) เช่า 3) อาศัยผู้อื่นทำ (ไม่มีค่าเช่า)

10. รายได้ครัวเรือน

- รายได้ภาคการเกษตร.....บาท/ปี - รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

11. จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน.....คน

12. แหล่งเงินทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ของตนเอง
- กู้ยืม 1) ธนาคาร 2) สหกรณ์
- 3) หน่วยงานรัฐ 4) หน่วยงานเอกชน
- 5) นอกระบบ/นายทุน 6) อื่นๆ.....

13. ประสบการณ์การทำงานการเกษตร.....ปี

14. เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว.....ปี

15. กิจกรรมทางการเกษตรที่ทำอยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ปลูกพืช ได้แก่.....
- 2) เลี้ยงสัตว์ ได้แก่.....
- 3) ประมง ได้แก่.....
- 4) การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร/อื่นๆ ได้แก่.....

16. ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ผักสด 2) อาหารแปรรูป 3) อาหารปรุงสุก
- 4) ผลไม้สด 5) ผลไม้แปรรูป 6) เนื้อสัตว์
- 7) อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความเห็นของท่าน

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง
2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

กระบวนการ	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2.1 การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง					
2.1.1 วิเคราะห์ตนเอง					
2.1.2 ปรับแนวคิด					
2.1.3 สร้างแรงจูงใจ					
2.1.4 จัดทำแผนที่กิจกรรม (แผนการผลิต/การตลาด)					
2.1.5 แผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)					
2.1.6 แผนพัฒนากิจกรรมการเกษตรในเชิงธุรกิจเกษตร					
2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
2.2.1 การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง					
2.2.2 การศึกษาดูงาน					
2.2.3 การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ					
2.2.4 การลงมือฝึกปฏิบัติจริง					
2.2.5 การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์					
2.3 การเชื่อมโยงเครือข่าย					
2.3.1 การมีส่วนร่วม					
2.3.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
2.3.3 การสร้างเครือข่าย					
2.4 การประเมินศักยภาพ					
2.4.1 มีรายได้รวมทางการเกษตรไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือน/ปี					
2.4.2 มีคุณสมบัติพื้นฐานครบ 6 ข้อ (1. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2. มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด 4. มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า และความปลอดภัยของผู้บริโภค					

กระบวนการ	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
5. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม 6. มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร)					

ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับทักษะของท่าน

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง
2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ทักษะ	ระดับของทักษะที่มี				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
3.1 ทักษะด้านการเกษตร					
1) การปลูกพืช					
2) การเลี้ยงสัตว์					
2.1) สัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ					
2.2) สัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ สุกร					
2.3) สัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด ห่าน นก					
2.4) สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา					
2.5) แมลง					
3) พันธุกรรม/การเลือกสายพันธุ์					
4) การใช้เครื่องจักรกล					
3.2 ทักษะด้านการจัดการ					
1) ดิน					
2) น้ำ					
3) พันธุกรรม/การเลือกสายพันธุ์					
4) ด้านผลผลิต					
5) การเก็บรักษา					
6) การแปรรูป					
7) บรรจุภัณฑ์					
8) การตลาด/การกระจายสินค้า					
3.3 ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร					
3.4 ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า					

ทักษะ	ระดับของทักษะที่มี				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
3.5 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ					

ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความรู้และการเข้าถึงความรู้ของท่าน

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง

2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ความรู้	ระดับความรู้				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
4.1 ความรู้ด้านการทำการเกษตร					
4.1.1 ความรู้ด้านพืช					
1) การปลูกพืช					
2) การดูแลรักษา					
3) โรคและแมลงศัตรูพืช					
4) การจัดการแปลง					
4.1.2 ความรู้ด้านปศุสัตว์/ประมง					
1) การเลี้ยงสัตว์					
5) การจัดการแปลง					
4.1.2 ความรู้ด้านปศุสัตว์/ประมง					
2) การเลี้ยงสัตว์					
3) การดูแล					
4) โรคที่สำคัญและการรักษา					
5) การจัดการฟาร์ม					
4.1.3 ความรู้เรื่องดิน					
1) การจัดการดิน					
2) การวิเคราะห์ดินก่อนปลูก					
3) การปลูกพืชที่เหมาะสมกับชนิดดิน					
4) การใช้ปุ๋ย					
5) ธาตุอาหารพืช					
4.2 ความรู้ด้านการจัดการผลผลิต					
1) การแปรรูป					

ความรู้	ระดับความรู้				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2) การตัดแต่งผลผลิต					
3) การเก็บรักษา					
4) บรรจุภัณฑ์					
5) การตลาด/การกระจายสินค้า					
4.3 ความรู้ด้านการตลาด					
1) การตลาดออฟไลน์					
2) การตลาดออนไลน์					
3) การประชาสัมพันธ์สินค้า					
4) การกระจายสินค้า					
แหล่งความรู้	ระดับการเข้าถึงข้อมูล				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
1. สื่อบุคคล					
1.1 เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร					
1.2 เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย/ภาคเอกชน					
1.3 เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล					
1.4 ผู้นำท้องถิ่น					
1.5 ญาติ พี่น้อง เพื่อนเกษตรกร					
2. สื่อกลุ่ม					
2.1 การอบรม					
2.2 การสัมมนา					
2.3 การศึกษาดูงาน/ทัศนศึกษา					
3. สื่อสิ่งพิมพ์					
3.1 หนังสือ					
3.2 วารสาร					
3.3 เอกสารแผ่นพับ					
3.4 ป้ายประชาสัมพันธ์					
4. สื่อออนไลน์					
4.1 เว็บไซต์ (Website)					
4.2 เฟสบุ๊ก (Facebook)					

ความรู้	ระดับความรู้				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
4.3 ไลน์ (Line)					
4.4 ยูทูป (Youtube)					

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความเห็นของท่าน

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง
2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

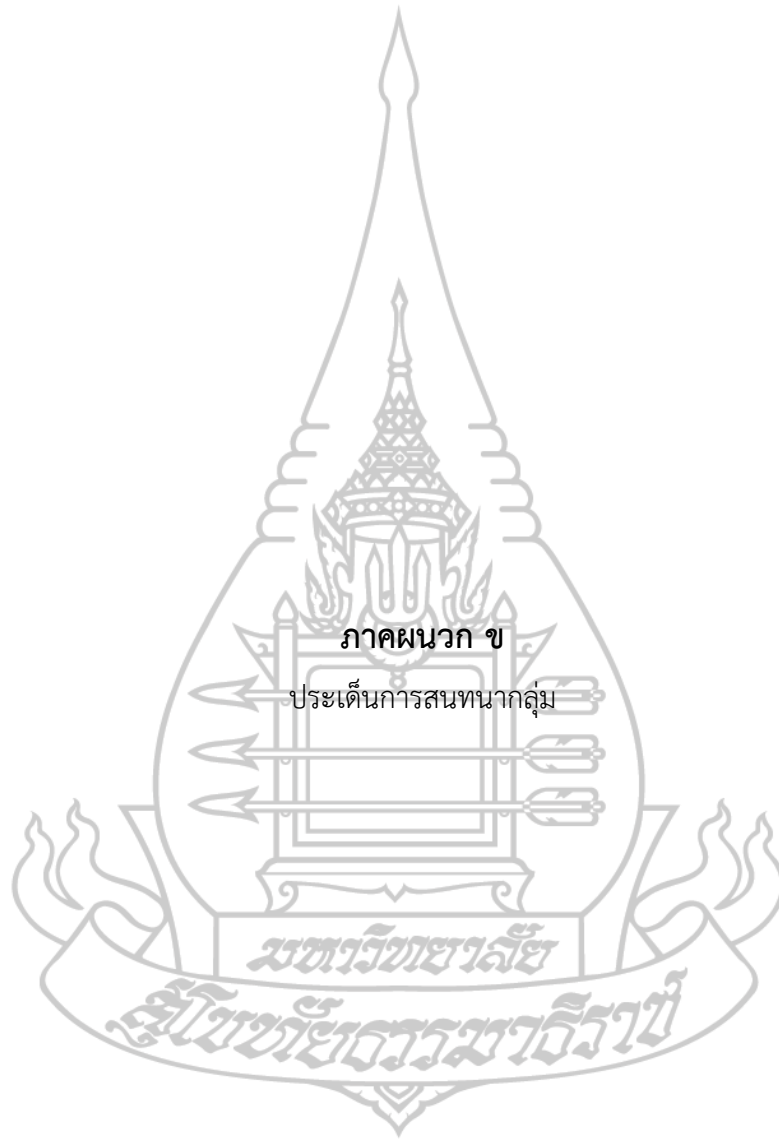
ประเด็น	ระดับความเห็น				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
5.1 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่					
5.1.1 ด้านความรู้					
1) องค์ความรู้ในการผลิต					
2) ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่					
3) ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด					
4) แหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองยังมีไม่เพียงพอ					
5) องค์ความรู้ที่นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องเก่าไม่ทันสมัย					
5.1.2 ด้านกระบวนการ					
1) หลักสูตรยังไม่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน					
2) วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ถ่ายทอดได้ยังไม่ครบถ้วน					
3) สถานที่จัดอบรมและศึกษาดูงานยังไม่เหมาะสม					
4) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดูงานไม่เหมาะสม					
5.1.3 ด้านการผลิต					
1) การผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน					
2) ขาดการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
3) ไม่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย					

ประเด็น	ระดับความเห็น				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
5.1.4 ด้านการตลาด					
1) แหล่งจำหน่ายสินค้าไม่แน่นอน					
2) สินค้าของกลุ่มยังไม่เป็นที่รู้จัก					
3) ขาดตลาดในการรองรับผลผลิต					
4) ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้า					
5.1.5 ด้านการสนับสนุน					
1) ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
2) การพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจัง					
3) ปัจจัยการผลิตที่ไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร					
4) การรวมกลุ่มที่ไม่เข้มแข็ง					
5.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่					
5.2.1 ด้านความรู้					
1) มีการให้ความรู้ด้านการผลิตอย่างสม่ำเสมอ					
2) มีการให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่					
3) มีการให้ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด					
4) มีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง					
5) มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ					
5.2.2 ด้านกระบวนการ					
1) มีการปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน					
2) วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ควรมีความเชี่ยวชาญ ถ่ายทอดได้ครบถ้วน เข้าใจ					
3) สถานที่จัดอบรมและศึกษาดูงานมีความเหมาะสม					
4) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดูงานมีความเหมาะสม					
5.2.3 ด้านการผลิต					
1) มีการส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน					

ประเด็น	ระดับความเห็น				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการในการส่งเสริมกลุ่ม					
3) สนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย					
5.2.4 ด้านการตลาด					
1) มีแหล่งจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่ม YSF ของจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย					
2) ควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น					
3) ส่งเสริมให้มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย					
4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยทำการตลาดที่หลากหลายและต่อเนื่อง					
5.2.5 ด้านการสนับสนุน					
1) มีการสนับสนุนการรวมกลุ่มในนาม YSF อุดรดิตถ์					
2) สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรและสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่ม					
3) ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ					
4) มีการสนับสนุนและจัดหาปัจจัยการผลิตที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....
ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์



ภาคผนวก ข

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมราชา

ประเด็นการสนทนากลุ่ม แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุตรดิตถ์

จัดกลุ่มสนทนาผู้แทนเกษตรกรรมรุ่นใหม่ จำนวน 10 คน เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก ปัญหา ข้อเสนอแนะ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และแนวทางในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่โดยใช้ SWOT Analysis เป็นคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ประกอบด้วย การผลิต การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ประกอบด้วย งบประมาณ การส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ นโยบายจากภาครัฐ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมและทรัพยากร และการตลาด

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้

1. ด้านความรู้
2. ด้านกระบวนการ
3. ด้านการตลาด
4. ด้านการสนับสนุน
5. สิ่งที่คาดหวังหรือแนวทางที่ควรดำเนินในปีต่อไป

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้

1. ปัญหา
 - 1.1 ด้านความรู้
 - 1.2 ด้านกระบวนการ
 - 1.3 ด้านการตลาด
 - 1.4 ด้านการสนับสนุน
2. ข้อเสนอแนะ
 - 2.1 ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกร

เกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการหรือเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่แล้ว ควรปฏิบัติตัวอย่างไร สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มอย่างไร สร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร

2.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ควรมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ให้การสนับสนุนด้านใดบ้าง ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียน ประชุมพบปะ บ่อยเท่าใด ช่วงใดบ้าง การดำเนินโครงการในปีต่อไปควรปรับปรุงส่วนไหนหรือไม่ อย่างไร

2.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

กรมส่งเสริมการเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ควรปรับปรุงตัวโครงการ กิจกรรม หรือส่วนใดที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มหรือการดำเนินโครงการ

เวทีการจัดสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2567







ภาคผนวก ค

แบบสรุปผลวิเคราะห์การประเมินผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ตารางสรุปผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง : แบบประเมิน ความตรง (IOC) ของเครื่องมือการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในจังหวัดอุดรธานี เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความตรง ดังนี้

+1	=	เห็นด้วย/ แนใจว่าคำถามมีความเหมาะสม
0	=	ไม่แน่ใจว่าคำถามมีความเหมาะสมหรือไม่
-1	=	ไม่เห็นด้วย/ แนใจว่าคำถามไม่มีความเหมาะสม

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและการทำการเกษตร					
เพศ <input type="checkbox"/> ชาย <input type="checkbox"/> หญิง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
อายุ.....ปี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
สถานภาพ <input type="checkbox"/> โสด <input type="checkbox"/> สมรส <input type="checkbox"/> หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ระดับการศึกษาสูงสุด (ตอบเพียง 1 ข้อ) <input type="checkbox"/> 1) ไม่ได้รับการศึกษา <input type="checkbox"/> 2) ประถมศึกษา <input type="checkbox"/> 3) มัธยมศึกษาตอนต้น <input type="checkbox"/> 4) มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) <input type="checkbox"/> 5) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) <input type="checkbox"/> 6) ปริญญาตรี <input type="checkbox"/> 7) สูงกว่าปริญญาตรี	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
อาชีพหลัก (ตอบเพียง 1 ข้อ) <input type="checkbox"/> 1) เกษตรกรรม <input type="checkbox"/> 2) ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ <input type="checkbox"/> 3) พนักงานบริษัทเอกชน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
<input type="checkbox"/> 4) ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า <input type="checkbox"/> 5) รับจ้างทั่วไป <input type="checkbox"/> 6) อื่น ๆ ระบุ.....					
อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) <input type="checkbox"/> 1) ไม่มีอาชีพรอง <input type="checkbox"/> 2) เกษตรกรรม <input type="checkbox"/> 3) ธุรกิจส่วนตัว/ร้านค้า <input type="checkbox"/> 4) รับจ้างทั่วไป <input type="checkbox"/> 5) อื่น ๆ ระบุ.....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร <input type="checkbox"/> ไม่เป็น <input type="checkbox"/> เป็น <input type="checkbox"/> 1) กลุ่มเกษตรกร <input type="checkbox"/> 2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร <input type="checkbox"/> 3) กลุ่มแปลงใหญ่ <input type="checkbox"/> 4) วิสาหกิจชุมชน <input type="checkbox"/> 5) กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร <input type="checkbox"/> 6) กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. <input type="checkbox"/> 7) สหกรณ์การเกษตร <input type="checkbox"/> 8) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน <input type="checkbox"/> 9) อื่นๆ (โปรดระบุ).....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
สถานภาพทางสังคม/การเป็นผู้นำชุมชน <input type="checkbox"/> ไม่เป็น <input type="checkbox"/> เป็น ตำแหน่ง.....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
การถือครองที่ดิน <input type="checkbox"/> 1) ของตนเอง <input type="checkbox"/> 2) เช่า <input type="checkbox"/> 3) อาศัยผู้อื่นทำ (ไม่มีค่าเช่า)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
รายได้ครัวเรือน.....บาท/ปี	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน.....คน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
แหล่งเงินทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) <input type="checkbox"/> ของตนเอง <input type="checkbox"/> กู้ยืม <input type="checkbox"/> 1) ธนาคาร <input type="checkbox"/> 2) สหกรณ์ <input type="checkbox"/> 3) หน่วยงานรัฐ <input type="checkbox"/> 4) หน่วยงานเอกชน <input type="checkbox"/> 5) นอกระบบ/นายทุน <input type="checkbox"/> 6) อื่นๆ.....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ประสบการณ์การทำงานเกษตร.....ปี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer มาแล้ว.....ปี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
กิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) <input type="checkbox"/> 1) ปลูกพืช ได้แก่..... <input type="checkbox"/> 2) เลี้ยงสัตว์ ได้แก่..... <input type="checkbox"/> 3) ประมง ได้แก่.....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) <input type="checkbox"/> 1) ผักสด <input type="checkbox"/> 2) อาหารแปรรูป <input type="checkbox"/> 3) อาหารปรุงสุก <input type="checkbox"/> 4) ผลไม้สด <input type="checkbox"/> 5) ผลไม้แปรรูป <input type="checkbox"/> 6) เนื้อสัตว์ <input type="checkbox"/> 7) อื่นๆ.....	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่					
2.1 การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง					
2.1.1 วิเคราะห์ตนเอง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1.2 ปรับแนวคิด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1.3 สร้างแรงจูงใจ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1.4 จัดทำแผนที่กิจกรรม (แผนการผลิต/การตลาด)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1.5 แผนการผลิตรายบุคคล (IFPP)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
2.1.6 แผนพัฒนากิจกรรมการเกษตรในเชิงธุรกิจเกษตร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
2.2.1 การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบผสมผสาน ระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2.2 การศึกษาดูงาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2.3 การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2.4 การลงมือฝึกปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2.5 การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 การเชื่อมโยงเครือข่าย					
2.3.1 การมีส่วนร่วม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3.3 การสร้างเครือข่าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.4 การประเมินศักยภาพ					
2.4.1 มีรายได้รวมทางการเกษตรไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ ครัวเรือน/ปี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.4.2 มีคุณสมบัติพื้นฐานครบ 6 ข้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรรุ่นใหม่					
3.1 ทักษะด้านการเกษตร					
1) การปลูกพืช	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การเลี้ยงสัตว์					
2.1) สัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2) สัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ สุกร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3) สัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด ห่าน นก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.4) สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.5) แมลง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) พันธุ์กรรม/การเลือกสายพันธุ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) การใช้เครื่องจักรกล	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
3.2 ทักษะด้านการจัดการ					
1) ดิน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) น้ำ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) พันธุ์กรรม/การเลือกสายพันธุ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) ด้านผลผลิต	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) การเก็บรักษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6) การแปรรูป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7) บรรจุภัณฑ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8) การตลาด/การกระจายสินค้า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.3 ทักษะด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร					
3.4 ทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์สินค้า					
3.5 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ					
ตอนที่ 4 ความรู้และแหล่งความรู้ของเกษตรกรรุ่นใหม่					
4.1 ความรู้ด้านการทำการเกษตร					
4.1.1 ความรู้ด้านพืช					
1) การปลูกพืช	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การดูแลรักษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) โรคและแมลงศัตรูพืช	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) การจัดการแปลง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.1.2 ความรู้ด้านปศุสัตว์/ประมง					
1) การเลี้ยงสัตว์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การดูแล	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) โรคที่สำคัญและการรักษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) การจัดการฟาร์ม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.1.3 ความรู้เรื่องดิน					
1) การจัดการดิน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การวิเคราะห์ดินก่อนปลูก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
3) การปลูกพืชที่เหมาะสมกับชุดดิน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) การใช้ปุ๋ย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) ธาตุอาหารพืช	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.2 ความรู้ด้านการจัดการผลผลิต					
1) การแปรรูป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การตัดแต่งผลผลิต	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) การเก็บรักษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) บรรจุภัณฑ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) การตลาด/การกระจายสินค้า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.3 ความรู้ด้านการตลาด					
1) การตลาดออฟไลน์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การตลาดออนไลน์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) การประชาสัมพันธ์สินค้า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) การกระจายสินค้า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
การเข้าถึงข้อมูล					
1. สื่อบุคคล					
1.1 เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.2 เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย/ภาคเอกชน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.3 เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.4 ผู้นำท้องถิ่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.5 ญาติ พี่น้อง เพื่อนเกษตรกร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. สื่อกลุ่ม					
2.1 การอบรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2 การสัมมนา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 การศึกษาดูงาน/ทัศนศึกษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. สื่อสิ่งพิมพ์					
3.1 หนังสือ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
3.2 วารสาร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.3 เอกสารแผ่นพับ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.4 ป้ายประชาสัมพันธ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. สื่อออนไลน์					
4.1 เว็บไซต์ (Website)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.2 เฟสบุ๊ก (Facebook)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.3 ไลน์ (Line)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.4 ยูทูบ (Youtube)	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่					
5.1 ปัญหาในการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่					
5.1.1 ด้านความรู้					
1) องค์ความรู้ในการผลิต	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) แหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ยังมีไม่เพียงพอ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) องค์ความรู้ที่นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องเก่า ไม่ทันสมัย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.1.2 ด้านกระบวนการ					
1) หลักสูตรยังไม่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ถ่ายทอดได้ยังไม่ครบถ้วน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) สถานที่จัดอบรมและศึกษาดูงานยังไม่เหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดูงาน ไม่เหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.1.3 ด้านการผลิต					
1) การผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) ขาดการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ไม่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
5.1.4 ด้านการตลาด					
1) แหล่งจำหน่ายสินค้าไม่แน่นอน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) สินค้าของกลุ่มยังไม่เป็นที่รู้จัก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ขาดตลาดในการรองรับผลผลิต	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.1.5 ด้านการสนับสนุน					
1) ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่องและไม่จริงจัง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ปัจจัยการผลิตที่ไม่ตรงตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) การรวมกลุ่มที่ไม่เข้มแข็ง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่					
5.2.1 ด้านความรู้					
1) มีการให้ความรู้ด้านการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) มีการให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) มีการให้ความรู้ด้านการตลาดและการต่อยอด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) มีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.2.2 ด้านกระบวนการ					
1) มีการปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ควรมีความเชี่ยวชาญ ถ่ายทอดได้ครบถ้วน เข้าใจ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) สถานที่จัดอบรมและศึกษาดูงานมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดอบรม ศึกษาดู งานมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.2.3 ด้านการผลิต					
1) มีการส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบูรณาการในการส่งเสริมกลุ่ม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่			ค่า IOC เฉลี่ย	แปลผล
	1	2	3		
3) สนับสนุนเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.2.4 ด้านการตลาด					
1) มีแหล่งจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่ม YSF ของจังหวัด อุตรดิตถ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) ควรมีการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มโดยหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ส่งเสริมให้มีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยทำการตลาดที่หลากหลาย และต่อเนื่อง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.2.5 ด้านการสนับสนุน					
1) มีการสนับสนุนการรวมกลุ่มในนาม YSF อุตรดิตถ์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรและสร้าง เครือข่ายระหว่างกลุ่ม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) มีการสนับสนุนและจัดหาปัจจัยการผลิตที่ตรง ตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
รวมคะแนนเฉลี่ยทุกข้อ	132	131	131	131.33	

$$\text{ค่า IOC รวมทั้งหมด} = \frac{131.33}{132} \text{ (รวมค่าเฉลี่ยทุกข้อ)} = 0.99$$

สรุปผลการหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านแสดงว่า ข้อคำถาม
ใช้ได้เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรง
จุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่า ข้อคำถามข้อนั้นใช้ได้

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวปิยะพร คงพั่วะ
วัน เดือน ปี เกิด	23 ตุลาคม 2534
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พ.ศ. 2557
สถานที่ทำงาน	กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

